

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิด
สร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อบานคลอง
ด้านอนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ

นางสาวจิรัฐดา แก้วประเสริฐ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2555

**The Effects of Using a Humanism-Based Guidance Activities Package to Train
Creative Thinking of Upper Secondary Students at Luangpho Pan Khlongdan
Anusorn School in Samut Prakan Province**

Miss Jeerisuda Kaeoprasert

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Guidance and Psychological Counseling

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิด
สร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อ
ปานคลองด่านอนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ
ชื่อและนามสกุล นางสาวจิรัฐดา แก้วประเสริฐ
แขนงวิชา การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิพัฒน์ เมฆขจร

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2555

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิพัฒน์ เมฆขจร)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโทหญิง ดร. สุขอรุณ วงษ์ทิม)

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม
เพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ
ผู้ศึกษา นางสาวจิรัฐดา แก้วประเสริฐ รหัสนักศึกษา 2542800491
ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา)
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิพัฒน์ เมฆขจร ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ (1) ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ (2) แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่มีค่าความเที่ยง .94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า ที

ผลการวิจัยพบว่า (1) ภายหลังจากทดลองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (2) ภายหลังจากทดลองความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คำสำคัญ ชุดกิจกรรมแนะแนว มนุษยนิยม ความคิดสร้างสรรค์ มัธยมศึกษา

Independent Study title: The Effects of Using a Humanism-Based Guidance Activities Package to Train Creative Thinking of Upper Secondary Students at Luangpho Pan Khlongdan Anusorn School in Samut Prakan Province

Author: Miss Jeerisuda Kaeoprasert; **ID:** 2542800491;

Degree: Master of Education (Guidance and Psychological Counseling);

Independent Study advisor: Dr. Nitipat Mekkhachorn, Assistant Professor;

Academic year: 2012

Abstract

The purpose of this research was to compare creative thinking scores of Mathayom Suksa IV students before and after undertaking humanism-based guidance activities to train creative thinking.

The research sample consisted of 41 Mathayom Suksa IV students at Luangpho Pan Khlongdan Anusorn School in Samut Prakan Province, obtained by cluster sampling. The employed research instruments were (1) a humanism-based guidance activities package to train creative thinking, and (2) a creative thinking test with reliability coefficient of .94. Statistics employed for data analysis were the mean, standard deviation, and t-test.

The research findings showed that (1) after the experiment, the post-experiment creative scores of Mathayom Suksa IV students who undertook humanism-based guidance activities were significantly higher than their pre-experiment counterparts at the .01 level; and (2) after the experiment, the students' post-experiment creative thinking scores on the components of fluency, initiative, flexibility, and elaboration were significantly higher than their pre-experiment counterparts at the .01 level.

Keywords: Guidance activities package, Humanism, Creative thinking, Mathayom Suksa

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิพัฒน์ เมฆขจร อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันตำรวจโทหญิง ดร. สุขอรุณ วงษ์ทิม กรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำพร้อมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เจียรนัย ทรงชัยกุล รองศาสตราจารย์ ดร. ลัดดาวรรณ ณ ระนอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัลภา สบายยิ่ง และอาจารย์ ดร. นิรนาท แสนสา ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้และคอยให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาเป็นอย่างดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณอาจารย์พรทิพย์ โรจน์นุกุลวณิช อาจารย์สาตี จบศรี และคุณดาวใจ เทียนสี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจชุดกิจกรรมแนะแนวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ เพื่อนครู และนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณอาจารย์บุญเทียบ ยงทะเลและเพื่อนๆทุกคนที่คอยให้กำลังใจส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือด้วยความจริงใจเสมอมา

ท้ายสุด คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นการแสดงความกตัญญู กตเวทิตาแก่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ด้วยความเคารพ

จิรัฐดา แก้วประเสริฐ

มกราคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	7
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
ตัวแปรที่ศึกษา.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์.....	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม.....	35
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว.....	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	68
รูปแบบการวิจัย.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
วิธีการและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	72
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ.....	79
สรุปผลการวิจัย.....	80
อภิปรายผล.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	84
ภาคผนวก.....	92
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย.....	93
ข แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์.....	95
ค ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม.....	126
ง การแสดงการหาค่าความตรงของชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิด ของนักมนุษยนิยม.....	147
ประวัติผู้ศึกษา.....	150

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดสร้างสรรค์โดยภาพรวม.....	76
ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดคล่องแคล่ว.....	76
ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดริเริ่ม.....	77
ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดยืดหยุ่น.....	77
ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดละเอียดลออ.....	78

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 การแปลงรูป.....	15
ภาพที่ 2.2 แบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองของกิลฟอร์ด.....	16
ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงการใช้สมองซีกซ้ายและขวาเพื่อความคิดสร้างสรรค์.....	17
ภาพที่ 2.4 ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์.....	60

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโลกปัจจุบัน ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนปฏิรูปสังคมไปสู่ความเป็นสังคมใหม่ที่เรียกว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ คือเรียนรู้ได้อย่างไรพรมแดน (บำเพ็ญ ฐิตทอง. 2550: 1) การพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยพลเมืองของชาติที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นกำลังที่สำคัญของชาติในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต และบุคคลดังกล่าวควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความคิด และมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถพัฒนาประเทศได้อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (สุเมตดา คงสง 2543 : 1) ดังนั้นความรู้ และการค้นคว้าจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งบุคคลพึงแสวงหาความรู้ให้ทันกับความเจริญและการเปลี่ยนแปลงของโลกมิฉะนั้นจะไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ สังคมยุคนี้จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ (บำเพ็ญ ฐิตทอง. 2550: 1)

แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) มียุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ที่ให้ความสำคัญกับ การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการถือคุณ พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.2554:11)

นิธิพัฒน์ เมฆจร (2547: บทนำ) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการในการคิดสิ่งแปลกๆใหม่ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา การขจัดความขัดแย้ง และการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคลและประเทศชาติ สอดคล้องกับ อารีพันธ์มณี (2545: 1) ที่ได้กล่าวว่า พลังอำนาจของความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการที่

จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป เพราะการที่ประชาชนในประเทศสามารถดึงเอาศักยภาพในด้านความคิดสร้างสรรค์ของตนเองออกมาใช้ได้ และก่อให้เกิดการผลิตสิ่งใหม่ๆ สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สาธารณสุข เป็นต้น จะเห็นได้จากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมัน ญี่ปุ่น

ดิลก ดิลกานนท์ (2534: 1) กล่าวว่า บุคคลทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ แต่มีในปริมาณแตกต่างกันและเราสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของบุคคลให้สูงขึ้นได้ ซึ่งการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์นี้จะเป็นการเพิ่มคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลขึ้นด้วย เช่น มโนทัศน์แห่งตน (self concept) ความไวในการรับรู้ (sensitivity) ความเป็นอิสระในการคิดและเลือกตัดสินใจ ความกระตือรือร้นในการคิดแก้ปัญหาใหม่ๆ ความสามารถในการดำรงตนเมื่อไม่ประสบความสำเร็จ เป็นคนเปิดเผยและเข้าใจผู้อื่น มีความอดทนในความแตกต่างระหว่างบุคคลและเพิ่มอารมณ์ขันด้วย

ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาทุกช่วงอายุ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะพัฒนาอย่างรวดเร็วเมื่ออยู่ในช่วงอายุก่อนวัยเรียน หลังจากนั้นจะลดลงแล้วค่อยเพิ่มมากขึ้นเมื่ออยู่ในช่วงมัธยมศึกษา และ หลังจากมัธยมศึกษาหากไม่มีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ก็จะทำให้พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ลดลงหรือหยุดลงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัลเบรช (Albrech, 1980. อ้างถึงใน แคทลียา โทตะนนท์, 2549: 29) ที่พบว่าในวัยเด็กความคิดสร้างสรรค์จะพัฒนาเร็วกว่าสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์จะสูงขึ้นในช่วงอายุ 4 ถึง 5 ปี แล้วลดลงเล็กน้อยเมื่อแรกเข้าโรงเรียน จากนั้นจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นเมื่อเข้าเรียนเกรด 1 ถึงเกรด 3 และตกลงอีกครั้งในตอนต้นเกรด 4 หลังจากนั้นจะเพิ่มสูงขึ้นในระยะเกรด 5 ถึงเกรด 6 และตกลงอีกครั้งตอนเกรด 7 แล้วเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จากเกรด 7 ไปจนถึงมัธยมปลาย แล้วจึงหยุดหรือลดต่ำลงอย่างช้าๆ ดังนั้นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดผลดีนั้น ควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน การฝึกทักษะกระบวนการคิดที่ผู้เรียนต้องฝึก ได้แก่ การคิดอย่างเสรี คิดวิเคราะห์ คิดหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดสร้างทางเลือก คิดตัดสินใจ และคิดแก้ปัญหา การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 13) ซึ่ง เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้

สอดคล้องกับแนวคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยมในเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มาสโลว์ (Maslow, 1970 : 45) มุ่งเน้นในเรื่องของการเปิดโอกาสให้เด็กเจริญเติบโตอย่างมีอิสระ และได้เสนอแนวคิดที่เรียกว่า “Third force psychology” ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่า “...ถ้าให้อิสระภาพแก่เด็ก เด็กจะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง พ่อแม่และครูได้รับการกระตุ้นให้มีความไว้วางใจในตัวเด็ก ควรเปิดโอกาส และช่วยให้เด็กเจริญเติบโตต่อไป มิใช่ใช้วิธีควบคุม และจัดการชีวิตของเด็กทั้งหมด หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยว และพยายามปรับพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ...” ส่วนโรเจอร์ส (Rogers, 1969: 59) มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการเรียนรู้ในประเด็นที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในสิ่งนั้น บรรยากาศของการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

มาสโลว์, โรเจอร์ส, คอมบส์ (Maslow, Rogers, Combs) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญต่อความเป็นมาของคน มุ่งศึกษาบุคคลในฐานะเป็นองค์รวม โดยเน้นอารมณ์ ประสบการณ์ และลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล มีความสนใจอยู่ที่ศักยภาพ ศักดิ์ศรี และความมีคุณค่าของบุคคล มีความเชื่อในศักยภาพของแต่ละบุคคลและต้องการพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตน เพื่อให้บุคคลได้ใช้สติปัญญาความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ต้องการให้บุคคลมีอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมสามารถนำตนเองและพึ่งพาตนเองได้ (พรธณี ข.เจนจิตร อ้างถึงใน อัญญารัตน์ ชาสุวรรณ, 2552: 11)

วัตถุประสงค์สำคัญของนักจิตวิทยามนุษยนิยม คือ การสร้างทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางด้านการสร้างสรรค์ด้วยการศึกษาพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา และที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนาไปได้ไกลที่สุด ตามความสามารถที่แท้จริงของเขา (ปรีประภา สาริบุตร, 2543: 11)

แต่สถานการณ์ปัจจุบันการที่จะพัฒนาความรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนถือเป็นสิ่งยาก เนื่องจากเป็นยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนทุกเพศทุกวัย ก่อให้เกิดปัญหาสังคมมีความซับซ้อนรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เช่น ปัญหาเสพติด ปัญหาความรุนแรง ปัญหาทางเพศ ค่านิยมที่ไม่เหมาะสม และอื่นๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากการไม่รู้จักตนเอง และสภาพแวดล้อม ขาดทักษะการคิดแก้ปัญหา และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการณ์ต่างๆได้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 17) ระบุว่า “กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม” ดังนั้น กิจกรรมแนะแนวจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เกิดในทักษะในการคิดสร้างสรรค์

สามารถแก้ไขปัญหาและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้นสอดคล้องกับ ประภัสสรา โลहनันทชัย (2548: 61) ซึ่งได้สรุปความหมายของกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถค้นพบพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด อันนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิดและการวางแผนการแก้ปัญหาตลอดจนการสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การที่นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สามารถพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ประสบการณ์ที่ดี เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตนเอง ดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สราญทิพย์ อนุมิต (2545: 16) ก็ได้ให้คำอธิบายไว้เช่นเดียวกันว่า กิจกรรมแนะแนว คือการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการมีลำดับและขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบตัวสามารถพัฒนาศักยภาพที่อยู่ในตนเองได้อย่างเต็มที่ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมแนะแนวมีความสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการคิดและการวางแผนการแก้ปัญหาและปรับตัวในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง

การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้เสริมสร้างศักยภาพด้านต่าง ๆ นั้นควรมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ดังเช่น สมร ทองดี และปราณี รามสูต (2545 : 48) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า ขั้นตอนของกิจกรรมแนะแนวที่จัดในชั้นเรียนควรประกอบด้วย ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นสรุปและขั้นประเมินผล กิจกรรมเพื่อมุ่งให้ผู้รับบริการนำผลการเรียนรู้จากกิจกรรมไปใช้ประโยชน์ โดยใช้แนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process Learning)

มีผลการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนว่ากิจกรรมแนะแนวสามารถพัฒนากระบวนการคิดได้ ดังเช่น ผลการศึกษาของ จิตวิไล ประโมทย์ (2548 : 98 – 100) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างชุดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสวนบัว เขตพญาไท กรุงเทพฯ พบว่า ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เรื่องความคิดสร้างสรรค์ และกระบวนการคิดขั้นพื้นฐาน ก่อนและหลังการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีการรู้คิด เรื่องการคิดสร้างสรรค์และกระบวนการคิด ขั้นพื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ ภาวิณี บุญธิมา (2553: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า

คะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์ ในด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาวิจัยทั้งสองแสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมแนะแนวสามารถเพิ่มการรู้คิดและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนได้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ในส่วนของตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ระบุว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้แสดงให้เห็นว่าความคิดสร้างสรรค์ในวิชาศิลปะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ในด้านต่างๆ ได้

จากข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Obec) ปีการศึกษา 2554 (งานวัดผลและประเมินผล โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์, 2554: 8) พบว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับดีร้อยละ 34.51 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับดีร้อยละ 43.64 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับดีร้อยละ 36.05 สรุปผลการเรียนเฉลี่ยรายวิชาศิลปะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่ำกว่าระดับดีร้อยละ 38.07 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยในรายวิชาศิลปะซึ่งเป็นรายวิชาที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนต่ำกว่าระดับดีค่อนข้างสูงเกือบเป็นครึ่งหนึ่งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งหมด

รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2554 (งานวัดผลและประเมินผล โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์, 2554: 8/9) พบว่ารายวิชาศิลปะมีคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน 26.46 ระดับจังหวัด 31.52 ระดับสังกัด 28.65 ระดับประเทศ 28.54 มีผลต่อภาพรวมของโรงเรียนให้มีคะแนนเฉลี่ยในการทดสอบต่ำกว่าขีดจำกัดล่าง ส่งผลให้การประเมินภายนอกกรอบที่สามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ไม่ผ่านการประเมิน แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ควรได้รับการฝึกทักษะในการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อย่างเร่งด่วน

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในประเทศไทยแล้วพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังมีน้อยมาก ต่างจากงานวิจัยในระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษา ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากวัยเด็กสู่วัยรุ่น

ด้วยปัญหาทางสังคมที่มีความซับซ้อน รุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็วทำให้สังคมกลายเป็น“สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างไร้พรมแดน” การที่เยาวชนไม่รู้จักตนเองและสภาพแวดล้อม ขาดทักษะการคิดแก้ปัญหา และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆได้ นโยบายตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 แนวคิดของนักวิชาการแนวคิดทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ในรายวิชาศิลปะของนักเรียน ผลการประเมินภายนอกกรอบที่สามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนสุธรณ์ และงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีน้อยมากนั้นจึงเป็นเหตุผล

สำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในกลุ่มสาระศิลปะ โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนสุธรณ์ สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนสุธรณ์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการฝึกความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนสุธรณ์ในการที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองในการเรียน การประกอบอาชีพ และด้านส่วนตัวให้มีการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม สามารถปรับตัวท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ส่งผลดีต่อครอบครัวและการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

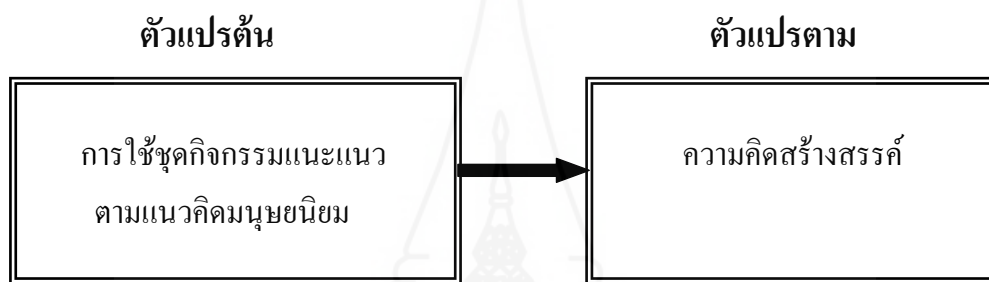
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม

3. สมมติฐานการวิจัย

ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมนักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ จำนวนทั้งหมด 9 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 362 คน

5.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 ห้องเรียน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) จำนวน 41 คน

6. ตัวแปรที่ศึกษา

6.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม

6.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 กิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยเหลือ สร้างเสริม สนับสนุนให้บุคคลมีสำนึกการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพ รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข ภายใต้อารมณ์และบรรยากาศที่เอื้ออำนวย คือ ความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่ โดยเน้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและเต็มศักยภาพ โดยมีลักษณะการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมยึดตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4 ขั้นตอน ตามผลการศึกษารวบรวมของลัคเนอร์ และเนคเลอร์ (สมร ทองดี และปราณี รามสูต 2545: 50) ดังนี้

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) ผู้รับบริการอาจเล่นเกม บทบาทสมมติ ทำงาน ทำกิจกรรม สถานการณ์จำลอง ฟัง อ่านกรณีศึกษา ค้นคว้า เล่าอดีต เล่าเรื่องแบ่งปัน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญหรือผลลัพธ์การเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของกิจกรรม

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting) ผู้รับบริการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก วิเคราะห์ พิจารณาเหตุผลจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในขั้นที่ 1 เพื่อหาคำตอบว่า เกิดอะไรขึ้นจากขั้นที่ 1 หรือเขาคิดว่าสิ่งนั้นอย่างไร

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing) ผู้รับบริการสร้างองค์ความรู้หรือสรุปสาระการเรียนรู้จากการอภิปรายสะท้อนกลับการรับรู้ อาจศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเพิ่มเติมต่อไปอีก เพื่อความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิต

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying) ผู้รับบริการทดลองประยุกต์ใช้สาระการเรียนรู้สู่ชีวิต โดยอาจทดลองแก้ปัญหาสถานการณ์จำลอง สร้างคำขวัญ วางแผนพัฒนาตน จูงใจตนเองในการปฏิบัติตามแผน

7.2 ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถทางสมองของแต่ละบุคคลในการรวบรวมประสบการณ์เดิม ประกอบกระบวนการคิดหลากหลายทิศทางเพื่อแสดงหรือผลิตผลงานใหม่ๆที่ไม่ซ้ำแบบใคร และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ความคิดริเริ่ม

7.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่าน อนุสรณ์

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 กิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์จะช่วยสร้างเสริม สนับสนุนให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมจัดการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพ รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข

8.2 ผลการศึกษานี้ทำให้ทราบผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อบ้านคลองด่าน อนุสรณ์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ จิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม และชุดกิจกรรมแนะแนว ไว้ตามรายละเอียดในหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.2 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
 - 1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.4 กระบวนการคิดสร้างสรรค์
 - 1.5 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์
 - 1.6 คุณสมบัติของครูและการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
 - 1.7 การวัดความคิดสร้างสรรค์
 - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม
 - 2.1 แนวคิดพื้นฐานของนักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม
 - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
 - 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 3.1 ความหมายของชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 3.2 ความสำคัญของชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 3.3 องค์ประกอบของชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 3.4 ประเภทของชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 3.5 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนว
 - 3.6 เทคนิคการจัดกิจกรรมแนะแนว
 - 3.7 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ดิลก ดิลกานนท์ (2534: 8) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการทางการคิด (Cognitive Process) ซึ่งมีผลการคิดในลักษณะอเนกนัย (Divergent Thinking) ประกอบด้วยคุณลักษณะในการคิด 4 ประการ คือ ความคิดคล่อง (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535: 2) สรุปว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป และความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วยความคิดคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นและความคิดที่เป็นของตนเอง โดยเฉพาะหรือความคิดสร้างสรรค์

อารี รังสินันท์ (กรมวิชาการ, 2535 : 2) ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดจินตนาการประยุกต์ ที่สามารถนำไปสู่สิ่งประดิษฐ์คิดค้นพบใหม่ๆ ทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความคิดในลักษณะที่คนอื่นคาดไม่ถึงหรือมองข้าม เป็นความคิดหลากหลาย คิดได้กว้างไกล เน้นทั้งปริมาณและคุณภาพ อาจเกิดจากการคิดผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างความคิดใหม่ๆ ที่แก้ปัญหาและเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

อารี พันธุ์ณี (2540: 6) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. ลักษณะทางกระบวนการ หมายถึง ความรู้สึกไวต่อปัญหาและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีขั้นตอน และเป็นระบบนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสิ่งใหม่ต่อไป
2. ลักษณะของบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มีอารมณ์ขัน มีจินตนาการ มีความคิดยืดหยุ่น ทั้งความคิดและการกระทำ เป็นบุคคลที่มีความสุขกับการทำงาน หรือสิ่งที่ตนพอใจตลอดจนไม่หวังผลต่อการประเมินภายนอก
3. ลักษณะทางผลผลิต หมายถึง คุณภาพของผลงานที่เกิดขึ้น มีตั้งแต่ขั้นต่ำที่แสดงผลที่เกิดความพอใจของตนที่แสดงออกซึ่งความคิด และการกระทำจนกระทั่งพัฒนาขึ้นเป็นการฝึกทักษะค่อยคิดได้เองจนถึงระดับการคิดค้นทฤษฎีหลักการ และการประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ

นิธิพัฒน์ เมฆขจร (2547: 15) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองอย่าง

หนึ่งของมนุษย์ ในอันที่จะคิดค้น ประดิษฐ์ หรือสร้างสิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณค่าทั้งต่อผู้คิดและบุคคลอื่นขึ้นมา โดยสิ่งที่คิดนั้นจะต้องไม่ซ้ำกับที่ผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว ซึ่งความคิดสร้างสรรค์นั้นจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดที่หลากหลายหรือที่เรียกกันว่าความคิดแบบอนกนัย

ทอเรนซ์ (Torrance. 1964: 42) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการของการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ขึ้นโดยไม่ลอกเลียนแบบผู้ใด ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดที่ว่ายังมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ขาดหายไป แล้วรวบรวมความคิด หรือตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสิ่งนั้นขึ้นทดสอบสมมติฐาน เสนอผล ปรับปรุงสมมติฐาน และทดสอบสมมติฐานใหม่อีกครั้งหนึ่ง

Westcott และ Smith (1967: 2) ได้อธิบายความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่รวมและดึงเอาประสบการณ์เดิมของแต่ละคนออกมาแล้วนำมาจัดให้อยู่ในรูปใหม่ การจัดรูปใหม่ของความคิดนี้เป็นลักษณะของแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ระดับโลก

แอนเดอร์สันและคณะ (Anderson and Others. 1970: 90) กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถของบุคคล ซึ่งแสดงความคิดใหม่ๆ อันเป็นการกระทำของบุคคลที่นอกเหนือจากประสบการณ์ที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ ความคิดใหม่ หรือผลิตผลงานใหม่ และยังเชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนเป็นเจ้าของในระดับต่างๆ สามารถพัฒนาได้ทุกระดับอายุ ถ้าอยู่ในสภาพการณ์ที่เหมาะสม

Woolfork และ Nicolich (1980: 26) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่การเลียนแบบ แต่เป็นการผลิตสิ่งใหม่ๆ อย่างมีอิสระต่อความคิดของตนเองเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

กิลฟอร์ด (กรมวิชาการ, 2535 : 2) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมอง เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลายทิศหลายทางหรือแบบอนกนัย และความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วยความคิดคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ คนที่มีลักษณะดังกล่าวจะต้องเป็นคนกล้าคิด ไม่กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์และมีอิสระในการคิดด้วย

Taylor (อ้างถึงใน เกษศิริ, 2536: 17) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นความสามารถที่คิดย้อนกลับ โดยการนำความรู้ สิ่งของที่ไม่สัมพันธ์กันมารวมกัน เพื่อหาทางแก้ปัญหาในแนวใหม่ และกล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว เป็นการกระตุ้นความคิดภายในและร่วมกันใช้ความคิดเหล่านี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น เป็นการพิจารณาได้หลายแง่หลายมุม และความคิดริเริ่ม เป็นการพิจารณาสิ่งต่างๆ ในรูปแบบแปลกใหม่

ความหมายของความคิดสร้างสรรค์จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าเป็นความสามารถทางสมองของแต่ละบุคคลในการรวบรวมประสบการณ์เดิมประกอบกระบวนการคิดหลากหลายทิศทางเพื่อแสดงหรือผลิตผลงานใหม่ๆที่ไม่ซ้ำแบบใคร และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ความคิดริเริ่ม

1.2 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

1.2.1 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาจิตวิเคราะห์

(Psychoanalysis) ฟรอยด์ (อภิลิทธิ กัมพลาวลี. 2547:18; อ้างอิงจาก Freud. 1938) จิตแพทย์ชาวเวียนนา ฟรอยด์ให้ความคิดเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากความขัดแย้งของแรงขับทางเพศ ซึ่งถูกผลักดันออกมาโดยจิตไร้สำนึก กับความรู้สึกลึกซึ้งข้อขัดแย้งในสังคม ดังนั้น เพื่อให้แรงขับทางเพศแสดงออกมาในรูปหรือพฤติกรรมที่สังคมยอมรับจึงเปลี่ยนเป็นความคิดสร้างสรรค์ โดยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจเป็นความขัดแย้งเรื่องความไม่พอใจในสภาพของตน จึงต้องการปรับสภาพเดิมตามที่ตนพอใจ

ฟรอยด์ ให้ทรรศนะเพิ่มเติมว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะของความร่าเริง แจ่มใส ผ่อนคลาย อิสระหรือลักษณะของความเป็นเด็กซึ่งบริสุทธิ์เป็นธรรมชาติ เป็นตามสภาพที่แท้จริง ไม่เสแสร้งหรือปรุงแต่งและมีความแจ่มใสบริสุทธิ์ สนุกสนานไม่มีความคิดยึดต่อสิ่งใด ไม่มีความเครียด

1.2.2 ทฤษฎีโครงสร้างทางเชาว์ปัญญา (The Structure of Intellect Theory)

กิลฟอร์ด (อารี พันธุ์ณี. 2545:30-35 ; อ้างอิงจาก Guilford. 1856. Structure of Intellect) ได้อธิบายโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองไว้ 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 เนื้อหา (Content) หมายถึง เนื้อหา ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อในการคิดที่สมองรับเข้าไปคิด แบ่งออกได้ 4 ลักษณะ คือ

1. ภาพ (Figural เขียนย่อว่า F) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นรูปธรรมหรือรูปที่แน่นอน ซึ่งบุคคลสามารถรับรู้และทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดได้ เช่น ภาพ เป็นต้น
2. สัญลักษณ์ (Symbolic เขียนย่อว่า S) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปของต่างๆ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข โน้ตดนตรี รวมทั้งสัญลักษณ์ต่างๆ ด้วย
3. ภาษา (Semantic เขียนย่อว่า M) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปของถ้อยคำที่มีความหมายต่างๆ กัน สามารถใช้ติดต่อสื่อสารได้ เช่น พ่อแม่ เพื่อน ชอบ โกรธ ดีใจ เสียใจ เป็นต้น

4. พฤติกรรม (Behavior เขียนย่อว่า B) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออก กิริยา อากักร การกระทำที่สามารถสังเกตเห็นได้ รวมทั้งทัศนคติ การรับรู้ การคิด เช่น การยิ้ม การ หัวเราะ การสนทนา การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

มิติที่ 2 การคิด (Operation) หมายถึง มิติที่แสดงถึงลักษณะกระบวนการ ปฏิบัติงานของสมอง แบ่งออกตามลำดับได้ 5 ลักษณะ คือ

1. การรู้การเข้าใจ (Cognition เขียนย่อว่า C) หมายถึง ความสามารถในการ ตีความของสมองเมื่อเห็นสิ่งเร้าแล้วเกิดการรับรู้ เข้าใจในสิ่งนั้นและบอกได้ว่าเป็นอะไร เช่น เมื่อ เห็นเด็กเล่นของเล่น รูปร่างกลม ทำด้วยยางพาราเรียบก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

2. การจำ (Memory เขียนย่อว่า M) หมายถึงความสามารถในการเก็บสะสม ความรู้และข้อมูลต่างๆไว้ได้ และสามารถระลึกได้เมื่อต้องการ เช่น การจำสูตรคูณ การจำหมายเลข ประจำตัว การชี้ตัวคนร้ายได้

3. การคิดแบบเบี่ยงเบนหรือความคิดกระจาย (Divergent thinking เขียนย่อ ว่า D) หมายถึง ความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้หลายรูปแบบหลายแง่หลายมุม แตกต่างกันไป เช่น หนังสือพิมพ์ใช้ทำอะไรได้บ้างให้บอกมาให้มากที่สุด ผู้ที่คิดได้มาก แปลก มี เหตุมีผล คือ ผู้ที่มีความคิดแบบเบี่ยงเบน และกิลฟอร์ดได้อธิบายความหมายของความคิดเบี่ยงเบนว่า คือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

4. ความคิดแบบเอกฉันท์หรือความคิดรวม (Convergent thinking เขียนย่อว่า N) หมายถึง ความสามารถในการหาคำตอบที่ดีที่สุดจากข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่กำหนด และคำตอบที่ ถูกต้องก็มีคำตอบเดียว

5. การประมาณค่า (Evaluation เขียนย่อว่า E) หมายถึง ความสามารถในการ ตีความลงข้อสรุปโดยอาศัยเกณฑ์ที่ดีที่สุด

มิติที่ 3 ผลของการคิด หมายถึง มิติที่แสดงถึงผล (Product) ที่ได้จากการ ปฏิบัติงานของสมอง หรือกระบวนการคิดของสมองหลังจากที่สมองได้รับข้อมูลหรือสิ่งเร้าจากมิติ ที่ 1 และตอบสนองต่อข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่ได้รับในมิติที่ 2 แล้วผลที่ได้จะออกมาในมิติที่ 3 หรืออาจ กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า ผลของการคิดเกิดจากการทำงานมิติที่ 1 และมิติที่ 2 นั่นเอง ซึ่งผลของการ คิดแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ คือ

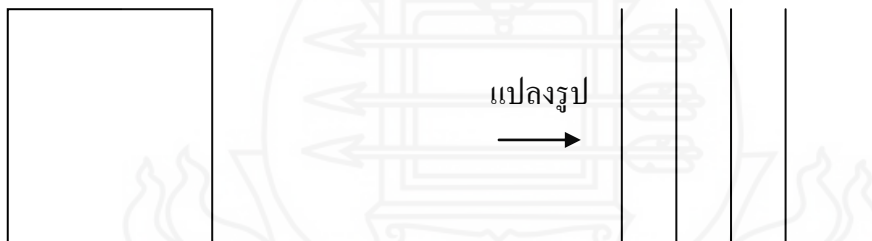
1. หน่วย (Unit เขียนย่อว่า U) หมายถึง สิ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวและ แตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น คน แมว สุนัข เป็นต้น

2. จำพวก (Class เขียนย่อว่า C) หมายถึง ประเภท จำพวกหรือกลุ่มของหน่วยที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะร่วมกัน เช่น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ คน สุนัข ช้าง หรือประเภทผลไม้ ได้แก่ เงาะ กล้วย ลำไย ลิ้นจี่ เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์ (Relation เขียนย่อว่า R) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดของประเภท หรือหลายประเภทเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ ความสัมพันธ์นี้อาจจะอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก หรือระบบกับระบบก็ได้ เช่น คนคู่กับบ้าน นกคู่กับรัง ปลาคู่กับน้ำ เสือคู่กับป่า เป็นความสัมพันธ์กันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

4. ระบบ (System เขียนย่อว่า S) หมายถึง การจัดประเภทของสิ่งเร้าต่างๆ ให้ระบบ แบบแผน เช่น 1, 3, 5, 7, 9 เป็นระบบเลขคี่

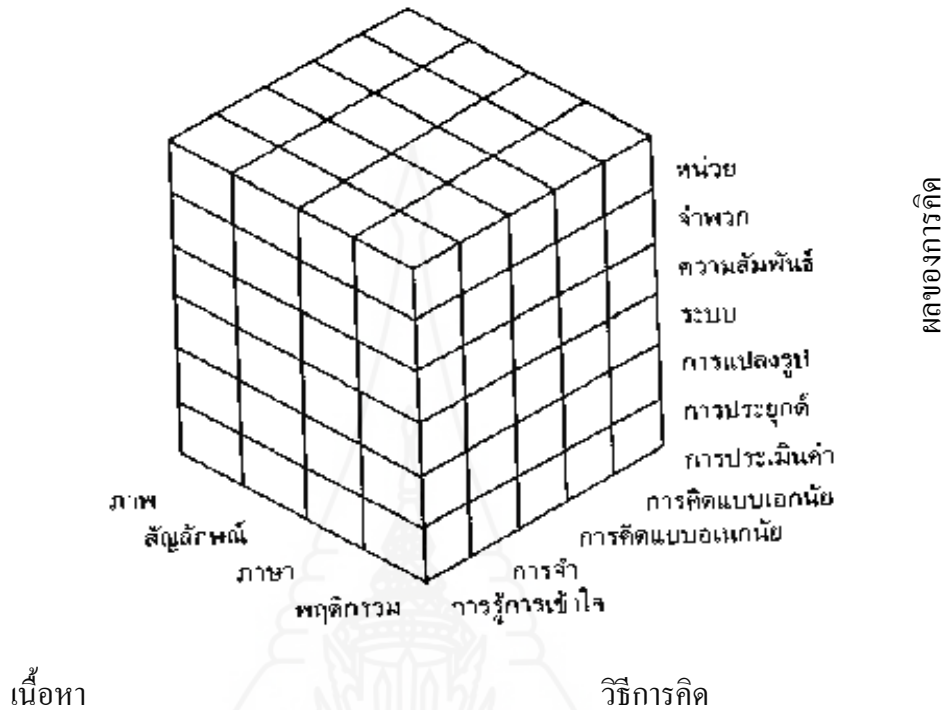
5. การแปลงรูป (Transformation เขียนย่อว่า T) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือการจัดองค์ประกอบของสิ่งเร้า หรือข้อมูลออกมาในรูปแบบใหม่ เช่น การเปลี่ยนรูปสี่เหลี่ยมเป็นเส้นตรงสี่เส้น ดังรูป

ภาพที่ 2.1 การแปลงรูป (Transformation)

ที่มา: อารี พันธุ์มณี (2545) อ้างอิงใน Guilford. 1856. Structure of Intellect.

6. การประยุคต์ (Implication เขียนย่อว่า I) หมายถึง การคาดคะเนหรือทำนายจากข้อมูลสิ่งที่กำหนดไว้

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองของกิลฟอร์ด

ที่มา: อารี พันธุ์ฉิม. 2545: 30-35; อ้างอิงจาก Guilford. 1856. Structure of Intellect.

โครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองหรือการวัดเชาว์ปัญญาของกิลฟอร์ด แบ่งออกเป็น 120 เซลล์ หรือ 120 องค์ประกอบ โดยแต่ละตัวจะประกอบด้วยหน่วยย่อยของ 3 มิติ เรียงจากเนื้อหา-วิธีการคิด-ผลของการคิด (Content-Operation-Product) อาจสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) คือ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นบุคคลจะตอบสนองสิ่งเร้าต่างๆ ในลักษณะหลายทิศทางทำให้ได้คำตอบ หรือผลผลิตของความคิดหลายอย่างและแปลกใหม่

1.2.3 ทฤษฎีของวัลลัส (Wallas: 1962) เน้นว่าการจะเกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น ต้องใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวา โดยมีขั้นตอนการเกิด 4 ขั้นตอน ดังนี้

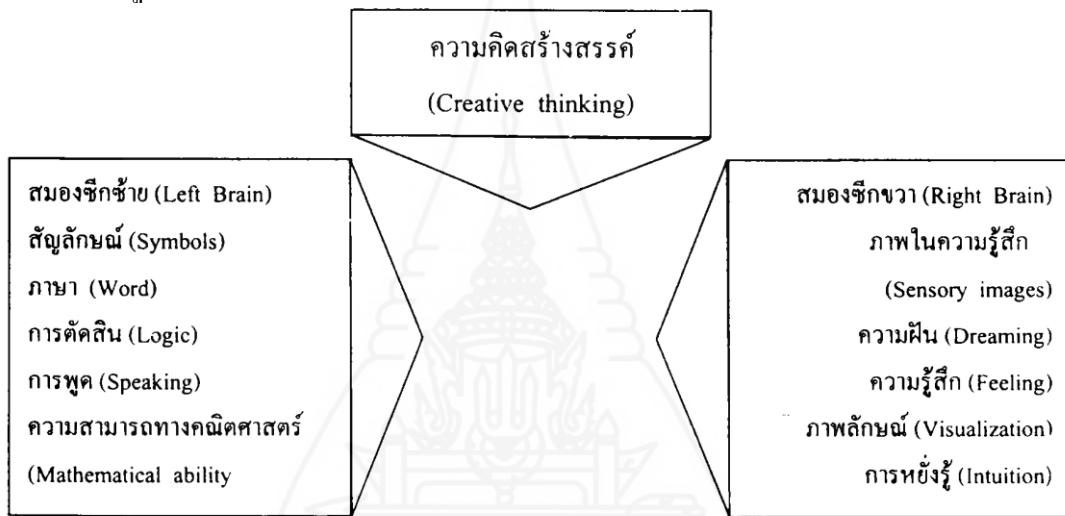
ขั้นที่ 1 การเตรียมตัว (Preparation) และรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 การครุ่นคิด (Incubation) ขั้นนี้คล้ายกับระยะฟักไข่ซึ่งอาจจะฟักเป็นตัวหรือไม่ก็ได้

ขั้นที่ 3 การเกิดประกายความคิด (Illumination or Insight) เป็นระยะที่คิดคำตอบได้ทันที โดยอาจดูเหมือนว่าไม่ได้คิด

ขั้นที่ 4 การพิสูจน์ (Verification) และการทดสอบ แนวคิดในการทดลองซ้ำหลายๆ ครั้ง เพื่อให้ได้ผลเป็นข้อสรุปและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

ทั้งนี้ การเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่ต้องใช้ทั้งสองซีกซ้ายและขวานั้น เป็นดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงการใช้สมองซีกซ้ายและขวาเพื่อความคิดสร้างสรรค์

ที่มา: Wallas (1962)

1.2.4 ทฤษฎีของทอยเลอร์ (Toylor) เน้นว่า ผลของความคิดสร้างสรรค์นั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นขั้นสูงสุด และไม่จำเป็นจะต้องค้นคว้าประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ โดยที่ยังไม่มีผู้ใดคิดมาก่อน หรือไม่จำเป็นต้องสร้างทฤษฎีที่ใช้ความคิดด้านนามธรรมอย่างสูง แต่ความคิดสร้างสรรค์ของคนเรานั้นอาจเป็นขั้นใดขั้นหนึ่งใน 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นต้นสุด หรือเป็นสิ่งธรรมดาสามัญ อันหมายถึง เป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกของดอนอย่างอิสระ โดยไม่จำเป็นจะต้องอาศัยความคิดริเริ่ม และทักษะอย่างใดอาจเป็นเพียงการแสดงออกอย่างอิสระเท่านั้น

ขั้นที่ 2 เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีการทดลองสร้างผลงานซึ่งใช้ทักษะเฉพาะทางโดยไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ เช่น การสร้างอุปกรณ์ทำสวนเพื่อการใช้งานในบ้านจากวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 เป็นความคิดสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงให้เห็นว่า ผู้สร้างสรรค์ได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ใหม่ของตนเอง ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร

ขั้นที่ 4 เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีการประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ซึ่งไม่ซ้ำแบบใคร และแสดงให้เห็นความสามารถที่แตกต่างไปจากผู้อื่น

ขั้นที่ 5 เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถนำสิ่งที่คิดไว้แล้วนั้นมาปรับปรุงให้สมบูรณ์

ขั้นที่ 6 เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูงสุด ที่แสดงถึงความสามารถในการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นนามธรรมขั้นสูงสุด เช่น การสร้างทฤษฎี หรือหลักการใหม่ เป็นต้น

1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์มีความเกี่ยวข้องและได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาอยู่มาก ซึ่งในเรื่องนี้ กิลฟอร์ด (Guilford, 1969: 145-151) ได้อธิบายถึงรายละเอียดขององค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์แต่ละด้านไว้ ดังต่อไปนี้

1.3.1 ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งเป็น

1) ความคิดคล่องแคล่วด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำต่างๆ

2) ความคิดคล่องแคล่วด้านการโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

3) ความคิดคล่องแคล่วในการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ลีหรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

4) ความคิดคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ให้คิดประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดให้

1.3.2 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่ไปจากธรรมดาหรือความคิดง่ายๆ ซึ่งเป็นความคิดที่มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

1.3.3 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแนวคิด โดยแบ่งออกเป็น

1) ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดได้หลายทางอย่างอิสระ คนที่มีความยืดหยุ่นทางด้านนี้จะคิดประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ว่ามีอะไรบ้างได้หลายทิศทาง ในขณะที่คนซึ่งไม่มีความยืดหยุ่นจะคิดได้เพียงอย่างเดียว

2) ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) หมายถึงความสามารถในการดัดแปลงความรู้หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลายๆด้าน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาคนที่มีความยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน

1.3.4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดเกี่ยวกับรายละเอียดที่ใช้ในการตกแต่ง เพื่อทำให้ความคิดริเริ่มนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมากิลฟอร์ด และฮอฟฟเนอร์ (Guilford and Hopefner, 1967: 125-143) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติมและพบว่าความคิดสร้างสรรค์ต้องมีองค์ประกอบเพิ่มขึ้นอีก 4 ประการ รวมทั้งหมดแล้วเป็น 8 ประการ คือ

- 1) ความคิดริเริ่ม (Originality)
- 2) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
- 3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
- 4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
- 5) ความไวต่อปัญหา (Sensitivity to Problem)
- 6) ความสามารถในการให้นิยามใหม่ (Redefinition)
- 6) ความซึมซาบ (Penetration)
- 7) ความสามารถในการทำนาย (Prediction)

จากองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา และการศึกษาของกิลฟอร์ด และฮอฟฟเนอร์ (Guilford and Hopefner) ที่กล่าวมา พอจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกันในช่วงเวลาที่จำกัด
2. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่ไปจากที่เคยมีอยู่ ซึ่งเป็นความคิดที่มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการคิดออกแบบ
 คัดแปลง แก้ปัญหาหรือสถานการณ์ได้หลากหลายทิศทางอย่างอิสระและเป็นประโยชน์ต่อการ
 แก้ปัญหานั้นๆ

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดเกี่ยวกับรายละเอียดของ
 การคิดริเริ่ม ที่ทำให้ความคิดริเริ่มต่าง ๆ นั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

ฮัทชินสัน (Hutchinson, 1949: 42-44) กล่าวถึงกระบวนการคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า
 ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการหยั่งรู้ (Intuition) ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ ของการคิด ดังนี้

1. ขั้นเตรียม (The Stage of Preparation) เป็นการรวบรวมประสบการณ์เก่าๆ มา
 ลองผิดลองถูกและตั้งสมมติฐานเพื่อแก้ปัญหา
2. ขั้นคิดแก้ปัญหา (The Stage of Frustration) เป็นระยะที่เกิดความกระวน
 กระวายใจเกิดความรู้สึกเครียด อันเนื่องมาจากการครุ่นคิดแก้ปัญหาแต่ยังไม่ตก
3. ขั้นเกิดความคิด (The Stage of Moment of Insight) เป็นระยะที่เกิดแนวคิดแวบ
 ขึ้นมาในสมอง คิดคำตอบออกมาได้ทันทีทันใด
4. ขั้นพิสูจน์ (The Stage of Verification) เป็นระยะของการตรวจสอบประเมินผล
 โดยใช้เกณฑ์ต่างๆ เพื่อตรวจดูว่าคำตอบที่ได้ถูกต้องหรือไม่

Torrance (1962: 17) ได้เสนอกระบวนการคิดสร้างสรรค์ในลักษณะเป็น
 กระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ โดยมีวิธีการเริ่มต้นจากการรู้สึกไวต่อปัญหา หรือสิ่งที่
 บกพร่องขาดหายไปแล้วจึงรวบรวมความคิด ตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นทำการรวบรวมข้อมูล
 ต่างๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ขึ้นต่อไปจึงเป็นการรายงานผลที่ได้รับจากการทดสอบ
 สมมติฐาน เพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางใหม่ต่อไป ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการ
 แก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง โดยเรียกกระบวนการนี้ว่ากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
 (Creative Problem Solving) แบ่งกระบวนการคิดสร้างสรรค์ออกเป็นขั้นๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพบความจริง (Fact finding) ในขั้นนี้เริ่มตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวลใจมี
 ความสับสนวุ่นวาย (Mess) เกิดขึ้นในจิตใจแต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้จึงพยายาม
 ตั้งสติและพิจารณาความยุ่งยาก วุ่นวายสับสน หรือสิ่งที่ทำให้กังวลใจนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem Finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 1 เมื่อได้พิจารณา
 โดยรอบคอบแล้วจึงสรุปว่า ความกังวลใจ ความสับสนวุ่นวายในใจนั้น คือ การมีปัญหากเกิดขึ้น
 นั่นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea Finding) ขั้นนี้ต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ว่ามีปัญหาขั้นนี้จะพยายามคิดและตั้งสมมติฐานขึ้น และรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution Finding) ในขั้นนี้จะพบคำตอบจากการทดสอบสมมติฐานในขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 ยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance Finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้วจะแก้ปัญหาได้สำเร็จอย่างไร และต่อจากจุดนี้การแก้ปัญหาหรือการค้นพบยังไม่จบตรงนี้ แต่ที่ได้จากการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไป ที่เรียกว่า New Challenge

Divito (1971: 208) ได้กำหนดขั้นตอนของความคิดสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ (analysis) คือ ขั้นสัมผัสหรือเผชิญกับสถานการณ์ ซึ่งส่วนมากจะเป็นปัญหาต่างๆ ปัญหาจะถูกนำมาวิเคราะห์ กำหนดนิยามเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจถึงตัวปัญหาและส่วนประกอบ
2. ขั้นผสมผสาน (manipulate) หลังจากรู้สภาพปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ความคิดจะแก้ปัญหาจะถูกนำมาผสมผสานกัน ซึ่งต้องอาศัยความคืบข้องใจและความเข้าใจปัญหา
3. ขั้นพบอุปสรรค (impasse) เป็นขั้นที่เกิดขึ้นบ่อยและเป็นขั้นสูงสุดของการแก้ปัญหา ในขั้นนี้จะมีความรู้สึกว่าวิธีการบางประการในการแก้ปัญหานั้นใช้ไม่ได้ คิดไม่ออก รู้สึกล้มเหลวในการแก้ปัญหา
4. ขั้นคิดออก (eureka) เป็นขั้นคิดแก้ปัญหาได้ในทันทีทันใด หลังจากที่พบอุปสรรคมาแล้ว ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในการแก้ปัญหานั้นๆ
6. ขั้นพิสูจน์ (verification) เป็นขั้นต่อจากขั้นอุปสรรคและขั้นคิดออกเพื่อพิสูจน์ตรวจสอบความคิดเพื่อรองรับหรือยืนยันความคิดดังกล่าว

Davis (1983: 41-44) ได้กล่าวถึงกระบวนการเกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยเรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการนี้จะเริ่มต้นด้วยการมีปัญหาที่เรียกว่า ความยุ่งเหยิง (mess) เกิดขึ้นในจิตใจ กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็นขั้นๆ ดังนี้

1. การค้นหาข้อเท็จจริง (Fact-finding) ในขั้นนี้เมื่อเกิดปัญหาทำให้ความรู้สึกกังวล ต้องพยายามหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบว่าเป็นปัญหานั้นคืออะไร
2. การค้นหาปัญหา (Problem-finding) จากขั้นที่ 1 เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแล้ว ในขั้นนี้จะพิจารณาถึงมูลเหตุและแนวทางที่เป็นไปได้ โดยคิดถึงความเป็นไปได้หลายๆ

แนวทางให้ได้มากที่สุด จากนั้นนำแนวทางทั้งหมดมาคัดเลือกหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดเพียง 1 หรือ 2 แนวทาง แล้วตั้งเป็นประเด็นปัญหา เพื่อค้นหาวิธีการแก้ไขต่อไปในขั้นที่ 3

3. การค้นหาความคิด (idea-finding) เมื่อได้ประเด็นปัญหาจากข้อที่ 2 แล้วในขั้นนี้จะเป็นการระดมความคิดเพื่อหาวิธีการที่จะแก้ปัญหามาตามประเด็นที่ตั้งไว้ออกมาให้ได้มากที่สุดอย่างอิสระ โดยยังไม่มีการประชุมความเหมาะสมในขั้นนี้

4. การค้นหาคำตอบ (solution-finding) ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการพิจารณาคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุดจากวิธีการที่หาได้ในขั้นที่ 3 โดยเริ่มแรกจะต้องหาหลักเกณฑ์ในการเลือก เช่น ความประหยัด ความเชื่อ เป็นต้น เมื่อได้หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมแล้วก็นำหลักเกณฑ์นั้นไปพิจารณาคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุด

5. การค้นหาคำตอบที่เป็นที่ยอมรับ (acceptance-finding) ในขั้นตอนนี้จะเป็นการนำเอาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดจากขั้นที่ 4 มาพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งการเผยแพร่ความคิดนั้นให้ผู้อื่นลองปฏิบัติเพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากกระบวนการคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวข้างต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของนักวิชาการหลายๆท่านข้างต้น พอสรุปได้ว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นพบปัญหาหรืออุปสรรค เป็นการเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคในสถานการณ์ต่างๆ ที่ยังไม่สามารถพบทางออกในการแก้ปัญหานั้นๆ
2. ขั้นค้นหาสาเหตุ ซึ่งอาจประกอบด้วย การคิดหลากหลายรูปแบบ หลากหลายด้านเพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาหรืออุปสรรคนั้นๆ
3. ขั้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา เป็นการรวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ เพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ปัญห ด้วยวิธีการต่างๆ
4. ขั้นตั้งสมมติฐาน เป็นการตั้งสมมติฐานทางความคิดขึ้น และรวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานทางความคิดนั้นๆ
5. ขั้นพิสูจน์ คล้ายกับการทดสอบสมมติฐานในการทดลอง ซึ่งเป็นการตรวจสอบและทดสอบความคิดในขั้นที่ 4 ด้วยวิธีการในขั้นที่ 3 และนำไปสู่การปฏิเสธหรือยอมรับวิธีการดังกล่าว
6. ขั้นเกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดขึ้นหลังจากที่ขั้นพิสูจน์ได้รับการยอมรับแล้วว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาหรืออุปสรรคที่เหมาะสมที่สุด ในการแสดงหรือผลิตผลงานใหม่ๆ ที่ไม่ซ้ำแบบใคร และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

1.5 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

Torrance (1962: 66-67) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จากการศึกษาของStein and Heinze (1960) ซึ่งได้ศึกษาบุคลิกภาพของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งเป็นแบบบุคลิกภาพของ Minnesota Multiphasic Personality Inventory, Thematic Apperception Test แบบวัดบุคลิกภาพของ Rorschach และอื่นๆ สรุปบุคลิกภาพที่สำคัญๆ ของผู้มีความคิดสร้างสรรค์สูงไว้ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง
2. ความเป็นอิสระในด้านความคิด
3. มีความคิดฝัน มีจินตนาการ
4. มีคำถามอยู่เสมอ (เป็นคนช่างสงสัย อยากรู้ อยากเห็น)
5. มีความสามารถในการหยั่งรู้
6. มีความพยายามที่จะทำงานยากๆ และมีความขยันขันแข็ง
7. มีความอิสระ และความสารถในการตัดสินใจ
8. มีแนวคิดค่อนข้างซับซ้อน
9. มีความกล้าที่จะคิดในสิ่งแปลกใหม่
10. ชอบคาดคะเนหรือเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า
11. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแต่ไม่ยอมคล้อยตามง่ายๆ
12. ทำอะไรต้องทำให้เต็มความสามารถ
13. ปรารถนาในสิ่งที่ดีกว่า
14. ลึกซึ้งและรอบคอบในการตกลง
15. ให้ความสนใจกับทุกสิ่งที่อยู่รอบตัว
16. เมื่อมีปัญหาหมกหมุ่นในปัญหา
17. กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับบุคคลอื่น
18. ไม่ชอบทำตาม หรือเลียนแบบผู้อื่น

นันแนลลี (Nunnally. 1970: 338- 341) กล่าวถึงลักษณะต่างๆ ของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้อีกแนวคิดหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ความสามารถทั่วไป ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะมีความสามารถทางสติปัญญาค่อนข้างสูงด้วย โดยได้คะแนนสูงถึง 10 หรือ 15 เปอร์เซนต์แรกของการทดสอบทางสติปัญญาและยังไม่เคยปรากฏเลยว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จะมีความสามารถทางสติปัญญาที่ระดับเกณฑ์เฉลี่ยหรือต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย

2. ความสำเร็จในโรงเรียน ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่ชอบบรรยากาศที่ซ้ำซากของห้องเรียน แต่ก็มีความสามารถที่จะสอบผ่านวิชาต่างๆ ได้น้อย

3. ความช่างคิด ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงชอบใช้เวลาอยู่กับความคิดของตัวเอง มักนั่งใจลอย ไม่สนใจฟังครูสอน และไม่ใช้คนที่เพื่อนนิยชมชอบมากที่สุด

4. การปรับตัว ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงส่วนใหญ่เป็นคนใจาย ไม่ชอบเข้าสังคม ปรับตัวยาก แต่มีลักษณะคืออย่างหนึ่งคือ มีความมั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยยอมตามคนอื่นง่ายๆ แต่สามารถเปลี่ยนใจได้ถ้ามีเหตุผลเพียงพอ คนอื่นๆ จะเห็นว่าเขาเป็นคนแปลกๆ น่ารำคาญ ไม่น่าคบ คือรี้น เพราะเชื่อมั่นในความคิดของตนเองมากเกินไป แต่ถ้าต้องการทำงานสิ่งใดจะทำได้ดีกว่าคนอื่น

5. สิ่งแวดล้อมในบ้าน ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะมาจากบ้านที่ไม่ปกติ ไม่มีความสุข หรือพ่อแม่มีสัมพันธภาพไม่ดีต่อกัน

Rice (1970: 69) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. เป็นคนมีไหวพริบ
 2. มีความสามารถในการประยุกต์ มีการตอบสนองที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม
- ความคิดยืดหยุ่น

3. มีอิสระในการคิดและแสดงการกระทำ
4. สนใจที่จะมีประสบการณ์ในสิ่งต่างๆ
5. มีความสามารถในการหยั่งรู้
6. มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี และเข้าใจในคุณค่าของความงาม
7. รู้จักตนเอง เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของสิ่งต่างๆ
8. เข้าใจถึงสถานภาพของตนเองในขบวนการที่ตนมีส่วนร่วม

Evans and McCandless (1978: 302) กล่าวถึง ลักษณะของเด็กวัยรุ่นที่มีความคิดสร้างสรรค์ว่า เด็กวัยรุ่นที่มีความคิดสร้างสรรค์ มักจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และเป็นคนที่เพื่อนๆ ให้ความยอมรับ มีสติปัญญา อากรู้ อยากเห็น มีอิสระในการตัดสินใจ และมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก ไม่ชอบสั่งสรรค้งานสังคม มิมิตรไมตรีกับคนทั่วไปแต่ก็ไม่ค่อยลงรอยกับพ่อแม่ ชอบทำงานใหม่ๆ ที่ยากและซับซ้อน มีความอดทนในการทำงาน คือรี้น มีความรู้สึกไวต่อปัญหา ไม่ดันทุรัง หรือวางอำนาจ สนใจเรื่องสุนทรียภาพ ชอบทำงานให้ได้ผล และมีอารมณ์ขัน

Ruggiero (1984: 82- 92) ทำการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้ไม่อยู่นิ่ง (Dynamic) มีความอยากรู้ อยากเห็น สนุกสนาน และชอบห
- ประสบการณ์ที่แปลกใหม่

2. เป็นคนกล้าหาญ (Daring) ชอบผจญภัย Rogers เรียกลักษณะนี้ว่าเป็น ประสบการณ์เปิด (Opened Experience) เช่น Adison, Kalilao

3. เป็นคนเจ้าความคิด (Resourceful) มีความสามารถที่จะคิดและแก้ปัญหาได้ อย่างมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง

4. ทำงานหนัก (Hard Working) มีความมานะพยายาม

5. เป็นอิสระ (Independent) มีความคิดแตกต่างจากคนอื่น

Anatasi (อ้างถึงใน อารี, 2532: 12) กล่าวว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องเป็นผู้ มีความรู้สึกไวต่อปัญหา มองเห็นการณ์ไกล มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความสามารถในการคิด หลายแง่หลายมุม และมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงความคิดอย่างคล่องแคล่ว

อารี รังสินันท์ (2532: 16) ได้สรุปถึงลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ ดังต่อไปนี้

1. มีความสามารถในการคิดพลิกแพลงแก้ปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงด้วยดี
2. ไม่ชอบทำงานตามอย่างผู้อื่นอย่างไม่มีเหตุผล
3. มีจิตใจจดจ่อผูกพันกับงาน และมีความอดทนอย่างทรหด
4. เป็นผู้ไม่ยอมล้มเลิกอะไรง่ายๆ หรือเป็นนักสู้ที่ดี
5. มีความคิดค้ำใจ หรือจินตนาการสูง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. มีความขี้เล่น รื่นเริง
8. ชอบรับประสบการณ์ใหม่ๆ
9. นับถือตนเอง และเชื่อมั่นในตนเองสูง
10. มีความคิดอิสระและยืดหยุ่น
11. ยอมรับและสนใจในสิ่งแปลกๆ
12. มีความซบซึ้งในการรับรู้
13. กล้าหาญ กล้าเผชิญความจริง
14. ไม่เคร่งครัดกับระเบียบแบบแผน

อารี พันธุ์ณี (2540: 71- 72) กล่าวว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีบุคลิกภาพ ประจำตนแตกต่างจากบุคคล โดยทั่วไป พฤติกรรมของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มีดังนี้

1. อยากรู้อยากเห็น มีความกระหายใคร่รู้เป็นนิจ
2. ชอบเสาะแสวงหา สืบหา ศึกษา ค้นคว้า และทดลอง
3. ชอบซักถาม และถามคำถามแปลกๆ

4. ช่างสงสัย เป็นคนที่มีความรู้สึกแปลกประหลาดใจในสิ่งที่พบเห็นเสมอ
5. ช่างสังเกต มองเห็นลักษณะที่แปลก ผิดปกติ หรือช่องว่างที่ขาดหายไปได้ง่าย และรวดเร็ว
6. ชอบแสดงออกมากกว่าจะเก็บกด ถ้าสงสัยสิ่งใดก็จะถาม หรือพยายามหาคำตอบโดยไม่รีรอ

7. อารมณ์ขัน มองสิ่งต่างๆ ในแง่มุมที่แปลก และสร้างอารมณ์ขันอยู่เสมอ
 8. มีสมาธิในสิ่งที่ตนสนใจ
 9. สนุกสนานกับการใช้ความคิด
 10. สนใจสิ่งต่างๆอย่างกว้างขวาง
 11. มีความเป็นตัวของตัวเอง
- จากแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะ 10 ประการ ดังนี้

1. มองโลกในแง่ดี
2. มีความเป็นอิสระ
3. ช่างสงสัย ชักถาม และอยากรู้ อยากเห็นในสิ่งต่างๆรอบตัว
4. ช่างสังเกตและจดจำ
5. ยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างหลากหลาย
6. มีความเป็นตัวของตัวเอง และไม่คล้อยตามโดยไม่มีเหตุผล
7. มีความเป็นผู้นำ และเชื่อมั่นในตนเอง
8. ชอบคิดแปลกๆ คิดนอกกรอบ หรือมีจินตนาการสูง
9. ชอบเสาะแสวงหา ตำรวจ ศึกษา ค้นคว้า และทดลองประสบการณ์ใหม่ๆ
10. มีความคิดอ่อนกนัย และสามารถพลิกแพลงแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี

1.6 คุณสมบัติของครูและการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

การสร้างบรรยากาศในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ บรรยากาศภายในห้องเรียน โรงเรียน และภายในบ้านต้องเป็นบรรยากาศที่เต็มไปด้วยการยอมรับและกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระดังที่ Rogers (1959: 78- 80) กล่าวว่าภาวะที่ส่งเสริมให้บุคคลกล้าคิดอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ ภาวะที่บุคคลรู้สึกปลอดภัย มีความรู้สึกที่ตัวเองมีค่าและได้รับการยอมรับรวมทั้งภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออกโดยไม่ถูกตำหนิหรือประเมินค่า บรรยากาศทางบ้านมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ บ้านที่มีความอบอุ่น มี

ความรักและความผูกพันอันลึกซึ้ง มีบรรยากาศประชาธิปไตย จะมีส่วนช่วยส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในเด็ก Torrance (1962: 87-100) ได้กล่าวถึงการศึกษาของ Ligon เกี่ยวกับพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ในช่วงอายุ 14-16 ปี ว่าช่วงอายุนี้จินตนาการส่วนมากจะเกี่ยวกับอาชีพที่เด็กมุ่งหวังในอนาคต ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายยังคงชอบการผจญภัย ความสนใจทัศนคติของเด็กพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วแม้ว่าไม่คงที่นัก เด็กจะยังไม่เรียนรู้ว่าคนจะนำหลักการต่างๆ ไปประยุกต์อย่างสร้างสรรค์ได้อย่างไร แต่จะเรียนรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด เด็กมักกังวลเรื่องการยอมรับของเพื่อนๆ และมักจะกลัวเกี่ยวกับการตรวจสอบความสามารถ ระยะเวลาสำหรับฝึกฝนทักษะในการคิดตอบปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และยังได้เสนอกิจกรรม ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ 3 ลักษณะ (Torrance, 1970: 7- 9) ดังนี้

1. ลักษณะความไม่สมบูรณ์การเปิดกว้าง (Incompleteness Openness) ที่เป็นลักษณะพื้นฐานแรกที่สุดในกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ โดยวิธีการสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา คือ ความไม่สมบูรณ์หรือความเปิดกว้าง มีเทคนิควิธีการสอนหลายวิธี ที่จะก่อให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยความไม่สมบูรณ์ไปกระตุ้นการเรียนรู้ให้ขยายรู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยปกติเทคนิควิธีการสอนนี้จะใช้ได้ผลในตอนก่อนเริ่มบทเรียน การให้การบ้าน และการทำกิจกรรมการเรียนรู้

2. ลักษณะการสร้างหรือผลิตบางสิ่งบางอย่างขึ้น (Producing Something and Using) คือ การให้ผู้เรียนสร้างหรือผลิตผลงานบางอย่างขึ้นให้เป็นประโยชน์ ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีหลักที่ Torrance นำมาใช้กับนักเรียนระดับระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาตอนต้น

3. ลักษณะการใช้คำถามของเด็ก (Using Pupil Question) ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กๆ ทำให้เขาถามคำถามต่างๆ มากมาย ดังนั้นครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ถามคำถาม และครูต้องยอมรับว่าไม่มีอะไรที่จะเป็นรางวัลแก่เด็กมากกว่าการที่เขาได้ค้นพบคำตอบ ที่เขาถาม แต่มิได้หมายความว่าครูจะต้องตอบคำถามในทันทีทันใดทุกครั้ง แต่ครูควรหาวิธีช่วยหรือใช้คำถามกลับ เพื่อให้เด็กหาคำตอบเองจากแหล่งที่เด็กสามารถค้นหาคำตอบด้วยตนเองเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เด็กจะพอใจและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

นอกจากนี้ Gehlbach (1987: 31- 35) ยังกล่าวถึงบทบาทของครูในการช่วยเด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไว้ 2 ประการ คือ

1. จัดโอกาสให้นักเรียนฝึกความคิดสร้างสรรค์ แทนที่จะเน้นด้านวิชาการอย่างเดียว
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์โดยการให้เขียน ให้เห็น และให้ได้ทำงานด้านศิลปะ

ส่วนนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยมมีแนวคิดเกี่ยวกับครูว่าควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (Davis, 1993: 379- 381)

1. มีความรู้สึกที่ดีกับตนเอง รู้จักส่วนดี และข้อบกพร่องของตน ตามความเป็นจริง
2. สามารถปรับตัวคนที่แท้จริงของตน ให้เข้ากับบทบาทของตนเองทางสังคมได้อย่างกลมกลืน
3. มีความคิดต่อผู้อื่นในทางที่ดี
4. สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถเรียนรู้ ตำรา และเปลี่ยนแปลงไปด้ว
5. สามารถยอมรับความคิดเห็นของตนเองและของผู้อื่นได้ รู้สึกห่วงใยความเป็นอยู่และความเจริญก้าวหน้าของสังคม
6. กล้าเสี่ยง กล้าทำสิ่งใหม่ และกล้ายอมรับผลการกระทำที่ผิดพลาดของตนและนำมาเป็นบทเรียนให้แก่ตนเอง
7. ให้ความรู้สึกไว้วางใจต่อตนเอง มีความมั่นใจที่จะตัดสินใจด้วยตนเองและยอมรับปฏิกิริยาตอบโต้จากผู้อื่น
8. เปิดโอกาสให้ตนเองได้รับข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ใหม่อยู่เสมอ เปิดใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็มีความคิดเป็นของตนเอง
9. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบให้มีการเปลี่ยนแปลงในชีวิต
10. มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น ไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น

สอดคล้องกับ อารี รังสินันท์ (2527: 95) ที่กล่าวว่า บุคลิกภาพที่จำเป็นของครูที่มีความคิดสร้างสรรค์ ควรเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม มีความรอบรู้และเป็นแหล่งความรู้ กระตือรือร้น สนใจศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ นำเทคนิควิธีการสอนแปลกๆใหม่ๆ มาทดลอง สามารถชี้แนะและกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวเด็กทุกคน สามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือ การสอน ฝึกฝน อบรม โดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู ทางอ้อม คือ การสร้างบรรยากาศและการจัดสิ่งแวดล้อมทั้งห้องเรียน โรงเรียน และที่บ้าน (ประนอม มณีวงษ์, 2537: 32) สอดคล้องกับ บุญลือ ทองอยู่ (2527: 66-67) ที่กล่าวเกี่ยวกับห้องเรียนส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ว่า ห้องเรียนที่เด็กสามารถแสดงความคิดใหม่ๆ แปลกๆ ของตนเองโดยเฉพาะได้เต็มที่ ย่อมเป็นห้องเรียนที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้มากกว่า

ห้องเรียนที่เด็กต้องทำงานตามคำสั่ง และต้องทำไปตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้เพราะเด็กมีอิสระในการคิด การกระทำ และการตัดสินใจ ย่อมทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบในการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่สำคัญที่เราควรทำในการสอน (อษณีย์ โพธิ์สุข. 2537: 89- 92) มีดังนี้

1. กระบวนการคิด เป็นการสอนที่เพิ่มทักษะความคิดด้านต่างๆ เช่น จินตนาการ ความคิดเอहनัย ความคิดอเนกนัย ความคิดวิจารณ์ญาณ ความคิดวิเคราะห์ ความคิดสังเคราะห์ ความคิดแปลกใหม่ ความคิดหลากหลาย ความคิดยืดหยุ่น ความคิดเห็นที่แตกต่างและการประเมินผล
2. ผลิตผลเป็นสิ่งที่ทำให้เราเห็นหลายสิ่งหลายอย่างของการคิด เช่น วิธีคิด ประสิทธิภาพทางความคิด การนำความรู้ไปสู่การนำไปใช้ จุดสำคัญในการสอนว่าจะพิจารณาเกณฑ์ของผลิตต่ออย่างไรนั้น ควรจะมีการกำหนดให้นักเรียนรู้จักการระบุ จุดประสงค์ของการทำงานรู้จักประเมินการทำงานของตนเองอย่างใช้เหตุผล พยายามและสามารถปรับใช้ได้ในชีวิตจริง
3. องค์ความรู้พื้นฐาน คือให้โอกาสเด็กได้รับความรู้ผ่านสื่อและทักษะหลายด้าน โดยใช้ประสาทสัมผัสหรือความรู้ที่มาจากประสบการณ์ และมีแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งจากหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญ การทดสอบด้วยตนเอง และที่สำคัญคือ การให้เด็กได้สร้างความรู้จากตัวของเขาเอง
4. สิ่งที่ทำทายนักเรียน คือ หางานที่สร้างสรรค์ และมีมาตรฐานให้เด็กได้ทำ
5. บรรยากาศในชั้นเรียนคือ ต้องให้อิสระ เสรี ความยุติธรรม เคารพในความคิดเห็นของนักเรียนให้เด็กมั่นใจว่าจะไม่ถูกลงโทษ หากมีความคิดเห็นที่แตกต่างจากครูต้องยอมให้เด็กล้มเหลวหรือผิดพลาด (โดยไม่เกิดอันตราย) แต่ต้องฝึกให้เรียนรู้จักข้อผิดพลาดที่ผ่านมา
6. ตัวนักเรียน คือ สนับสนุนให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความเคารพตนเอง ระบายไคร้รู้ปัญหา
7. การใช้คำถาม คือครูต้องสนับสนุนให้นักเรียนถามคำถามของเขา
8. การประเมินผล ครูต้องหลีกเลี่ยงการประเมินที่ซ้ำๆซากๆ หรือเป็นทางการอยู่ตลอด และสนับสนุนให้เด็กประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง และประเมินร่วมกับครู
9. การสอนและการจัดหลักสูตร ไม่ควรแยกสอนอย่างโดดๆ ควรจะนำไปผสมผสานกับวิชาการต่างๆ เพราะสามารถใช้ได้กับทุกวิชาลองให้เด็กเรียนรู้กับสิ่งที่ไม่มีคำตอบที่ดีที่สุดและคำตอบที่ตายแล้ว คำตอบที่คลุมเครือและเปลี่ยนแปลงได้ง่ายๆ และให้ครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กไม่ใช่เป็นผู้สั่งการและสอน
10. การจัดระบบในชั้นเรียนให้เด็กได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้นปรับระบบตารางเรียนให้ยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการและความสามารถที่หลากหลายจัดกลุ่ม

การสอนหลายๆแบบ เช่น จับคู่ กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ และสอนแบบเดี่ยว นอกจากนี้ควรจัดห้องเรียนให้แตกต่างกันไปในแต่ละเวลา แต่ละสถานที่ เช่น บางห้องบางเวลาไม่มีที่นั่ง นั่งใกล้กัน ไกลกัน นั่งข้างนอกห้องเรียน ที่สนาม เป็นต้น

การสอนให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากจะศึกษาเพื่อการปรับปรุงลักษณะของนักเรียนและครูและศึกษาทฤษฎีต่างๆเพื่อให้ได้เทคนิคการสอนแล้ว ยังมีสิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ (สมศักดิ์ ภู่วิภา ควารรรถ. 2541: 43- 72) คือ

1. บรรยากาศด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

1.1 การเลือกหรือตัดแปลงวัสดุที่ใช้ในการตกแต่งห้องเรียน โดยการจัดหาวัสดุในท้องถิ่น วัสดุเหลือใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้ใบไม้ เปลือกไม้ ถูขนมต่างๆ ใช้จัดตกแต่ง ป่านิเทศ

1.2 การจัดสภาพโต๊ะ เก้าอี้ โดยปกติแล้วเป็น โต๊ะเก้าอี้สำเร็จรูป มีรูปแบบที่แน่นอเนนเป็นรูปสี่เหลี่ยม ถ้ามีการปรับเปลี่ยนเป็นรูปทรงอื่นบ้างจะได้รูปแบบการสร้างสรรค์มากขึ้น

1.3 ชั้นหรือตู้ลอยแสดงผลงาน เป็นสิ่งที่สามารถใช้วัสดุภายในท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้อื่นๆ มาตัดแปลง ออกแบบตกแต่ง ทาสีให้สวยงาม แปลกและมีประโยชน์ใช้สอย

1.4 บรรยากาศด้านสมองกับความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิด เช่น คิดแก้ปัญหา คิดหาเหตุผล คิดออกแบบ คิดสร้าง คิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดแปลกใหม่ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดจินตนาการ ครูต้องให้การสนับสนุนอย่างกว้างขวาง ช่วยขจัดอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่างๆ

1.5 บรรยากาศด้านอารมณ์กับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ครูต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นที่ฟังที่ไว้ใจได้ สนับสนุนเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึก สนับสนุนเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัยจากการไม่เป็นที่ยอมรับ การถูกวิจารณ์หรือหัวเราะเยาะ โดยกิจกรรมต่างๆให้นักเรียนมีส่วนร่วม เน้นการเรียนจากความสนใจของนักเรียนให้นักเรียนเกิดความร่วมมือกัน ไม่มีการแข่งขัน แต่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

จากแนวความคิดของนักวิชาการหลายท่านเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูและการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พอสรุปได้ว่ามีปัจจัย 4 ด้าน ที่เอื้อต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ควรเป็นบรรยากาศที่สร้างความรู้สึกลดภัย อบอุ่น ได้รับการยอมรับ สร้างความรู้สึกรักคุณค่าและเชื่อมั่นในตนเอง มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตย มีเสรีภาพในการ

แสดงออกโดยไม่ถูกประเมินค่า โดยแบ่งเป็น บรรยากาศในห้องเรียน บรรยากาศในโรงเรียน
บรรยากาศภายในบ้าน และบรรยากาศจากสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

2. ด้านผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ต่างๆเพื่อส่งเสริมความคิด
สร้างสรรค์ ควรมีบุคลิกภาพที่เป็นมิตร อ่อนน้อม เข้าใจ น่าสนใจและไว้วางใจได้ มีความรู้ด้าน
จิตวิทยา และทักษะ ในการสร้างบรรยากาศ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล เทคนิค
และวิธีการต่างๆ ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

3. ด้านคุณลักษณะต่างๆของผู้เรียน ควรมีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต สงสัย
จดจำซักถามในสิ่งต่างๆ รอบตัว และสนุกกับการคิด

4. ด้านสื่อและกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ควรมีลักษณะ
เปิดกว้าง ไม่สมบูรณ์ กระตุ้นหรือเร้าให้ใช้ความคิด และมีความหลากหลายในด้านรูปแบบ
เนื้อหา เทคนิคและวิธีการ

1.7 การวัดความคิดสร้างสรรค์

อารี รังสินันท์ (2532: 164-167) กล่าวถึงการวัดความคิดสร้างสรรค์ สรุปได้ ดังนี้

1. การสังเกต หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกเชิงสร้างสรรค์
เช่น การสังเกต พฤติกรรมการเลียนแบบ การทดลอง การปรับปรุงและตกแต่งสิ่งต่างๆ การแสดง
ละคร การใช้คำอธิบายหรือบรรยายให้เกิดภาพพจน์ชัดเจน การเล่านิทาน การแต่งเรื่องใหม่ การเล่นเกม
การสังเกตความสามารถในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยปราศจากสิ่งเร้า ฯลฯ

2. การวาดภาพ หมายถึง การให้เด็กวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด เป็นการถ่ายทอด
ความคิดเชิงสร้างสรรค์ออกมาเป็นรูปธรรม และสามารถสื่อความหมายได้ สิ่งเร้าอาจจะเป็นวงกลม
สี่เหลี่ยม แล้วให้เด็กวาดภาพเติมต่อให้เป็นภาพ ซึ่งอาจมีคำอธิบายภาพประกอบด้วยก็ได้

3. รอยหยดหมึก หมายถึง การให้เด็กดูภาพรอยหยดหมึกแล้วคิดคำตอบจากภาพที่
เด็กเห็น ให้อิสระในการคิดฝัน ตอบได้เต็มที่ ส่วนคำสังกัดสั้นๆ ไม่จำเพาะเจาะจง และสิ่งเร้ารอยหยด
หมึกก็เป็นแบบคลุมเครือไม่ชัดเจน คำตอบของเด็กจะได้รับการพิจารณาจากความสามารถในการ
ประดิษฐ์ อารมณ์ขัน ลักษณะจินตนาการ ความรู้สึก และความสามารถในการรับรู้ที่ดีต่อรอยหยด

4. การเขียนเรียงความและงานศิลปะ หมายถึง การให้เด็กเขียนเรียงความจาก
หัวข้อที่กำหนด และการประเมินจากงานศิลปะของนักเรียน

5. แบบทดสอบ หมายถึง การให้เด็กทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์มาตรฐาน
ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบความคิด
สร้างสรรค์อาจจะใช้ภาษาเป็นสื่อและใช้ภาพเป็นสื่อ เพื่อเร้าให้เด็กแสดงออกเชิงความคิด
สร้างสรรค์ แบบทดสอบดังกล่าวจะมีการกำหนดเวลาในการทำไว้ด้วย เพื่อให้สามารถวัดความคิด

สร้างสรรค์ได้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ ปัจจุบันก็เป็นที่นิยมใช้มากขึ้น เช่น แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Guilford แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance เป็นต้น

ดังนั้น พอสรุปได้ว่า การวัดความคิดสร้างสรรค์มีหลายวิธี เช่นการสังเกต การวาดภาพ การดูภาพรอยหยดหมึก การเขียนเรียงความและงานศิลปะ และแบบทดสอบ

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

1.8.1 งานวิจัยในประเทศ

อัมพร สารวัตร (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการฝึกคิดเป็นกลุ่มกับนักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการฝึกคิดเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการฝึกคิดเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคลมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการฝึกคิดเป็นกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการฝึกคิดเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริพร เก่าวโท (2545: 44) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 1 อำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษารายบุคคล พบว่า การที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้ได้ผลดีนั้น สามารถที่จะส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ โดยวิธีการฝึกโดยกระบวนการสอนแบบต่างๆของครู การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการแสดงออกทางการเขียน การพูด การคิด และการจินตนาการ การยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการเรียนรู้แบบบูรณาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้

นฤดี ศรีวงษ์ (2552: 134) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 ชุด และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance จำนวน 2 ชุด คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้านภาษา (Thinking Creatively With Words) (Torrance 1966: 52-579 ลิขสิทธิ์ของ Scholastic Testing Service, Inc.ห้าม

เผยแพร่) และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้านรูปภาพ แบบ ก (Thinking Creatively With Picture Figural Form A) ของอาร์พินซ์มณี (กรมฝึกหัดครู 2522: 48-51) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาวินี บุญธิมา (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอเรนซ์ พบว่าจะแนะแนวความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอเรนซ์ ในด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เกท์เซลส์และแจ๊คสัน (GetZels และ Jackson, 1962) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในด้านการเรียนของเด็กระดับมัธยมศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง และเด็กที่มีสติปัญญาสูง โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่ม 20% ของผู้ที่ได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์สูง และกลุ่ม 20 % ของผู้ที่ได้คะแนนสูงจากการทดสอบไอคิว แล้วเปรียบเทียบกันกับผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบแบบมาตรฐาน และปรากฏว่าโดยเฉลี่ยแล้วทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกันเลย

ฟอร์ด (Ford ,1971 อ้างถึงใน สาวิตรี รัตนบุรี, 2547) ได้วิจัยเรื่องการประเมินผลของชุดกิจกรรมฝึกความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อเด็กสติปัญญาต่ำกว่าปกติ เรียนเข้าจุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมฝึกความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมฝึกต่างๆที่กำหนดไว้อย่างมีระบบ ที่มีต่อเด็กที่มีต่อระดับสติปัญญาต่ำ เรียนเข้า โดยทำการวิจัยกับนักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนสำหรับการศึกษาพิเศษในรัฐคอนเนคติกัต (Connecticut) ในระดับเกรด 6 ถึงระดับเกรด 10 จำนวน 30 ห้องเรียน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 18 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 12 ห้องเรียน โดยการสอนเกี่ยวกับกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ ให้กลุ่มทดลองสัปดาห์ละ 2 กิจกรรมเป็นเวลา 12 สัปดาห์ แล้วใช้แบบสอบถามของ Christemer และ Guilford วัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่ผ่านประสบการณ์จากชุดกิจกรรมดังกล่าวได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงและมีลักษณะในทางสร้างสรรค์ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เบรนเคนชิพ (Blankenship,1976 อ้างใน พิรุณ เตจ๊ะแก้ว 2543 :37) ศึกษาผลการฝึกความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแสดงออกทางสร้างสรรค์ของนักเรียนเกรด 1 จุดมุ่งหมายในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เพื่อศึกษาผลการ

ฝึกความคิดสร้างสรรค์เป็นเวลา 10 ชั่วโมง โดยทำการทดลองกับนักเรียนเกรด 1 เมืองฮันติงตัน (Huntington) รัฐเวอร์จิเนียตะวันตก จำนวน 96 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยฝึกให้นักเรียนในกลุ่มทดลองได้มีความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กิจกรรม 15 กิจกรรม ในเวลา 10 ชั่วโมง ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์

มาเรีย (Maria. 1981) ได้ประเมินผลการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสวน สอบสวนต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเกรด 4, 5, และ 6 โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน (inquiry) ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบ non inquiry ด้วยเนื้อหาเดียวกันในเวลา 10 สัปดาห์เท่ากัน วัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองใช้ Torrance Test Creative Thinking, Verbal Form A and Figural Form B ผลการวิจัยพบว่าหากใช้ Verbal Form A กลุ่มทดลอง เกรด 5 และเกรด 6 มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่หากใช้ Figural Form B ทั้งสองกลุ่มในทุกเกรดมีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ Maria ได้ให้ข้อวิจารณ์ว่าในการวัดความคิดสร้างสรรค์นั้น Verbal Form A มีความไวสูงกว่า Figural Form B

อัลบาโน (Albano. 1987. อ้างถึงใน นิธิพัฒน์ เมฆจร.2547: 57- 58) ได้ทำการทดลองฝึกความคิดสร้างสรรค์ภายใต้สมมติฐานความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยทักษะทางสมอง 4 ประการ คือ ทักษะด้านจินตนาการ (Imagery) ทักษะด้านอุปมา (Analogy) ทักษะด้านโยงความสัมพันธ์ (Association) และทักษะการเปลี่ยนรูป (Transformation) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นทหารสังกัดหน่วยสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา จำนวน 66 คน ใช้เวลาในการฝึก 20 ชั่วโมง ระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 1985 โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ทั้งฉบับ Verbal Form และฉบับ Figural Form ผลการทดลองพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปีเตอร์ (Peter.1988. อ้างถึงใน นิธิพัฒน์ เมฆจร.2547: 57) ได้ทำการฝึกให้คิดแบบอนกนัย ว่ามีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม การวิจัยนี้เป็นแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรด 6 จำนวน 46 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกใดๆ ทั้ง 2 กลุ่มได้รับการทดสอบก่อนในด้านความคิดสร้างสรรค์และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ใช้เวลาฝึก 10 สัปดาห์ ใช้เวลาฝึกครั้งละ 30 นาที กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบของทอเรนซ์ ทั้งฉบับ Verbal Form และฉบับ Figural Form ทั้งก่อนและหลังการทดลอง ผลการศึกษาพบว่า ทั้งกลุ่มที่ได้รับการฝึกและไม่ได้รับการฝึกมีความคิดสร้างสรรค์และมีคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในแบบทดสอบฉบับ Verbal Form และ

มีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบทดสอบฉบับ Figural Form ไม่มีความแตกต่างในด้านการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

จีจี้ (Gigli, 2001. อ้างถึงใน นิธิพัฒน์ เมฆจร.2547: 58) ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ในฐานะทักษะชีวิต โดยศึกษาถึงการจัดการบทบาทของตนเองของนักศึกษาที่เป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัย ที่เป็นทั้งบทบาทของนักศึกษาและนักกีฬาในเวลาเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน เพื่อทำความเข้าใจในการจัดการบทบาททั้งสองบทบาทของนักศึกษาที่เป็นนักกีฬา 2) เพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง 3) หาตัวแปรที่ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการกับบทบาทของตน และ 4) สสำรวจการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการกีฬา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ (TTCT) แบบประเมินคุณลักษณะของนักกีฬา (The Athletic Identity Measurement Scale: AIMS) และเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผลการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งยังมีลักษณะการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ทั้งในด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความอดทนต่อการยุติก่อนเวลาอันควร (Resistance to Premature Closure) ตามแบบทดสอบของทอเรนซ์ ซึ่งส่วนนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสามารถจัดการกับบทบาทของตนทั้งในฐานะนักศึกษาและนักกีฬาได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม

2.1 แนวคิดพื้นฐานของนักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม

เดวิส (Davis, 1983: 10-12) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยาที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ และกล่าวถึงทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม ไว้ดังนี้

แนวความคิดของนักมนุษยนิยมที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ Maslow และ Rogers เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์สำคัญของแนวคิดกลุ่มนี้ โดยมีความคิดว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่รู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง เข้าใจตนเอง และยอมรับตนเองทั้งในส่วนที่บกพร่อง และส่วนที่ดี รู้ทั้งจุดอ่อน และตระหนักในความสามารถของตนเอง ฟังตนเอง ริเริ่ม และนำตนเองได้ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ มีอิสรภาพในการคิด ตัดสินใจเลือกทำสิ่งต่างๆ โดยไม่ให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน มองเห็นศักดิ์ศรี และคุณค่าของตนเอง และสามารถสร้างสรรค์ตนเอง และสังคมให้เกิดประโยชน์สุข

จิตวิทยามนุษยนิยม เป็นกลุ่มหนึ่งของจิตวิทยา นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยมที่สำคัญและมีบทบาทต่อการศึกษา คือ Maslow, Roger และ Combs (อ้างถึงใน พรรณี, 2538 : 438) นักจิตวิทยากลุ่มนี้ให้ความสำคัญต่อความเป็นมาของคน มุ่งศึกษาบุคคลในฐานะเป็นองค์รวมโดยเน้นอารมณ์ ประสบการณ์ และลักษณะเฉพาะแต่ละบุคคล มีความสนใจอยู่ที่ศักยภาพ ศักดิ์ศรี และความมีคุณค่าของบุคคล มีความเชื่อในศักยภาพของแต่ละบุคคล และต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในคน เพื่อให้บุคคลได้ใช้สติปัญญาความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ต้องการให้บุคคลมีอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถนำตนเองและพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ยังเน้นถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่น การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความรับผิดชอบและมีความสุข เพื่อสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเองและสังคมส่วนรวมได้

ความเชื่อที่สำคัญของนักจิตวิทยามนุษยนิยม

ความเชื่อที่สำคัญของนักจิตวิทยามนุษยนิยม ปรากฏอยู่ในเอกสารของสมาคมจิตวิทยามนุษยนิยมแห่งอเมริกา ดังนี้ (จรรยา, 2535: 273)

1. ศูนย์กลางของความสนใจอยู่ที่บุคคลผู้ได้รับประสบการณ์ การศึกษามนุษย์จึงควรพุ่งเล็งไปที่ประสบการณ์
2. เน้นคุณสมบัติที่เป็นลักษณะเด่นของมนุษย์ เช่น การเลือกสรร การสร้างสรรค์ การให้คุณค่า การบรรลุแห่งตน มิใช่หนักถึงมนุษย์ในลักษณะที่เป็นเครื่องจักร
3. การเลือกปัญหาเพื่อศึกษา และวิธีการศึกษาให้คำนึงถึงการมีความหมายมิใช่คำนึงถึงความเป็นวัตถุวิสัย จนถึงความสำคัญหรือความเหมาะสมของปัญหาและวิธีศึกษา
4. ความสนใจสูงสุดอยู่ที่คุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์และสนใจในการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน แนวความคิดนี้จะเน้นตัวบุคคลตามที่เขาค้นพบตัวเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น และกลุ่มต่างๆในสังคม

ในปัจจุบันจิตวิทยามนุษยนิยมได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญมากแนวคิดหนึ่ง โดยมีปรัชญาวิธีการวิจัย และการนำไปประยุกต์ ซึ่งมีลักษณะของตนเองโดยเฉพาะ

หลักการสำคัญของจิตวิทยามนุษยนิยม

หลักจิตวิทยามนุษยนิยม มีจุดเน้นหรือหลักการสำคัญ 5 ประการ และจุดเน้นหรือหลักการทั้งห้านี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังต่อไปนี้ (จรรยา, 2535: 273)

1. ความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องของประสบการณ์ส่วนตัว จุดสำคัญคือประสบการณ์ในจิตสำนึก (Conscious experience) ตามความคิดของนักจิตวิทยามนุษยนิยมประสบการณ์นี้ ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นพื้นฐานในการศึกษามนุษย์ คำอธิบายตามหลักทฤษฎีและพฤติกรรมที่ปรากฏออกมา ยังมีความสำคัญรองลงมาจากตัวประสบการณ์และความหมายของประสบการณ์ต่อผู้เป็น

เจ้าของประสบการณ์นั้นๆ นักจิตวิทยาามนุษยนิยมในระยะต่อมาได้พบความสำคัญของความคิดที่ว่า ประสบการณ์ในจิตสำนึกนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ บุคคลแต่ละคนมีสิทธิ์ในเรื่องความรู้สึกและทัศนคติเฉพาะของตน ซึ่งผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ อย่างไรก็ตาม ความเคารพต่อความเชื่อของแต่ละบุคคลนี้ ไม่ได้เกี่ยวข้องไปถึงเรื่องทางศีลธรรมหรือสติปัญญาจิตวิทยาามนุษยนิยมพยายามที่จะแยกความเป็นจริงออกจากทัศนคติและประสบการณ์ของบุคคลผู้เผชิญกับความเป็นจริงนั้น มนุษยนิยมจึงมีจุดยืนแตกต่างจากนักพฤติกรรมศาสตร์อื่นๆ ซึ่งพยายามหลีกเลี่ยงจากความสนใจในเรื่องประสบการณ์ ส่วนบุคคลที่เกิดขึ้น แต่จะพิจารณาคำถามเกี่ยวกับธรรมชาติ หรือลักษณะของจิตสำนึกในแง่ที่อยู่เหนือขอบข่ายความสนใจของนักวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีใครสามารถรับรู้ประสบการณ์ส่วนบุคคลตามที่ปรากฏต่อตัวบุคคลได้นอกจากตัวผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์นั้นเพียงผู้เดียวความสนใจของนักจิตวิทยาามนุษยนิยมในประสบการณ์ของบุคคลนั้น นำเขาเข้าไปใกล้จุดยืนของนักจิตวิเคราะห์ ซึ่งสนใจในชีวิตส่วนตัวของคนเช่นกัน โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก แต่นักจิตวิทยาามนุษยนิยมไม่เหมือนกับนักจิตวิเคราะห์ในแง่ที่เขาเชื่อว่าประสบการณ์ในจิตสำนึกเป็นเรื่องสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งไม่ต้องการคำอธิบายหรือการวิเคราะห์ต่อไป จิตสำนึกเป็นเหตุในตัวของมันเองและไม่ได้เป็นผลของเหตุอื่น ดังที่นักจิตวิเคราะห์มักสืบค้นต่อจิตวิทยาามนุษยนิยมจึงได้ชื่อว่าเป็นวิชาที่มีจุดเน้นสำคัญในการมีเป้าหมายและแนวโน้มของบุคคลในการมุ่งสู่การเจริญเติบโตทางจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลรู้จักตนเองได้อย่างแท้จริงในที่สุด

2. จิตวิทยาามนุษยนิยมเน้นส่วนรวมและศักดิ์ศรีของบุคคล ในระยะแรกของการพัฒนาทฤษฎีบุคลิกภาพและการรับรู้ จะมีเน้นในลักษณะรวม (holistic emphasis) กล่าวคือนับแต่จิตวิทยาโครงสร้าง (structuralism) ของวุนด์ท์ (Wundt) และทิชเชเนอร์ (Titchener) ได้รับการศึกษาต่อเนื่องโดยนักจิตวิทยาเกสทอลท์ (Gestalt) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้เพิ่มขึ้นทำให้เกิดการรับรู้ในลักษณะที่ว่า ส่วนรวมที่มีพลวัตนั้นมากกว่าผลรวมของส่วนย่อยทั้งหมด (Koffka อ้างถึงใน จรรยา, 2535: 274)

โกลด์สไตน์ Goldstein (อ้างถึงใน จรรยา, 2535: 274) ผู้ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากทฤษฎีการรับรู้เกสทอลท์ได้ประยุกต์ข้อสังเกตนี้ในเรื่องบุคลิกภาพและแรงจูงใจโดยสรุปว่าแรงจูงใจเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือ การนำไปสู่เอกภาพ และความเป็นส่วนรวม (wholeness) ความคิดที่คล้ายๆกันนี้จะอยู่ในงานของนักทฤษฎีบุคลิกภาพที่มีแนวโน้มไปทางมนุษยนิยม ซึ่งได้แก่ กอร์ดอน อัลพอร์ต (Gordon Allport) อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) และคาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) นักทฤษฎีคนสำคัญเหล่านี้เห็นว่าการต่อสู้เพื่อเอกภาพ ซึ่งได้เน้นเป็นครั้งแรกโดยโกลด์สไตน์นั้น เป็นความต้องการอย่างแรงกล้าของมนุษย์ซึ่งจะแสวงหาการบรรลุ

ตน (self-actualization) ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่บุคคลพยายามที่จะแสวงหาศักยภาพที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองของตน พยายามเพื่อให้บรรลุจุดที่เขาสามารถเป็นตัวของเขาได้อย่างเต็มที่

การเน้นของนักจิตวิทยามนุษยนิยมในปัจจุบัน โดยเฉพาะที่เกิดจากการเคลื่อนไหวในด้านศักยภาพของมนุษย์อยู่ที่การสนใจเป็นพิเศษแก่ความเป็นเอกภาพที่สำคัญของจิตใจและร่างกายมนุษย์ นักจิตวิทยามนุษยนิยมมีความห่วงใยอย่างจริงจังว่านักจิตวิทยาแต่ละคนจะละเลยความสำคัญของประสบการณ์ทางร่างกายของตน

1. แม้นักจิตวิทยามนุษยนิยมจะยอมรับว่ามีขีดจำกัดที่เห็นชัดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ก็ยังยืนยันว่ามนุษย์ต้องการรักษาความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเอง กล่าวคือบุคคลทั่วไปอย่างน้อยที่สุดในชีวิตได้พยายามที่จะขจัดหรือลบขีดจำกัดต่างๆในตัวเองให้น้อยลงและเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง

คำถามที่ว่ามนุษย์ถูกควบคุมโดยความต้องการที่จะเป็นอิสระหรือชีวิตมนุษย์ถูกลิขิตร่วมกัน โดยสิ่งที่เขาได้รับมาแต่กำเนิด และอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ซึ่งเขาได้รับขณะที่กำลังพัฒนาอยู่ในขั้นต่างๆ คำถามนี้มักได้รับคำตอบที่สับสนตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของวิชาจิตวิทยา นักจิตวิทยามนุษยนิยมไม่ได้มีข้อโต้แย้งใดๆ กับข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลแต่ละคนจะได้รับอิทธิพลอย่างมากจากพันธุกรรม และขีดจำกัดต่างๆของการมีชีวิตอยู่ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่นักจิตวิทยามนุษยนิยมเห็นว่ามีผลสำคัญ ก็คือ มนุษย์อาจใช้ความเป็นอิสระที่มีเพียงเล็กน้อย (thin margin of freedom) ไปในการโต้ตอบหรือพยายามกระทำอย่างไม่ถูกไม่ควรต่อสภาพการณ์ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ของชีวิต

ข้อวิจารณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่นักจิตวิทยามนุษยนิยมมีต่อจิตวิทยาสมัยปัจจุบันก็คือความคิดของจิตวิเคราะห์และพฤติกรรมนิยมในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์และโมเดลที่สร้างขึ้นเพื่อความโดดเด่นและความไร้อำนาจให้เกิดขึ้นกับบุคคลทุกวันนี้ ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี นักจิตวิทยาคลินิกที่เน้นความคิดในพฤติกรรมนิยม มักจะให้ภาพของมนุษย์ในลักษณะที่ขาดชีวิตชีวา เป็นเพียงผู้รับคำสั่งให้ปฏิบัติตามและมีลักษณะเป็นเครื่องจักร ซึ่งอาจนำไปสู่ความเป็นโรคจิตประสาทได้ นักจิตวิทยามนุษยนิยม นักจิตวิทยามนุษยนิยมจะไม่เห็นด้วยกับแนวคิดและลักษณะการอธิบายภาพของมนุษย์เช่นกัน วัตถุประสงค์สำคัญของนักจิตวิทยามนุษยนิยมคือ การสร้างทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางด้านการสร้างสรรค์ด้วยการศึกษาพฤติกรรมที่สังคมปรารถนา และที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนาไปได้ไกลที่สุด ตามความสามารถที่แท้จริงของเขา

2. จิตวิทยามนุษยนิยมให้ความสำคัญยิ่งแก่ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น นักจิตวิทยามนุษยนิยมมีความเห็นที่หนักแน่นจริงจังในเรื่องประสบการณ์ในจิตสำนึกที่บุคคลมีอยู่ และเห็นว่าไม่ควรที่ใครจะลดความสำคัญลง ให้เป็นเพียงแรงกระตุ้นหรือแรงขับดันที่จิตวิเคราะห์กระทำ ด้วย

เหตุผลดังกล่าว ปรากฏการณ์สำคัญ เช่น การสร้างสรรค์ และความรักเชิงภราดรภาพ จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริง และไม่ควรถูกพิจารณาว่าเป็นการแสดงออกเนื่องจากแรงขับทางเพศ หรือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นสภาวะเริ่มต้นของความต้อการที่จะให้ความพอใจได้รับการตอบสนองเท่านั้น นักจิตวิทยามนุษยนิยมพิจารณาว่าเรื่องของจิตไร้สำนึก พอใจได้รับการตอบสนองเท่านั้น นักจิตวิทยามนุษยนิยมพิจารณาว่าเรื่องของจิตไร้สำนึก (unconscious mind) เป็นเรื่องที่ไม่มีความประโชยน์หรือควรที่จะเกี่ยวข้องมากนัก เพราะโดยธรรมชาติแล้ว เป็นสิ่งที่ไม่มีทางทราบได้โดยตรง ทั้งความคิดเกี่ยวกับจิตไร้สำนึกที่ยังอาจเป็นอุปสรรคต่อบุคคลในการสร้างความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ขาดความรับผิดชอบต่อการกระทำและอาจขัดต่อส่วนรวมของบุคคล (wholeness) อย่างไรก็ตามจิตวิทยามนุษยนิยมก็ยังตระหนักในความสำคัญของความคิดที่มีคุณค่าของฟรอยด์ในเรื่องจิตไร้สำนึก ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ส่วนที่ถูกปิดบัง โดยเฉพาะความรู้สึกหวาดเกรงต่อสิ่งที่ไม่รู้และความตาย

3. จิตวิทยามนุษยนิยมเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์ไม่อาจให้คำนิยามที่สมบูรณ์ได้ ความคิดนี้สอดคล้องกับรากฐานความคิดทางลัทธิอัตถิภาวนิยม (existentialism) เพราะถ้าจะตัดสินใจให้คำนิยามแก่ธรรมชาติของมนุษย์ โดยดูแค่เพียงจากสิ่งที่บุคคลกระทำอยู่และสิ่งที่เขาเป็นแทนที่จะพิจารณาจากคุณค่าและสาระสำคัญของการเป็นมนุษย์ของบุคคลแล้วก็ไม่มีความสามารถของบุคคลอย่างสมบูรณ์

โดยหลักการทางจิตวิทยามนุษยนิยม มนุษย์จะอยู่ในกระบวนการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงไปจนวาระสุดท้ายของชีวิต หลักการดังกล่าวจะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแสวงหาของมนุษย์ที่จะไปให้ถึงสภาพการบรรลุตนหรือศักยภาพแห่งตน (self-actualization) และสอดคล้องกับความเคลื่อนไหวในด้านการศึกษาของบุคคล ทักษะ หรือความคิดเช่นนี้จึงทำทนายข้อสังเกตในแนวคิดของฟรอยด์ที่ว่ามนุษย์มีลักษณะถอยหลังกลับและเป็นอินทรีย์ที่พยายามลดแต่ความเครียด อีกทั้งยังแสวงหาวิธีตอบสนองความต้องการในรูปแบบที่ตนใช้เมื่อยังเป็นเด็ก และด้วยวิธีที่บางครั้งก็ป่าเถื่อนและล้าหลัง (primitive) ในทางจิตวิทยามนุษยนิยมจะมีการย้ำความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างการมีเหตุผลกับการมีอารมณ์ โดยเฉพาะเมื่อบุคคลอยู่ในประสบการณ์ที่สำคัญตัวบุคคลนั่นเองจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาตนเอง

หัวใจสำคัญของการศึกษาตามแนวคิดของมนุษยนิยม

หัวใจสำคัญของการศึกษาตามแนวคิดของมนุษยนิยม มุ่งเน้นใน 3 เรื่อง (Davis อ้างถึงใน เบญจมาศ, 2539: 1-4)

1. ความมีเสรีภาพของมนุษย์
2. ศักยภาพและคุณค่าของแต่ละบุคคล

3. ความรับผิดชอบ

เป้าหมายของการศึกษาตามแนวคิดนักมนุษยนิยมมุ่งไปที่การพัฒนาบุคลิก
ในส่วนต่างๆ

เป้าหมายของการศึกษาตามแนวคิดนักมนุษยนิยมมุ่งไปที่การพัฒนาบุคลิก
ในส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้ (Davis อ้างถึงใน เบญจมาศ, 2539: 1-4)

1. พัฒนาการมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (self-concept) ในลักษณะที่
นำไปสู่ภาวะที่เป็นสุข
2. พัฒนาความรู้สึกมั่นใจ และภูมิใจในเอกลักษณ์ของตน (self-identity)
ขณะเดียวกันก็รู้สึกอาทรต่อผู้อื่นด้วย
3. พัฒนาการบรรลุศักยภาพแห่งตน (self-actualization) ในเรื่องต่อไปนี้
 - 3.1 ความรู้สึกอยากรู้จักตนเอง
 - 3.2 ความรู้สึกยอมรับตนเองตามความเป็นจริง
 - 3.3 ความรู้สึกอยากทดลองความสามารถของตนเอง
 - 3.4 ความรู้สึกอยากทำทุกอย่างเต็มความสามารถของตน
4. พัฒนาความสามารถในการนำตนเอง (self-motivated, self-initiation) กระทำ
สิ่งต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองโดยไม่ต้องมีใครบังคับ
 - 4.1 พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Creative ability)
 - 4.2 พัฒนาการกล้าแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบ
 - 4.3 พัฒนาค่านิยมในทางบวก, ในทางสร้างสรรค์ ค่านิยมที่นักมนุษยนิยมเห็น
ว่าน่าจะพัฒนา ได้แก่ ค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การมีพลัง และการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีทำที่ที่เหมาะสม เช่น การมีหลักเกณฑ์ มีมารยาท และมีอุดมการณ์ สร้าง
นิสัยในการเรียน มีพัฒนาการส่วนบุคคล

จากแนวคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยมและนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าว
มาแล้วนั้น พอสรุปได้ว่านักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยมมีแนวคิดพื้นฐานที่ให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆ
ดังนี้

1. ประสบการณ์ ความเป็นมาของคน และ ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล
2. ความเชื่อในศักดิ์ศรี ความมีคุณค่าของบุคคล
3. ความสามารถในการนำและ พัฒนาศักยภาพตนเอง
4. การบรรลุแห่งตน
5. ความมีอิสระเสรี ความคิดสร้างสรรค์ และการแสดงออกอย่างเหมาะสม

6. ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) เป็นการประเมินคุณค่าแห่งตนของบุคคล โดยแสดงออกในรูปของทัศนคติที่มีต่อการยอมรับว่าตนมีความสำคัญ มีความสามารถ มีความสำเร็จ และมีคุณค่า ซึ่งจะสื่อออกมาเป็นคำพูด หรือพฤติกรรมอื่นๆ (Coopersmith, 1981: 5, 1984: 5) เด็กแรกเกิดไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ แยกแยะ และให้สัญลักษณ์จนกลายเป็นประสบการณ์ส่วนตนซึ่งจะพัฒนาต่อมาเป็นความคิดเกี่ยวกับตน (self-concept) “ตน” จึงหมายถึง ความคิดหรือมโนภาพของบุคคลในการที่บุคคลรับรู้ตนเอง และรับรู้สัมพันธภาพที่ตนเองมีต่อบุคคลอื่น และสิ่งอื่นในชีวิต (Rogers, 1959: 200) ตนจึงเป็นผลรวมจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กลายมาเป็นการรับรู้ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล

ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

คำว่า “ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายแบบในแนวมนุษยนิยม ดังนี้

มาสโลว์ (Maslow . 1970: 45) กล่าวว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความเข้มแข็ง มีสมรรถภาพในการกระทำสิ่งต่างๆ มีความเชี่ยวชาญ และมีความสามารถ

แบรนเดน (Branden . 1981: 110-125) กล่าวว่า เป็นลักษณะของความเชื่อมั่นและความนับถือในตนเองที่เกิดจากความเชื่อมั่นในความมีคุณค่าในตนเอง ความมั่นใจในความสามารถของตนเองที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่พอใจ

คูเปอร์สมิท (Coopersmith . 1984: 5) กล่าวว่า “...เป็นการตัดสินความมีคุณค่าของตนเอง ซึ่งแสดงถึงเจตคติที่บุคคลมีต่อตนเอง เป็นการยอมรับตนเอง และการแสดงถึงขอบเขตของความเชื่อที่บุคคลมีต่อความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีค่าของตนเอง...”

กูเมย์ (Gumey . 1981: 13) กล่าวสรุปได้ว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับระดับของการยอมรับความสามารถ ซึ่งบุคคลผู้นั้นมีต่อตนเอง

จากแนวคิดของนักจิตวิทยาหลายท่านที่กล่าวมา พอสรุปความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองได้ว่า หมายถึง ทัศนคติ หรือการประเมินค่าที่บุคคลรับรู้ตนเองและยอมรับนับถือตนเองเกี่ยวกับ ความสามารถ ความเชื่อมั่น การเห็นคุณค่า และสัมพันธภาพที่ตนมีต่อผู้อื่นหรือสิ่งรอบตัว โดยแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่างๆ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

โรเจอร์ส (Rogers, 1959: 78-80) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่สามารถบังคับให้เกิดขึ้นได้ แต่สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ Rogers ได้เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีภาวะที่มีความปลอดภัยทางจิต โดยคำนึงถึงกระบวนการ ดังนี้
 - 1.1 ยอมรับในคุณค่าของเด็กแต่ละคน เคารพในความคิดเห็นและเชื่อมั่นในตัวเด็กอย่างไม่มีเงื่อนไข
 - 1.2 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ไม่มีการวัดและประเมินผล เพื่อทุกคนทำงานด้วยความสบายใจ ไม่ต้องห่วงหรือวิตกว่าจะได้คะแนนไม่ได้ดี ทำให้รู้สึกเป็นอิสระเป็นของตัวเอง กล้าแสดงออกทั้งความคิด และการกระทำอย่างสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี
 - 1.3 มีความเข้าใจในผลงาน โดยเฉพาะการสร้างสรรค์สิ่งแปลกๆ
2. จัดให้มีภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออก เช่น การพูด การแสดงออก หรือการทำสิ่งที่มีลักษณะแปลกใหม่ จะเห็นได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวเด็กทุกคน และสามารถส่งเสริมให้พัฒนาได้ โดยการสอน ฝึกฝน อบรม นอกจากนี้ ควรสร้างบรรยากาศและจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
3. การให้อิสระ การส่งเสริมความเป็นอิสระทางด้านความคิด และการกระทำ ให้เด็กมีโอกาสเลือกคิด ตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น และผู้ใหญ่ยอมรับการตัดสินใจของเด็กหากจะไม่ใช่เป็นการถูกต้องผู้ใหญ่ก็ควรคอยชี้แนะให้แนวทางที่ถูกต้องและด้วยวิธีการประนีประนอม ยืดหยุ่น และปรับให้เหมาะสม ไม่ใช่การบีบบังคับ บู่เช็ญ และใช้อำนาจบังคับให้เด็กยอมทำตาม ต้องสนับสนุนให้เด็กกล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก และสามารถคิดสร้างสรรค์ได้
4. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มักจะมีส่วนสนับสนุนให้เด็กประสบความสำเร็จได้มากผู้ใหญ่พึงแสดงความชื่นชมในสิ่งที่เด็กปฏิบัติ และส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จได้มากผู้ใหญ่พึงแสดงความชื่นชมในสิ่งเด็กปฏิบัติ และส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จตามความสามารถขณะเดียวกันการให้รางวัล ชมเชย ให้กำลังใจ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น
5. การตอบคำถามความอยากรู้อยากเห็น เป็นลักษณะที่สำคัญของเด็ก ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะแสดงออกด้วยการร้อง คั่น ทดลอง และซักถาม ผู้ใหญ่ไม่ควรดูค้ำหรือว่ากล่าว แต่ควรกระตือรือร้นแสดงความสนใจต่อคำถาม และนอกจากตอบคำถามแก่เด็กแล้วควรหาทางกระตุ้นให้เด็กคิดหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยต่อเนื้องความคิดของเด็กให้

พัฒนาขึ้น และขณะเดียวกัน พ่อแม่ควรถามเด็กด้วยคำถามที่ทำให้เกิดคำตอบที่หลากหลาย การให้อิสระ ไม่เคร่งครัดกับเด็ก ทำให้เด็กกล้าเล่นและทำตามที่ตนคิด

6. การรู้จักช่วยตนเอง การฝึกให้เด็กรู้จักช่วยตนเองตามวัย ด้วยการลงมือทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง จะทำให้เด็กมีลักษณะที่มุ่งความสำเร็จสูง มีความพยายามมานะบากบั่น ไม่ยอมแพ้ต่อสิ่งใดง่ายๆ หรือที่เรียกว่ามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์

ผลจากการศึกษาพบว่า การฝึกให้เด็กรู้จักช่วยตนเองในช่วงอายุ 2-4 ขวบ จะทำให้เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ค่อนข้างถาวร การส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ กล้าเล่นตามที่ตนคิดและถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นผลงาน เหล่านี้ล้วนช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์

Davis (1983: 10-12) กล่าวถึงสถานการณ์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยมว่า จะต้องประกอบด้วย

2.2.1 ภาวะความปลอดภัยทางจิต กล่าวคือ

- 1) การยอมรับในค่าของคนแต่ละคน เคารพในสิทธิ และความคิดเห็น
- 2) ไม่มีการตีราคา ประเมิน หรือเปรียบเทียบความคิดเห็น และผลงาน ทุกคนทำงานด้วยความสบายใจไม่ต้องหวั่นวิตก และเกรงการถูกทำโทษ ถูกตำหนิ หรือตัดสินว่าไม่ดี
- 3) ความมั่นใจในตนเอง มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง และเต็มใจที่จะรับผิดชอบในความสำเร็จหรือล้มเหลวของตนได้

2.2.2 ภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออก กล่าวคือ

- 1) มีจิตใจกว้างที่จะเปิดประสบการณ์ เต็มใจที่จะรับรู้ความคิด มีความสนใจต่อเหตุการณ์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก รวมทั้งประเด็นข้อถกเถียงที่ยังไม่ยุติ

- 2) ปราศจากการเล่นกับความคิด และสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ

ทอแรนซ์ (Torrance อ้างถึงใน อุษณีย์ โพธิสุข. 2547: 60) เชื่อว่า ทุกคนสามารถฝึกให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้สูงขึ้นได้ ในการฝึกต้องใช้วิธีสอนอย่างต่อเนื่องและทำอยู่เสมอ วิธีการฝึกของทอแรนซ์มุ่งไปในทางแก้ปัญหา การทำกิจกรรม เช่น การวาดภาพ การแต่งเรื่องโดยใช้จินตนาการ การให้ริเริ่มตกแต่งส่วนที่ไม่สมบูรณ์ ดังนี้

1. กิจกรรมด้านศิลปะ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และชวนฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา การรู้จักใช้ความคิดของตนเองในการแสดงออกทางความคิดหลายๆด้าน เช่น ความสนุก การกระโดดโลดเต้น การแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกเป็นการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดจะนำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ต่อไป กิจกรรมศิลปะ เช่น การวาดภาพ ละครเล่สี

วาดด้วยนิ้วมือ การปั้นกิจกรรมด้านภาษา ได้แก่ การเล่านิทาน การเล่นละคร การเล่นบทบาทสมมติ กิจกรรมเข้าจังหวะ และการแสดงออกตามจินตนาการ

กลุ่มมนุษยนิยม คำนึงถึงความเป็นคนของคน จะมองธรรมชาติของมนุษย์ ในลักษณะที่ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดีที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (good - active) มนุษย์เป็นผู้ที่มีอิสระสามารถที่จะนำตนเองและพึ่งตนเองได้ เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม มีอิสระภาพที่จะเลือกทำสิ่งต่างๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้ใดเดือดร้อน รวมทั้งตนเองด้วย มนุษย์เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้สร้างสรรค์สังคม (พรณี, 2538: 438)

นักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยมที่มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาได้แก่ Maslow Rogers และ Combs Rogers (1969: 59) มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โรเจอร์สได้เน้นการเรียนรู้ในประเด็นที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ในสิ่งนั้น บรรยากาศของการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

ในการจัดการเรียนการสอนควรมีความยืดหยุ่น และสนองความต้องการของผู้เรียนให้มาก และเน้นถึงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดแรงจูงใจที่จะนำไปสู่การเรียนรู้

โรเจอร์สได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของครูที่จะจัดการเรียนการสอนชนิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ไว้ดังนี้ ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อ มีศรัทธาในความเป็นคนของคน เพราะการที่เชื่อมั่นและไว้วางใจในความสามารถของบุคคล จะช่วยให้บุคคลนั้นๆ พัฒนาศักยภาพของตนเอง ดังนั้นเราควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกวิชาที่จะเรียนเอง นอกจากนั้นครูจะต้องมีลักษณะจริงจัง เป็นคนตรง ไม่เสแสร้ง ในการสร้างสัมพันธภาพจะต้องเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง มิใช่เป็นการแสดงบทบาท และสิ่งสำคัญคือ ครูจะต้องพยายามสื่อให้เด็กได้รับทราบถึงความรู้สึกนึกคิดที่ดีที่ครูมีต่อตัวเด็กให้ได้ นอกจากนั้น ครูต้องให้เกียรตินักเรียนทั้งในแง่ของความรู้สึกและความคิดเห็น สิ่งสำคัญสำหรับเจตคติของการเป็นครู คือ สามารถที่จะเข้าใจปฏิกิริยาต่างๆที่เกิดขึ้นจากภายในตัวเด็ก ตลอดจนการตระหนักถึงกระบวนการของการศึกษาอันพึงมีต่อตัวเด็ก (พรณี, 2538: 440- 441)

มาสโลว์(Maslow . 1970: 45) มุ่งเน้นในเรื่องของการเปิดโอกาสให้เด็กเจริญเติบโตอย่างมีอิสระมาสโลว์ได้เสนอแนวคิดที่เรียกว่า “Third force psychology” ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่า “...ถ้าให้อิสระภาพแก่เด็ก เด็กจะเลือกสิ่งที่ดีสำหรับตนเอง พ่อแม่และครูได้รับการกระตุ้นให้มีความไว้วางใจในตัวเด็ก ควรเปิด โอกาส ควรเปิด โอกาส และช่วยให้เด็กเจริญเติบโตต่อไป มิใช่ใช้วิธีควบคุม และจัดการชีวิตของเด็กทั้งหมด หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวและพยายามปรับพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ...”

คอมบ์ส (Combs อ้างถึงใน พรธณี, 2538: 442- 444) มุ่งเน้นบทบาทของครู โดยมีความเห็นว่าครูควรจะต้องเข้าใจสภาพการเรียนการสอน โดยทำความเข้าใจว่าเด็กมองสิ่งต่างๆอย่างไร การให้ความช่วยเหลือเด็กในเรื่องการเรียนนั้น จะต้องชักจูงให้เด็กปรับทั้งความเชื่อและการรับรู้ของเขา จนกระทั่งเขาสามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ต่างไปจากเดิม Combs มีความเชื่อว่าการรับรู้เกี่ยวกับตนเองเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งนำไปสู่หลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอน คือ การช่วยให้เด็กพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวก

ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม มีข้อเสนอแนะว่าควรให้เด็กได้มีสมรรถนะทั้ง 3 ด้านไปพร้อมๆ กัน คือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านอารมณ์ความรู้สึก (affective) และด้านทักษะ (Psychomotor) ซึ่งหมายความว่าครูควรฝึกให้เด็กรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล มีความชื่นชม หรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน ท้ายที่สุด คือ ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง และเด็กควรได้รับการกระตุ้นให้สำรวจความรู้สึกของตนเอง ตลอดจนการเรียนที่ได้ระบายความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ

นอกจากนี้แนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยมที่เกี่ยวกับการศึกษา คือ นักเรียนควรได้รับความช่วยเหลือให้ตระหนักและเข้าใจแจ่มชัดเกี่ยวกับ “ค่านิยม” ของตนเอง เพราะในปัจจุบันนี้ มีสิ่งที่เด็กต้องตัดสินใจเลือกมากมาย คนที่มีค่านิยมประจำตัวอย่างแจ่มชัดเท่านั้นจึงจะสามารถเลือกสิ่งที่มีความหมายและทำความพึงพอใจให้กับตนเองได้ดีที่สุดทั้ง มาสโลว์ โรเจอร์สและ คอมบ์ส (Maslow, Rogers and Combs) ตลอดจนคนอื่นๆ ในกลุ่มมนุษยนิยมต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่าเด็กควรได้รับความช่วยเหลือ มิใช่เพียงได้รับความรู้ หรือมีความเฉลียวฉลาด หรือสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดีเท่านั้นแต่เขาควรได้รับความช่วยเหลือให้รู้จักสำรวจถึงอารมณ์ความรู้สึกของตนและเรียนรู้ที่จะสื่ออารมณ์ความรู้สึกนั้นกับผู้อื่น ตลอดจนรู้จักวิธีจะระบายอารมณ์ความรู้สึกและทำความเข้าใจเกี่ยวกับเจตคติและค่านิยมของตนเอง (พรธณี, 2538: 444- 446)

การประยุกต์แนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การประยุกต์แนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะสามารถจัดได้ด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้ (พรธณี, 2538: 448- 452)

เปิดโอกาสและกระตุ้นให้เด็กตัดสินใจเลือกสิ่งต่างๆ ที่จะเรียนด้วยตนเองเท่าที่จะเป็นไปได้

1. สร้างบรรยากาศที่มีลักษณะอบอุ่น เป็นมิตร ให้การยอมรับและพยายามอย่างดีที่สุดที่จะสื่อความรู้สึกของครูที่เชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนได้ และครูปรารถนาที่จะให้ทุกคนได้เรียน

2. พยายามทำตัวเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้คอยกระตุ้นให้กำลังใจตลอดจนเป็นผู้คอยช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้

3. บางครั้งบางครั้งอาจแสดงให้เด็กเห็นว่าครูก็เป็นปุถุชนธรรมดาคนหนึ่งซึ่งมีอารมณ์ ความรู้สึก ทั้งอารมณ์โกรธ อารมณ์ไม่พอใจ แต่ควรแสดงความไม่โกรธหรือความไม่พอใจกับสภาพการณ์มิใช่แสดงกับตัวเด็ก

4. ถ้าครูยังไม่มีความรู้สึกลำบากให้กับตนเอง และยังไม่สามารถเป็นครูที่ดีได้ ให้พยายามหาทางเข้ารับการปรึกษา ทั้งส่วนตัวและเป็นกลุ่ม ทั้งนี้เพราะกลุ่มมีแนวความเชื่อว่าจะเห็นว่าคนอื่นเป็นคนดีมีความสามารถ จะต้องมองเห็นว่าตนเองเป็นเช่นนั้นเสียก่อน

5. พยายามทำอย่างดีที่สุดที่จะช่วยให้เด็กพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวก และครูควรหัดเป็นคนไวต่อความรู้สึกของเด็ก

6. ถ้าเป็นไปได้จัดเวลาให้เด็กมีโอกาสทำความเข้าใจถึงอารมณ์ ความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งหมายถึงกระตุ้นให้เด็กมีความไวต่ออารมณ์ ความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่งนั่นเอง

7. ฝึกให้เด็กทำความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมของตนเอง

8. ในการจัดการเรียนการสอนให้คำนึงถึงเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก (affective domain) ควบคู่ไปกับขอบเขตของความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของกลุ่มมนุษยนิยมจากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามแนวมนุษยนิยม ควรยึดแนวทาง 10 ประการ ดังนี้

8.1 สร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมที่มีความผ่อนคลาย สบายใจ ไม่วิตกกังวล

8.2 จัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและสนองความต้องการของผู้เรียน

8.3 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้จินตนาการ เช่น การทำงานศิลปะประดิษฐ์ วาดภาพ เล่านิทาน เล่นละคร บทบาทสมมติ หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ

8.4 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ

8.5 จัดกิจกรรมที่ทำทลายความสามารถที่ไม่ยากจนเกินไปเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

8.6 เชื่อและศรัทธาในความเป็นคนของแต่ละบุคคล เคารพในอิสระ เสรีภาพในการคิด ตัดสินใจ การแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม

8.7 เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมคิดและตัดสินใจ ได้ซักถามตามความอยากรู้อยากเห็นและได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

8.8 ส่งเสริมให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดการเห็นคุณค่าและเชื่อมั่นในตนเอง

8.9 ยอมรับความคิดเห็น ผลงาน หรือการสร้างสรรค์สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ

8.10 กระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้สำรวจความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออก
ของตนที่มีต่อสิ่งต่างๆ เป็นระยะๆ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม

2.3.1 งานวิจัยในประเทศ

ปรีประภา สาริบุตร (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา
ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 3 (ยมราช
สามัคคี) จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มตามแนวมนุษยนิยม พบว่า ภายหลัง
การทดลอง นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มตามแนวมนุษยนิยมมีคะแนนความรู้สึกเห็น
คุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 7 ใน 8 ของ
นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนอยู่ในระดับ 75 เปอร์เซนต์ขึ้นไป และนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม
โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มตามแนวมนุษยนิยมมีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียน
กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มตามแนวมนุษยนิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

นิลภา สุอังคะ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของกระบวนการ
กลุ่มทางจิตวิทยาแบบผสมผสานแนวคิดมนุษยนิยมและปัญญานิยม ที่มีต่อความคิดเชิงบวกและ
ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของเยาวชน พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มทาง
จิตวิทยาแบบผสมผสานแนวคิดมนุษยนิยมและปัญญานิยม มีความคิดเชิงบวกและความสามารถในการ
เอาชนะอุปสรรคในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .001 มีความคิดเชิงบวกในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่ม
ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัญญารัตน์ ชาสุวรรณ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการใช้
กิจกรรมกลุ่มตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าหลังการทำกิจกรรมกลุ่มตาม
แนวคิดมนุษยนิยมนักเรียนมีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

2.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เซอร์รีฟ (Sherief, 1979: 172-173-A) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการฝึกความคิดสร้างสรรค์ บรรยากาศในห้องเรียนและรูปแบบของความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชาวอียิปต์ การศึกษาครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มที่มีบรรยากาศแบบเป็นกันเองและไม่เป็นกันเอง ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่มีฝึกความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบทดสอบของทอเรนซ์ แบบรูปภาพเป็นสื่อ แบบ ก และแบบ ข (Torrance Test of Creative Thinking Picture Figural Form A-B) และแบบทดสอบของทอเรนซ์แบบภาษาเป็นสื่อ แบบ ก และแบบ ข (Torrance Tests of Creative Thinking Picture Figural Form A-B) ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีบรรยากาศเป็นกันเองมีความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่เป็นกันเอง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดกิจกรรมแนะแนว

3.1 ความหมายของชุดกิจกรรมแนะแนว

ความหมายของชุดกิจกรรมแนะแนวนั้นใช้ ความหมายแนวเดียวกับชุดการสอน (เนตรนภา กล่องพุดชา 2539: 11) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ ดังนี้

แคปเฟอร์ และแคปเฟอร์ (นวลนง มังตรีสรรค์. 2530: 7) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนว่า ชุดการสอนเป็นรูปแบบของการสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำให้นักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุพฤติกรรมตามเป้าหมายของการเรียนการสอน

แซมพาส แพนเนอเซลแวม และแซนธานัม (วินัย คุ่มพิวดำ. 2542: 10) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ว่าเป็นชุดที่ประกอบด้วยอุปกรณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง หุ่นจำลอง และอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีคู่มือการใช้ แบบทดสอบ และแบบฝึกหัดปฏิบัติ มีการเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตรงตามวัตถุประสงค์ในเรื่องนั้นๆ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 117-118) กล่าวว่า ชุดการสอนเป็นสื่อประสมประเภทหนึ่งซึ่งมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่องที่จะสอน ซึ่งชุดการสอนเป็นสื่อประสมที่ได้จากระบบการผลิตและการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 185) กล่าวว่า ชุดการสอนเป็นระบบการผลิตและการนำสื่อการเรียนหลายๆอย่างมาสัมพันธ์กันโดยมีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2545: 91) กล่าวว่า ชุดการสอน (Instructional Package) เป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่งที่เป็นชุดของสื่อประสม (Multi-media) ที่จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามหัวข้อและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับโดยจัดไว้เป็นชุดๆ

จากความหมายของชุดการสอนดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ชุดการสอน เป็นสื่อสำหรับสอนชนิดหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นชุดเครื่องมือสื่อประสม สร้างขึ้นเพื่อช่วยในการสื่อความหมายที่สอดคล้องกับสาระในการเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

ความหมายของกิจกรรมแนะแนว

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2545: 81) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ผู้ให้บริการแนะแนวจัดให้แก่ผู้รับบริการในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับงานบริการแนะแนวด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่รู้จักและเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ได้ค้นพบความสามารถ ความถนัดความสนใจและความต้องการของตนเองมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การปรับตัวทั้งด้านการเรียนส่วนตัวและสังคม ตลอดจนการวางแผนอนาคตด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ส่วนตัวและสังคม

พนม ล้อมอารีย์ (2529) กล่าวถึง กิจกรรมแนะแนว (Guidance activities) ว่าเป็นมวลประสบการณ์ทุกรูปแบบที่จัดให้หรือสนับสนุนให้ผู้รับบริการแต่ละคน แต่ละกลุ่มได้ปฏิบัติ หรือได้มีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้รับบริการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเสริม ป้องกันปัญหาและแก้ปัญหาทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

คันทิงกิส และเดอโบลท์ (สมร ทองดี และปราณี รามสูตร. 2545: 14) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนวประกอบด้วยกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ที่จัดให้แก่ผู้รับบริการหรือส่งเสริมให้ผู้รับบริการจัดกระทำขึ้นเอง ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมในขอบข่ายของการแนะแนวให้การศึกษา (Counseling Activities) หรือเป็นกิจกรรมที่ผู้แนะแนวผนวกผสมผสานในการเรียนรู้อื่นๆ

กรมวิชาการ (2537: 2) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมแนะแนว คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวที่หลักสูตรกำหนดคาบเวลาไว้ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมแก่นักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง สิ่งแวดล้อม สามารถพัฒนาตนเอง ปรับตัวเข้ากับสังคมและสถานการณ์ต่างๆ ได้ โดยกิจกรรมที่จัดครอบคลุมทั้งกิจกรรมแก้ปัญหาและกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2541: 11) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนว เป็นบริการสนเทศเป็นกลุ่มประเภทหนึ่ง โดยการให้ข้อมูลทางด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัวแก่นักเรียนด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ได้ในทุกด้าน

นภาพร ปรีชามารถ (2542: 193) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมแนะแนวว่า เป็นกิจกรรมแนะแนวที่ครูจัดให้แก่แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเวลาเรียน ตามโครงสร้างของหลักสูตร โดยมีเนื้อหาครอบคลุมงานแนะแนวทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม

จากความหมายของชุดการสอน และกิจกรรมแนะแนว พอสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวมีลักษณะเป็นมวลประสบการณ์และกิจกรรมลักษณะต่างๆทุกรูปแบบ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับงานบริการแนะแนวด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม ที่จัดขึ้นสำหรับให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้รับบริการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาสร้างเสริม ป้องกันปัญหา แก้ปัญหา สามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

3.2 ความสำคัญของชุดกิจกรรมแนะแนว

ปราณี รามสูตร (2533: 249-250) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมแนะแนวไว้ว่ากิจกรรมแนะแนวจะช่วยอำนวยความสะดวกให้ครูแนะแนวและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ครูแนะแนวได้รู้จักนักเรียนดีขึ้น สามารถนำบริการแนะแนวทุกบริการมาสู่นักเรียนทุกคน ช่วยให้ครูแนะแนวได้จัดกิจกรรมแนะแนวให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนได้มากขึ้น

กิติมา ศตะนาวิน (2538: 68) กล่าวว่า การสอนกิจกรรมแนะแนวช่วยให้เกิดการพัฒนาความเข้าใจตนเองของนักเรียน ช่วยให้ครูเข้าใจและรู้จักนักเรียน และช่วยให้การเรียนการสอนวิชาต่างๆสัมฤทธิ์ผล

ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2541: 12) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนว เป็นการให้ข้อมูลแก่นักเรียนที่วิธีหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถช่วยตนเองได้จากการที่รู้จักตนเองในทุกๆด้าน และรู้จักสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวอย่างกว้างขวาง ทำให้สามารถนำมาประกอบการพิจารณาเลือกแผนการเรียน เลือกกิจกรรม เลือกการศึกษาต่อ หรือเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการตัดสินใจ

นภาพร ปรีชามารถ (2542: 194) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมแนะแนวไว้
2 ประการ คือ

1. การจัดกิจกรรมแนะแนวมีความสำคัญต่อนักเรียนดังนี้ คือ
 - 1.1 ช่วยให้งานพัฒนาการด้านต่างๆของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นไปด้วยดีซึ่งจะนำไปสู่ความสุขและความสำเร็จในงานพัฒนาการในช่วงอายุต่อไป

1.2 ช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาดน โดยช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง รู้จักพิจารณาตัวเองตามสภาพที่แท้จริง เข้าใจและยอมรับจุดเด่นจุดด้อยของตนเองและปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจะทำได้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้

1.3 ช่วยให้นักเรียนสามารถนำตนเองได้ หลังจากทีนักเรียนและเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องแล้ว ทำให้นักเรียนเลือกตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล

1.4 ช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนา เสริมสร้างความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตให้มีความสุขและความสำเร็จ

1.5 ช่วยให้นักเรียนซึ่งกำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสามารถช่วยตัวเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะหลักโดยสรุป 3 ประการ คือ

2.1 เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ คือ มีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์แก้ปัญหาอย่างมีระบบ พัฒนาดนเองเสมอ และมีคุณธรรมเพื่อส่วนรวม

2.2 เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ คือ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและรู้กระบวนการจัดการ

2.3 เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม คือ ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลกให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตน

จากความสำคัญของกิจกรรมแนะแนว พอสรุปได้ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูได้พัฒนาสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน ได้รู้จักนักเรียนดีขึ้น และสามารถจัดบริการต่างๆให้กับนักเรียนได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม จนสามารถพิจารณาแนวทางในการปรับตัวเพื่อพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมทั้งในด้านการเรียน การประกอบอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคมส่งผลให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.3 องค์ประกอบของชุดกิจกรรมแนะแนว

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 120) ได้จำแนกองค์ประกอบของชุดการเรียนไว้ 4 ส่วน คือ

1. คู่มือครูสำหรับผู้ชี้ชุดการเรียน เป็นคู่มือสำหรับผู้เรียนที่ต้องการเรียนจากชุดการเรียน

2. เนื้อหาสาระและสื่อ จัดให้อยู่ในรูปของสื่อการเรียนแบบประสมและกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มและรายบุคคลตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

3. คำสั่งหรือการมอบงาน เพื่อกำหนดแนวทางในการเรียนให้ผู้เรียน

4. การประเมินผล เป็นการประเมินผลกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัดรายงานการค้นคว้าและผลการเรียนรู้ในรูปแบบแบบสอบถามต่างๆ ส่วนประกอบทั้งหมดจะอยู่ในกล่องหรือซอง โดยจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการใช้

บุญชม ศรีสะอาด (2537: 95-96) ได้กล่าวว่าชุดการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

1. คู่มือการใช้ชุดการเรียน เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ชุดการเรียนการสอนศึกษาและปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อาจประกอบด้วยแผนการสอน สิ่งที่ผู้สอนต้องเตรียมก่อนสอน บทบาทของผู้เรียน การจัดชั้นเรียน

2. บัตรงาน เป็นบัตรที่มีคำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้าง โดยระบุกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของการเรียน

3. สื่อการเรียนต่างๆ เป็นสื่อสำหรับผู้เรียนได้ศึกษา มีหลายชนิดประกอบกัน อาจเป็นสิ่งพิมพ์ เช่น บทความ เนื้อหาเฉพาะเรื่อง จุลสาร บทเรียน โปรแกรมหรือประเภทโสตทัศนูปกรณ์ เช่น รูปภาพ แผนภูมิต่างๆ เทปบันทึกเสียง फिल्मสตริป สไลด์ขนาด 2x2 นิ้ว ของจริง เป็น

4. แบบทดสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับตรวจว่าหลังจากเรียนชุดการเรียนการสอนจบแล้ว ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนที่กำหนดไว้หรือไม่

บุญเกื้อ ครหาเวช (2542: 94-97) กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญภายในชุดกิจกรรมว่าสามารถจำแนกเป็น 4 ส่วน คือ

1. คู่มือครู เป็นคู่มือครูและแผนการสอนสำหรับผู้สอนหรือผู้เรียนตามแต่วิธีการของกิจกรรม ภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดกิจกรรมเอาไว้อย่างละเอียด อาจทำเป็นเล่มหรือแผ่นพับก็ได้

2. บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำ จะเป็นส่วนที่บอกให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนหรือประกอบกิจกรรมแต่ละอย่างตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บัตรคำสั่งจะมีอยู่ในชุดกิจกรรมแบบกลุ่มและรายละเอียดยิ่งจะประกอบด้วย

2.1 คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา

2.2 คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินการกิจกรรม

2.3 การสรุปบทเรียน

3. เนื้อหาสาระและสื่อ บรรจุไว้ในรูปสื่อการเรียนการสอนต่างๆ อาจประกอบด้วยบทเรียน โปรแกรม สไลด์ เทปบันทึกเสียง ตัวอย่างจริง รูปภาพ เป็นต้น ผู้เรียนจะศึกษาจากสื่อการสอนต่างๆที่บรรจุอยู่ในชุดการสอน ตามบัตรกำหนดไว้ให้

4. แบบประเมินผล ผู้เรียนทำการประเมินผลความรู้ด้วยตนเองก่อนและหลังเรียน แบบประเมินผลที่อยู่ในชุดการสอนอาจเป็นแบบฝึกหัดให้เติมคำลงในช่องว่าง เลือกคำตอบที่ถูก จับคู่คู่ผลการทดลอง หรือให้ทำกิจกรรม เป็นต้น

ส่วนประกอบข้างต้นนี้จะบรรจุในกล่องหรือในซอง จัดเอาไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกแก่การใช้ นิยมแยกออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

4.1 กล่อง

4.2 สื่อการสอนและบัตรบอกชนิดสื่อการเรียนการสอนเรื่องตามลำดับการใช้

4.3 บันทึกการสอน

4.4 อุปกรณ์การสอน

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551: 18) องค์ประกอบของชุดการเรียนการสอนมี 4 ส่วน คือ

1. คำชี้แจงในการใช้ชุดการเรียนการสอน เป็นคำชี้แจงให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของการเรียน ศึกษาชุดการเรียนการสอนและส่วนประกอบของชุดการเรียนการสอน เช่น ประกอบด้วยบัตรคำสั่ง บัตรปฏิบัติการ บัตรเนื้อหา บัตรฝึกหัดและบัตรเฉลย บัตรปฏิบัติการและบัตรเฉลย บัตรทดสอบ และบัตรเฉลยบัตรทดสอบ

2. บัตรคำสั่ง เป็นการชี้แจงรายละเอียดของการศึกษาชุดการเรียนการสอนนั้นว่าต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างไร

3. บัตรกิจกรรมหรือบัตรปฏิบัติการ บางชุดการเรียนการสอนอาจออกแบบให้มีบัตรกิจกรรมหรือบัตรปฏิบัติการ ซึ่งเป็นบัตรที่บอกให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ

4. บัตรเนื้อหา เป็นบัตรที่บอกเนื้อหาให้ผู้เรียนศึกษา สิ่งที่ควรมีในบัตรเนื้อหาคือ หัวเรื่อง สูตร นิยาม และคำอธิบาย

5. บัตรแบบฝึกหัดหรือบัตรงาน เป็นแบบฝึกหัดที่ให้ผู้เรียนทำหลังจากได้ทำกิจกรรมและศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจแล้ว

6. บัตรเฉลยบัตรแบบฝึกหัด เมื่อผู้เรียนทำบัตรแบบฝึกหัดเสร็จแล้ว สามารถตรวจสอบความถูกต้องจากบัตรเฉลยแบบฝึกหัด

7. บัตรทดสอบ เมื่อผู้เรียนได้ทำแบบฝึกหัดเสร็จแล้ว ผู้เรียนจะมีความรู้ในหัวข้อที่เรียนนั้นๆ ต่อจากนั้นจึงให้ผู้เรียนทำบัตรทดสอบ

8. บัตรเฉลยบัตรทดสอบ เป็นบัตรที่มีคำเฉลยของบัตรทดสอบที่ผู้เรียนได้ทำไปแล้วเป็นการตรวจสอบหรือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในการศึกษาชุดการเรียนการสอนนั้น

3.4 ประเภทของชุดกิจกรรมแนะแนว

ประเภทของชุดกิจกรรม มีลักษณะสอดคล้องกับประเภทของชุดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ได้มีนักการศึกษาหลายท่านแบ่งประเภทของชุดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ชัยขงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่นๆ (2523: 118) ได้แบ่งประเภทของชุดการเรียนการสอนไว้ 4 ประเภท คือ

1. ชุดการเรียนการสอนประกอบการบรรยาย เป็นชุดการเรียนการสอนที่มุ่งขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจนขึ้น โดยกำหนดกิจกรรมและสื่อการสอนให้ผู้สอนใช้ประกอบการบรรยาย ซึ่งอาจเรียกว่าชุดการเรียนการสอนสำหรับครู ชุดการเรียนการสอนจะมีเนื้อหาวิชาเพียงหน่วยเดียวและใช้กับผู้เรียนทั้งชั้น โดยแบ่งหัวข้อที่จะบรรยาย เนื้อหาและกิจกรรมไว้ตามลำดับชั้น ชุดการเรียนการสอนแบบนี้มีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น แผนการสอน แผนภูมิ รูปภาพ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ผู้สอนซึ่งเป็นผู้จัดทำชุดการเรียนการสอนจะบรรจุชุดการเรียนการสอนในกล่องที่มีขนาดเหมาะสม ในกรณีสื่อการสอนเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ราคาแพง หรือขนาดเล็กมาก หรือเป็นสิ่งมีชีวิต ไม่สามารถบรรจุลงในกล่องได้ ควรมีการกำหนดข้อมูลสื่อไว้ในคู่มือครูเพื่อเตรียมการสอน

2. ชุดการเรียนการสอนสำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม เป็นชุดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม อาจจัดในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนก็ได้ ชุดการเรียนการสอนแต่ละชุดจะประกอบด้วย ชุดการเรียนการสอนย่อยที่มีจำนวนเท่ากับจำนวนศูนย์ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีชื่อหรือบทเรียนครบชุด ตามจำนวนผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละศูนย์ ซึ่งจัดไว้ในรูปแบบสื่อประสม อาจจะใช้เป็นสื่อบุคคลหรือทั้งกลุ่มใช้ร่วมกันได้

ในระหว่างทำกิจกรรมในแต่ละศูนย์นั้น ถ้าผู้เรียนมีปัญหาหรือมีข้อสงสัยสามารถซักถามผู้สอนก่อนได้ และถ้ากิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละศูนย์เสร็จเร็วก่อนกำหนด ผู้เรียนสามารถศึกษาในศูนย์สำรองที่จัดเตรียมไว้ในระหว่างรอที่จะเข้าศูนย์อื่นต่อไป

3. ชุดการเรียนการสอนรายบุคคล เป็นชุดการเรียนการสอนที่จัดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามคำแนะนำที่ระบุไว้ ถ้าสงสัยในตอนที่ถามผู้สอนได้ ผู้เรียนสามารถปรึกษากันระหว่างเรียนได้ ผู้เรียนอาจนำไปศึกษานอกเวลาเรียน หรือนำไปศึกษาที่บ้านก็ได้ โดยมีผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นคอยแนะนำให้ความช่วยเหลือได้

4. ชุดการเรียนการสอนทางไกล เป็นชุดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่อยู่ต่างถิ่น ต่างเวลา มุ่งสอนให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง ไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ชุดการเรียนการสอนทางไกลนี้ประกอบด้วยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา เช่น ชุดการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช เป็นต้น

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524: 60-61) ได้จำแนกชุดการเรียนการสอนไว้ 2 ประเภท พอสรุปได้ดังนี้

1. ชุดการเรียนการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม เป็นชุดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม เช่น วิธีของศูนย์การเรียนรู้ หรือบทเรียนโมดูล

2. ชุดการเรียนการสอนรายบุคคล เป็นชุดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามลำพัง ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ในเวลาที่แตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองได้ตลอดเวลา และสามารถตรวจคำตอบได้ทันที ชุดการเรียนการสอนนี้จะพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 175) ได้แบ่งชุดกิจกรรมตามลักษณะของการใช้ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ชุดกิจกรรมสำหรับการบรรยาย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดการเรียนการสอนสำหรับครูใช้ คือเป็นชุดการเรียนการสอนสำหรับกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนให้ครูใช้ประกอบคำบรรยายเพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้ลดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ชุดการเรียนการสอนนี้จะมีเนื้อหาเพียงหน้าเดียวและใช้กับนักเรียนทั้งชั้น

2. ชุดกิจกรรมแบบกลุ่ม ชุดการเรียนการสอนนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน และอาจจัดการเรียนการสอนในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ชุดการเรียนการสอนแบบกลุ่มจะประกอบด้วยชุดการเรียนการสอนที่มีจำนวนเท่ากับศูนย์การเรียนรู้ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีสื่อการเรียนหรือบทเรียนครบชุด ตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้น สื่อการเรียนอาจจัดอยู่ในรูปการเรียนการสอนรายบุคคล หรือผู้เรียนทั้งศูนย์ร่วมกันก็ได้ ผู้เรียนที่เรียนจากชุดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มอาจจะต้องขอความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อยในระยะเริ่มต้นเท่านั้น หลังจากเคยชินต่อวิธีการใช้แล้ว ผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ เมื่อจบการเรียนแต่ละศูนย์แล้ว ผู้เรียนอาจจะสนใจการเรียนเสริม เพื่อเจาะลึกถึงสิ่งที่จะเรียนรู้ได้อีก จากศูนย์สำรองที่ครูจัดเตรียมไว้เพื่อเป็นการไม่เสียเวลาที่ต้องรอคอยผู้อื่น

3. ชุดกิจกรรมรายบุคคล เป็นชุดการเรียนการสอนที่จัดระบบขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเอง ตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อศึกษาครบถ้วนแล้วทำการทดสอบประเมินผลความก้าวหน้า และศึกษาชุดการเรียนการสอนชุดอื่นต่อไปตามลำดับ เมื่อมีปัญหาผู้เรียนจะปรึกษากันได้ระหว่างผู้เรียน และผู้สอนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันที ในฐานะผู้ประสานงาน หรือผู้ชี้แนะแนวทาง การเรียนการสอนด้วยชุดการเรียนการสอนแบบนี้ จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของแต่ละคนบุคคลให้พัฒนาการการเรียนรู้ของตนเอง ไปจนถึงเต็มสุดขีดความสามารถ โดยไม่ต้องเสียเวลารอคอยผู้อื่น ชุดการเรียนการสอนแบบนี้เรียกว่า บทเรียนโมดูล

ยูพิน พิพิธกุล และอรพรรณ (2531: 181) ได้แบ่งชุดการเรียนการสอนออกเป็น 4 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. ชุดการเรียนการสอนสำหรับครู ครูใช้เป็นคู่มือประกอบการสอน ซึ่งใช้สอนนักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่หรือนักเรียนทั้งชั้น ชุดการเรียนการสอนนี้ประกอบด้วยคู่มือครู และสื่อการเรียนการสอน ชุดการเรียนการสอนประเภทนี้มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้บ้าง ขึ้นอยู่กับเทคนิคและวิธีการสอนของครู

2. ชุดการเรียนการสอนตามเอกัตภาพ หรือชุดการเรียนการสอนรายบุคคล เป็นชุดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง

3. ชุดการเรียนการสอนที่ใช้กับศูนย์การเรียนรู้ เป็นชุดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนแต่ละคนได้เลือกใช้อย่างอิสระ โดยเวียนศึกษาไปตามศูนย์ต่างๆ จนครบ

4. ชุดการเรียนการสอนแบบผสม เป็นชุดการเรียนการสอนที่จัดกิจกรรมไว้หลายอย่างเพื่อให้ครูเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2530) ได้แบ่งประเภทของชุดกิจกรรมแนะแนวไว้ 3 ประเภท คือ

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวสำหรับครู เป็นชุดกิจกรรมสำหรับผู้สอนจะใช้สอนผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสอนที่ต้องการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้รู้และเข้าใจในเวลาเดียวกันมุ่งขยายเนื้อหาสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชุดกิจกรรมแบบนี้จะช่วยให้ผู้สอนลดการพูดให้น้อยลง และใช้สื่อการสอนที่มีพร้อมอยู่ในชุดการเรียนการสอน ในการเสนอเนื้อหาเวลานั้น สื่อที่ใช้อาจได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ สไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง หรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ เป็นต้น ข้อสำคัญก็คือสื่อที่จะนำมาใช้นี้จะต้องให้ผู้เรียนได้เห็นอย่างชัดเจนทุกคน ชุดกิจกรรมชนิดนี้นับว่าคนเรียกว่า ชุดกิจกรรมประกอบคำบรรยาย

2. ชุดกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดกิจกรรมสำหรับให้ผู้เรียนเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเดียวประมาณ 5-7 คน โดยใช้สื่อการสอนที่บรรจุไว้ในชุดกิจกรรมแต่ละชุด มุ่งที่จะ

ฝึกทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียน และให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันชุดกิจกรรมชนิดนี้มักใช้ในการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

3. ชุดกิจกรรมแนะแนวแบบรายบุคคล หรือชุดกิจกรรมตามเอกัตภาพ เป็นชุดกิจกรรมสำหรับเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล คือ ผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ความสามารถ และความสนใจของตนเอง อาจเรียนที่โรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ ส่วนมากมักจะมุ่งให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้ด้วยชุดกิจกรรมชนิดนี้อาจจัดในลักษณะของหน่วยการสอนย่อยหรือ โมดูลได้

จากที่นักการศึกษาหลายๆท่านได้แบ่งประเภทของชุดการเรียนการสอนและชุดกิจกรรมแนะแนวไว้แล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีชุดกิจกรรมทั้งสองประเภทมีความสอดคล้องกัน แต่หากมองในด้านของความมุ่งหมายของกิจกรรมแนะแนว อาจกล่าวได้ว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวมีลักษณะเฉพาะ คือ มุ่งเน้นเพื่อให้ผู้ดำเนินกิจกรรมได้พัฒนาสัมพันธภาพอันดีกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รู้จักผู้เข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดทักษะประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง หรือสิ่งแวดล้อมตามสภาพจริง สามารถปรับตัวเพื่อพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมนั้นๆ ดังนั้น หากจะกล่าวถึงประเภทของชุดกิจกรรมแนะแนว พอจะสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวสำหรับผู้ดำเนินกิจกรรม คือ ชุดกิจกรรมแนะแนวสำหรับผู้ดำเนินกิจกรรมสำหรับใช้เป็นคู่มือในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ทราบบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรม การใช้สื่อต่างๆ รวมทั้งการประเมินผลในแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมนั้นๆ

2. ชุดกิจกรรมแนะแนวรายบุคคล คือ ชุดกิจกรรมแนะแนวสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ศึกษาหาความรู้และทำกิจกรรมด้วยตนเองเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดทักษะประสบการณ์จากการทำกิจกรรมด้วยตนเอง ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง หรือสิ่งแวดล้อมตามสภาพจริง สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว เพื่อพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมนั้นๆ

3. ชุดกิจกรรมแนะแนวรายกลุ่ม คือ ชุดกิจกรรมแนะแนวสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ศึกษาหาความรู้และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมนั้นๆ ร่วมกัน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดทักษะประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมตามสภาพจริง สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวในการเข้าสังคม เพื่อพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3.5 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนว

สมร ทองดี และปราณี รามสูตร (2545: 59) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมแนะแนวไว้ ดังนี้ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้ชัดเจนว่า จะพัฒนากิจกรรมเพื่อ วัตถุประสงค์ใดบ้าง
2. การกำหนดขอบข่ายของกิจกรรมแนะแนวว่าจะจัดกิจกรรมแนะแนวด้านใด จัด ให้แก่ใครลักษณะใด
3. การกำหนดขั้นตอนของกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ
 - 3.1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์
 - 3.2 สะท้อนกลับการเรียนรู้
 - 3.3 สรุปสาระสู่ชีวิต
 - 3.4 คิดและนำไปปฏิบัติ
4. การเลือกใช้เครื่องมือและสื่อประกอบกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นปัจจัยที่ช่วยให้ สามารถจัดกิจกรรมได้บรรลุวัตถุประสงค์
5. การประเมินคุณภาพของกิจกรรมแนะแนวว่ามีจุดเด่นหรือจุดอ่อนอย่างไร เพื่อนำไปสู่การปรับและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
6. การทำคู่มือกิจกรรมแนะแนว เพื่อช่วยให้ผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถปฏิบัติ กิจกรรมได้อย่างราบรื่น ทั้งยังเป็นการเผยแพร่แนวคิดและแนวทางในการจัดกิจกรรมแนะแนว ต่อไป

ลักเนอร์และแนคเลอร์(Luckner & Nadler,1997: 4 cited by Kottman, Ashby & DeGraaf, 2001: 13 อ้างถึงใน สมรทองดี และปราณี รามสูตร 2545: 49) ได้นำเทคนิควิธีการเรียนรู้ เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) มาใช้เป็นหลักในการกำหนดขั้นตอนกิจกรรมและการ ดำเนินกิจกรรมแนะแนวไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) โดยผู้รับบริการอาจเล่นเกม บทบาทสมมติ ทำงาน ทำกิจกรรมสถานการณ์จำลอง ฟังหรืออ่านกรณีศึกษา ค้นคว้าแล้วคิด เล่า เรื่อง แบ่งปันประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญหรือผลลัพธ์การเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของ กิจกรรม

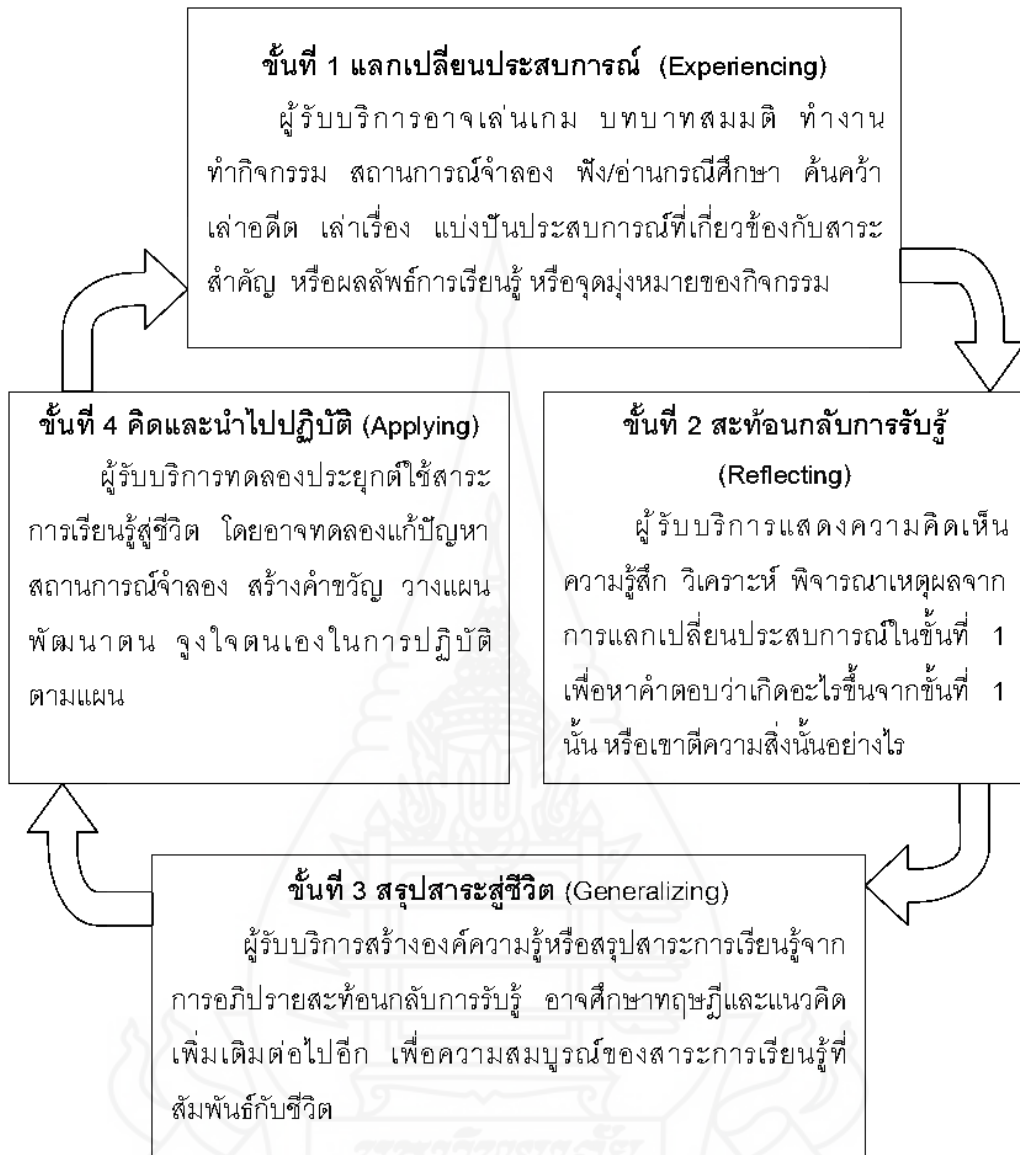
2. ขั้นสะท้อนกลับความรู้สึกรู้สึก (Reflecting) ผู้รับบริการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในขั้นที่ 1 เพื่อหาคำตอบ ว่าเกิดอะไรขึ้นจากขั้นที่ 1 นั้น หรือเขาตีความถึงนั้นว่าอย่างไร

3. ขั้นสรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing) ผู้รับบริการสร้างองค์ความรู้หรือสรุปสาระ การเรียนรู้จากการอภิปรายสะท้อนกลับการรับรู้ อาจศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเพิ่มเติมต่อไปอีก เพื่อ ความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิต

4. คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying) ผู้รับบริการทดลองประยุกต์ใช้สาระการเรียนรู้ สู่ชีวิต โดยอาจทดลองแก้ปัญหาสถานการณ์จำลอง สร้างคำขวัญ วางแผนพัฒนาตน จูงใจตนเองใน การปฏิบัติตามแผน

ลักเนอร์และแนคเลอร์ (Luckner & Nadler, 1997: 4 cited by Kottman, Ashby & DeGraaf, 2001: 13 อ้างถึงใน สมรทองดี และปราณี รามสูต 2545: 49) กล่าวว่า เทคนิควิธีการเรียนรู้ เชิงประสบการณ์จะช่วยสนองปรัชญาการแนะแนวที่มุ่งเสริมสร้างการเจริญส่วนบุคคลของผู้รับบริการ เพราะการสนับสนุนโอกาสให้ผู้รับบริการสร้างองค์ความรู้ แสวงหาทักษะ พัฒนาค่านิยม อันพึงประสงค์จากระบบการศึกษาคงทำให้ผู้รับบริการเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของความรู้และข้อมูล ที่ได้เรียนรู้ นับเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริงมิใช่เพียง “รู้” แต่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนและพัฒนาการ กระทำ ด้วย” ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากผลการศึกษารวบรวมของลักเนอร์ และแนคเลอร์ (สมร ทองดี และปราณี รามสูต 2545: 50) สามารถแสดงเป็นวงจร 4 ขั้นตอน ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2541: 69-72) ได้เสนอรูปแบบของการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนที่สอดคล้องกันกับกระบวนการของกิจกรรมแนะแนวดังนี้

1. ชั้นวิเคราะห์นักเรียน เพื่อให้รู้จักนักเรียน เข้าใจธรรมชาติ รู้เกี่ยวกับความรู้เดิมของนักเรียน
2. ชั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อกำหนดว่าต้องการให้เกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง
3. ชั้นวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้รู้ว่าจะต้องรู้อะไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้
4. ชั้นกำหนดเทคนิควิธีการ เพื่อให้รู้วิธีการจัดที่เหมาะสมกับเนื้อหา

5. ชั้นวางแผน เป็นการจัดทำรายละเอียดทั้งหมด
6. ชั้นเตรียมการ เป็นการจัดเตรียมจากแผนที่กำหนดไว้
7. ชั้นจัดกิจกรรมแนะแนว เป็นการดำเนินการตามที่ได้เตรียมการไว้ โดยแบ่งเป็นกิจกรรมอุ่นเครื่อง กิจกรรมนำกิจกรรมหลัก กิจกรรมสรุป
8. ชั้นประเมินผล ทำทั้งในขณะดำเนินการและหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม เพื่อดูว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้หรือไม่
9. ชั้นป้อนข้อมูลย้อนกลับ เป็นการนำเสนอผลจากการประเมินมาแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

นภาพร ปรีชามารถ (2542: 196) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง ครูแนะแนวควรจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดขอบข่ายของกิจกรรมแนะแนวในคาบเรียน
 2. ศึกษา วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และความสนใจของนักเรียน
 3. กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแนะแนวในคาบเรียน
 4. กำหนดโครงสร้าง สัดส่วน หัวข้อเรื่อง และเนื้อหากิจกรรมแนะแนวในคาบเรียน
 5. จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรม
 6. ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวในคาบเรียน
 7. ประเมินผลการจัดกิจกรรม
- กรมวิชาการ (2537: 14) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนวไว้ดังนี้ คือ
1. สำรวจปัญหา ความต้องการ และความสนใจของนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดเนื้อหา และแผนการจัดกิจกรรม
 2. วิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการสำรวจเพื่อทราบปัญหา ความต้องการ และความสนใจ
 3. กำหนดสัดส่วนเนื้อหา ต้องจัดเนื้อหาให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ การศึกษา อาชีพ ส่วนตัว โดยกำหนดแผนการจัดกิจกรรม
 4. ทำรายการกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ เวลา เนื้อหา วิธีดำเนินการ สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้
 5. ดำเนินการจัดกิจกรรม ควรมีหลากหลาย เช่น การอภิปราย กิจกรรมกลุ่ม กรณีตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติ

6. ประเมินผลกระบวนการจัดกิจกรรม ประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม

เดวิด พอล และ โดแนลด์ (David Paul & Donald, 1993: 13-17) ได้สรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยทั่วไปที่ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ดังนี้ คือ

1. **ขั้นวางแผน (Planning phase)** เป็นขั้นตอนที่ครูจะต้องตอบคำถามว่า อะไรคือเป้าหมายที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เข้าใจ เห็นคุณค่า หรือมีความสามารถในเรื่องอะไร
2. **ขั้นดำเนินการ (Implementing phase)** เป็นขั้นที่ครูจะต้องตอบคำถามว่า ทำอย่างไรจึงจะนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เป็นขั้นตอนเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และเทคนิคต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงนักเรียน ครู และองค์ประกอบอื่นๆ
3. **ขั้นประเมินผล (Evaluating phase)** เป็นขั้นที่ครูจะต้องตอบคำถามว่า จะประเมินผล อย่างไรจึงจะทราบว่านักเรียนเข้าใจเห็นคุณค่าหรือมีความสามารถตอบปัญหาตามเป้าหมายที่วางไว้

จากแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวของนักวิชาการหลายท่านดังกล่าวมาแล้วนั้น พอสรุปได้ว่ากระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวควรดำเนินการ ดังนี้

1. สำรวจปัญหา ความต้องการ และความสนใจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
 2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนากิจกรรมแนะแนวให้ชัดเจน
 3. กำหนดขอบข่ายของกิจกรรมให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 4. กำหนดโครงสร้าง เนื้อหา แผนการจัดกิจกรรม ขั้นตอนและเวลาในการดำเนินกิจกรรม
 5. จัดทำคู่มือการดำเนินกิจกรรมแนะแนว
 6. ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนว
 7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว
 8. นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่อไป
- โดยควรมีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมแนะแนวตามแนวทาง ดังนี้
1. **แลกเปลี่ยนเรียนรู้** คือ การที่ผู้รับบริการได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น บทบาทสมมติ เกม สถานการณ์จำลอง ฟัง พูด อ่าน เขียน เล่า ฯลฯ
 2. **ค้นหาคำตอบ** คือ การที่ผู้รับบริการได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกนึกคิด วิเคราะห์พิจารณาตนเอง และประเมินว่าเขาได้อะไรจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. สร้างองค์ความรู้ คือ การที่ผู้รับบริการนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้มาเทียบกับ ทฤษฎีหรือแนวคิดต่างๆ เพื่อเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. ประยุกต์ใช้ คือ การที่ผู้รับบริการนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ต่างๆ

3.6 เทคนิคในการจัดกิจกรรมแนะแนว

ในการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนว ครูแนะแนวต้องใช้เทคนิคต่างๆในการจัดตาม แผนกิจกรรม ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อดีแตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องเลือกใช้เทคนิคต่างๆ ให้เหมาะสมกับ วัตถุประสงค์แต่ละหน่วยและเวลาที่ใช้ในการค้นคว้าครั้งนี้ขอเสนอเทคนิคที่สามารถนำไปใช้ในการ เขียนแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนได้ดังนี้ (ปราณี รามสูต 2533: 251-255)

3.6.1 เทคนิคแบบแบ่งกลุ่มทำงาน เป็นเทคนิคที่ครูมอบหมายให้นักเรียน ทำ งานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย เพื่อช่วยกันค้นหาปัญหาใดปัญหาหนึ่งตาม ความสามารถหรือความสนใจของนักเรียนเป็นการฝึกให้นักเรียนทำ งานร่วมกันแบบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนและเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็นเทคนิคที่ เหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่กำลังอยู่ในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อชีวิตมาก กว่าวัยอื่นๆ

3.6.2 เทคนิคแบบอภิปราย เป็นเทคนิคแบบกลุ่มอีกวิธีหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยมีครูเป็นผู้ประสานงานและกระตุ้นให้นักเรียนร่วมแสดง ความคิดเห็น สรุป หรือเสนอแนะในความคิดเห็นที่แตกต่างกันของนักเรียน เป็นวิธีการฝึกให้มีส่วน ร่วมในการเรียนการสอนและแสวงหาความรู้ความเข้าใจในทักษะที่เรียนร่วมกัน

3.6.3 เทคนิคแบบบทบาทสมมติ เป็นเทคนิคที่กำหนดให้นักเรียนได้แสดง บทบาทเลียนแบบตามที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงที่คุ้นเคยหรืออาจไม่คุ้นเคยมาก่อน เพื่อใช้เป็น สื่อในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ โดยครูจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทให้นักเรียนเข้า สวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติ ตามบุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความคิด อารมณ์เจตคติ และค่านิยมของนักเรียนเองตามที่เข้าใจหรือคิดว่าควรจะเป็น เพื่อนำ การแสดงออกของนักเรียนที่ แสดงบทบาทสมมติ มาช่วยให้เพื่อนที่ดูการแสดงได้วิเคราะห์พฤติกรรม ทำให้เกิดความรู้ความ เข้าใจได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เมื่อยุติการแสดงก็จะมีการอภิปรายร่วมกัน การแสดงบทบาทสมมติจะมีการ เตรียมล่วงหน้าหรือไม่เตรียมก็ได้

3.6.4 เทคนิคแบบสถานการณ์จำลอง เป็นเทคนิคที่สร้างสถานการณ์โดยการ จัด สภาพแวดล้อมให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และให้นักเรียนได้สมมติตนเองลงไปอยู่ใน สถานการณ์นั้นเพื่อฝึกการคิดแก้ไขปัญหาแบบต่างๆตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์

ของตน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ใน ชีวิตประจำวันต่อไป

3.6.5 เทคนิคแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นการจัดให้นักเรียนเข้ากลุ่มเพื่อปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆด้วยตนเองตามที่ครูจัดไว้ให้ มีการแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยๆไม่เกิน 10 คน นักเรียนทำ การศึกษาในแต่ละศูนย์ซึ่งมีชุดการแนะแนว มีเนื้อหาแตกต่างกันเมื่อรวมกันทุกศูนย์จะเป็นหน่วย เดียวกัน เวลาที่ใช้ในแต่ละศูนย์จะเท่าๆกัน มีการหมุนเวียนกันเรียนจนครบทุกศูนย์สรุป จาก การศึกษาเทคนิคต่างๆที่สามารถนำ มาใช้ในแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว มีหลายรูปแบบ เช่น เทคนิคการแบ่งกลุ่มทำงาน เทคนิคบทบาทสมมติ เทคนิคศูนย์การเรียนรู้ การเลือกใช้เทคนิคเหล่านี้ ควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหาและความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า เทคนิคในการจัดกิจกรรมแนะแนวมีหลายวิธี ผู้จัดกิจกรรมควรเลือก ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา เวลา ผู้รับบริการ เพราะแต่ละเทคนิคต่างมีข้อดีและข้อจำกัด แยกต่างกันไป

3.7 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแนะแนว

การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแนะแนว ซึ่งเป็นเครื่องมือประเภทสื่อ นั้นเป็น การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือชนิดหนึ่ง การตรวจสอบคุณภาพโดยทั่วไปจะใช้อยู่ 2 วิธีการ คือ (พิตร ทองชั้น 2536: 246-247)

3.7.1 ใช้วิธีทางเหตุผล (rational approach) เป็นการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การ พิจารณาเชิงเหตุผล(ก่อนนำ ไปใช้จริง) โดยอาศัยหลักเกณฑ์หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆว่ามีความ เหมาะสมที่จะใช้เก็บข้อมูลเพื่อวิจัยต่อไปได้หรือไม่

3.7.2 ใช้วิธีทางสถิติ (empirical approach) เป็นการตรวจสอบเพื่อกำหนดคุณภาพ เครื่องมือออกมาเป็นตัวเลขต่างๆซึ่งจะทำ ขึ้นหลังจากที่นำ เครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มี ลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่วิจัย หรือกับกลุ่มที่เป็นแบบอย่างหรืออุดมคติ เพื่อการหาสเกลเป็น มาตรฐานในการเปรียบเทียบ การใช้วิธีการทางสถิตินี้ อาจจะทำให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบก่อน แล้วนำ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างก็จะเป็นการตรวจสอบคุณภาพที่ดีทำให้ได้เครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพ

การประเมินคุณภาพของเครื่องมือทั้งฉบับนั้น โกลด์ มีคุณ (2545: 286-287) สรุปไว้ว่าคุณภาพที่มักพิจารณาประเมินคือ ความตรงของเครื่องมือมี 3 ประเภท คือ

ความตรงตามเนื้อหาประเมินได้โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ความตรงตาม โครงสร้างประเมินได้หลายวิธี เช่น ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความสัมพันธ์กับเกณฑ์หรือการ วิเคราะห์องค์ประกอบ ความตรงเชิงสหสัมพันธ์กับเกณฑ์ ซึ่งประเมินได้โดยเปรียบเทียบผลการวัด

จากกลุ่มที่สภาพจริงต่างกันอยู่แล้วเป็นต้น ในที่นี้ขอสรุปเฉพาะด้านความตรงตามโครงสร้าง และความตรงตามเนื้อหาซึ่งสามารถตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

- 1) สร้างเครื่องมือโดยวิเคราะห์องค์ประกอบหรือนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เครื่องมือที่ต้องการวัด
- 2) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบว่ามีความตรงตามเนื้อหาที่ต้องการวัดและโครงสร้างตามองค์ประกอบหรือนิยามเชิงปฏิบัติการ
- 3) ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นโดยเสนอความเห็นว่ายตรง (+1) ไม่ตรง(-1) หรือตัดสินไม่ได้ (0)
- 4) นำความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาความสอดคล้องการประเมินโดยอาจหาค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC (Item Objective Congruence)
- 5) นำความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับปรุงการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวเป็นการสร้างเครื่องมือเพื่อพัฒนาผู้รับบริการชนิดหนึ่งซึ่งสามารถเลือกใช้วิธีในการหาประสิทธิภาพได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของผู้สร้างซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองตามแนวคิดของคูเปอร์สมิทซึ่งผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมแนะแนวที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ได้ตรงตามองค์ประกอบของแนวคิดดังกล่าวได้ จึงเลือกการหาประสิทธิภาพโดยหาความตรงตามโครงสร้างและ เนื้อหาโดยความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การประเมินความตรงของชุดกิจกรรมแนะแนวทั้งฉบับนั้นมักประเมินความตรง 3 ด้าน คือ ความตรงตามเนื้อหา ความตรงตามโครงสร้าง ความตรงเชิงสหสัมพันธ์กับเกณฑ์ โดยอาจมีการตรวจสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้วิธีทางเหตุผล หรือวิธีทางสถิติ หรือทั้งสองวิธี

3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว

3.8.1 งานวิจัยในประเทศ

จิตวิไล ประไมย์ (2548: 98 – 100) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างชุดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสวนบัว เขตพญาไท กรุงเทพฯ พบว่าชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เรื่องความคิดสร้างสรรค์และกระบวนการคิดขั้นพื้นฐาน ก่อนและหลังการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีการรู้คิด เรื่องการคิดสร้างสรรค์และกระบวนการคิด ขั้นพื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดาระณี พัฒนศักดิ์ภิญโญ (2533: 67) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจิระประวัตินวิทยาคม จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดแนะแนวมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรเพ็ญ แก้วมณี (2547: 102-105) ได้ศึกษาผลของการสร้างชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนอุดมศึกษา จังหวัดกรุงเทพฯ และเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอน พบว่า ก่อนและหลังได้รับชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 นักเรียนมีการรู้คิดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และประสิทธิภาพของชุดการสอนจำนวน 16 ชุด แต่ละชุดมีประสิทธิภาพอยู่ระหว่าง 64.82-74.24

3.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคโคลแมน (McColman, 1975:109A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ชุดการสอนและกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาผลการศึกษพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนร่วมกับกิจกรรมกลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนเพียงอย่างเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รูเนียน (Reunion: 1975) ทำการศึกษาถึงผลการใช้กิจกรรมแนะแนวกลุ่มที่มีต่ออัตรานอ้ตสน์และสถานะทางสังคมของนักเรียนในกลุ่มเพื่อน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับเกรด 5 จำนวน 120 คน จากเมืองทัดสัน รัฐอริโซน่า โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่ 1 ใช้กิจกรรมแนะแนว กลุ่มที่ 2 ใช้การสอนแบบบรรยาย กลุ่มที่ 3 กลุ่มควบคุม โดยกลุ่มแรกและกลุ่มที่ 2 นักเรียนในกลุ่มพบกัน 9 ครั้ง ในเวลา 8 สัปดาห์ ทุกกลุ่มมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลองโดยใช้แบบทดสอบ 2 ชนิด คือ แบบทดสอบอัตรานอ้ตสน์ของเพียร์ และแฮร์ริส และทำสังคมมิติ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ใช้กิจกรรมแนะแนวกลุ่มมีคะแนนสถานะทางสังคมในกลุ่มเพื่อนสูงกว่ากลุ่มบรรยาย และกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอัตรานอ้ตสน์ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

สโตน (Stone, 1975: 690-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของการเรียนโดยใช้ชุดการสอนแบบรายบุคคล โดยใช้ชุดการสอนวิชาคณิตศาสตร์กับนักเรียน เกรด 7 และเกรด 8 ของโรงเรียนในเมืองเคโมโพลิส โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะหาข้อสรุปของชุดการสอน แอลเอพี (LAP) ในวิชาคณิตศาสตร์ระหว่างปีการศึกษา 1972-1973 โดยวัดความก้าวหน้าทางการเรียนด้วยแบบทดสอบมาตรฐานที่ใช้วัดก่อนและหลัง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. นักเรียนเกรด 7 มีความก้าวหน้าทางคณิตศาสตร์จากการสอนด้วยชุดการสอนแอลเอพีมากกว่าการเรียนในห้องเรียนธรรมดา
2. นักเรียนเกรด 7 ที่เรียนด้วยชุดการสอน และนักเรียนที่เรียนจากห้องเรียนธรรมดาไม่มีผลความก้าวหน้าทางการเรียนแตกต่างกันที่ระดับความเชื่อมั่น .05
3. นักเรียนเกรด 8 ที่เรียนจากห้องเรียนธรรมดา มีความก้าวหน้าทางการเรียนมากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอน
4. ความก้าวหน้าทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 88 ที่เรียนจากห้องเรียน และเรียนจากชุดการสอนไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับ .05

แดเนียล (Daniels. 1998: 243-258) ได้ศึกษาหาความแตกต่างระหว่างอายุกับความเข้าใจความหมายของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนอนุบาลจำนวน 18 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 18 คน และมารดา จำนวน 16 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างบรรยายถึงสิ่งที่ชอบและไม่ชอบเกี่ยวกับตนเอง เสนอแนะคุณลักษณะและวิธีการเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองในด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมในสถานการณ์การแสดงความสามารถและการมีส่วนร่วมในสังคม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงอายุเชื่อว่าความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลต่อการแสดงออก กลุ่มตัวอย่างช่วงอายุ 9 ปี ใช้ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองอธิบายความรู้สึกของตนออกมาและใช้เพื่อต่อต้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ตนเองไม่ชอบ และพบว่าวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่เท่านั้นที่เห็นว่าการแสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการฝึกความคิดสร้างสรรค์โดยจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่าน อนุสรณ์ โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. รูปแบบการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีการและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ จำนวน 9 ห้องเรียน จำนวน 362 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 ห้องเรียนที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) จำนวน 41 คน

3. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

กลุ่ม	ทดสอบก่อน	ดำเนินการทดลอง	ทดสอบหลัง
E	T1	X	T2

E หมายถึง	กลุ่มทดลอง
T1 หมายถึง	ทดสอบก่อนทดลอง โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน
T2 หมายถึง	ทดสอบหลังทดลอง โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน
X หมายถึง	การจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.1 ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ เป็นการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยยึดแนวคิดของนักมนุษยนิยม ที่ช่วยเหลือ สร้างเสริม สนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีสัจจการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพ รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข ภายใต้อารมณ์และบรรยากาศที่เอื้ออำนวย คือ ความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่ โดยเน้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและเต็มศักยภาพ ประกอบด้วย 7 กิจกรรม โดยแต่ละกิจกรรมยึดตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4 ขั้นตอน (สมร ทองดี และปราณี รามสูต 2545: 50) ดังนี้

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) ผู้รับบริการอาจเล่นเกม บทบาทสมมติ ทำงาน ทำกิจกรรม สถานการณ์จำลอง ฟัง อ่านกรณีศึกษา ค้นคว้า เล่าอดีต เล่าเรื่องแบ่งปัน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญหรือผลลัพธ์การเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของกิจกรรม

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting) ผู้รับบริการแสดงความคิดเห็นความรู้สึกวิเคราะห์ พิจารณาเหตุผลจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในขั้นที่ 1 เพื่อหาคำตอบว่าเกิดอะไรขึ้นจากขั้นที่ 1 หรือเขาตีความสิ่งนั้นอย่างไร

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing) ผู้รับบริการสร้างองค์ความรู้หรือสรุปสาระการเรียนรู้จากการอภิปรายสะท้อนกลับการรับรู้ อาจศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเพิ่มเติมต่อไปอีก เพื่อความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิต

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying) ผู้รับบริการทดลองประยุกต์ใช้สาระการเรียนรู้สู่ชีวิต โดยอาจทดลองแก้ปัญหาสถานการณ์จำลอง สร้างคำขวัญ วางแผนพัฒนาตน จูงใจตนเอง ในการปฏิบัติตามแผน

3.2 แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยนำมาจากแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของ บำเพ็ญ จิวทอง (2550) ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการหลายๆท่าน ได้แก่ ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ของกิลฟอร์ด (Guilford: 1965) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torrance: 1979) และทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของ อารี รังสินันท์ (2528: 187) ใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ มีจำนวนทั้งหมด 4 ฉบับ โดยเรียกแบบทดสอบนี้ว่า กิจกรรม ประกอบด้วย

กิจกรรมที่ 1 การวาดภาพต่อเติมจากรูปที่กำหนดให้ (Picture Construction)

กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ (Picture Construction)

กิจกรรมที่ 3 การต่อเติมภาพจากเส้นคู่ขนาน

กิจกรรมที่ 4 วาดภาพจากเรื่องที่กำหนดให้

แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ นี้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จากบำเพ็ญ จิวทอง โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 35 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 :163-164) ผลปรากฏว่ามีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.80 และผู้วิจัยก็ได้ตรวจสอบความเที่ยงอีกครั้ง กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 41 คน ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.94

4. วิธีการและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

4.1 ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีเป้าหมายให้ชุดกิจกรรมสามารถช่วยเหลือ สร้างเสริม สนับสนุนให้บุคคลผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีสัจการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพ รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข ภายใต้อารมณ์และบรรยากาศที่เอื้ออำนวย คือ ความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่ โดยเน้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและเต็มศักยภาพ โดยมีลักษณะการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมยึดตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4 ขั้นตอน (สมร ทองดี และปราณี รามสูต 2545: 50) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดทฤษฎีมนุษยนิยม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา และกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนวและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

1) กำหนดกิจกรรมตามหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ

2) สร้างชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เทคนิคต่างๆที่เน้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลางกระตุ้นให้กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและเต็มศักยภาพซึ่งประกอบด้วย 7 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ

กิจกรรมที่ 2 ใจประสานใจ

กิจกรรมที่ 3 ใจเขา...ใจเรา

กิจกรรมที่ 4 ใจสู้...รู้หน้าที่

กิจกรรมที่ 5 ใจกล้า...ทำคิด

กิจกรรมที่ 6 ใจสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 7 ปัจฉิมนิเทศ

โดยแต่ละกิจกรรมยึดตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4 ขั้นตอน (สมร ทองดี และปราณี รามสูต 2545: 50) ดังนี้

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) ผู้รับบริการอาจเล่นเกม บทบาทสมมติ ทำงาน ทำกิจกรรม สถานการณ์จำลอง ฟัง อ่านกรณีศึกษา ค้นคว้า เล่าอดีต เล่าเรื่องแบ่งปัน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญหรือผลลัพธ์การเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของกิจกรรม

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting) ผู้รับบริการแสดงความคิดเห็นเห็นความรู้สึก วิเคราะห์ พิจารณาเหตุผลจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในขั้นที่ 1 เพื่อหาคำตอบว่าเกิดอะไรขึ้นจากขั้นที่ 1 หรือเขาตีความสิ่งนั้นอย่างไร

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing) ผู้รับบริการสร้างองค์ความรู้หรือสรุปสาระการเรียนรู้จากการอภิปรายสะท้อนกลับการรับรู้ อาจศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเพิ่มเติมต่อไปอีก เพื่อความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิต

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ(Applying) ผู้รับบริการทดลองประยุกต์ใช้สาระการเรียนรู้ ผู้ชีวิต โดยอาจทดลองแก้ปัญหาสถานการณ์จำลอง สร้างคำ ขวัญ วางแผนพัฒนาคน จูงใจตนเอง ในการปฏิบัติตามแผน

1. นำชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ เนื้อหา สื่อ และการประเมินผล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
3. ปรับปรุงกิจกรรมและเนื้อหาบางส่วนให้เหมาะสม สอดคล้องกับเวลาและสภาพการณ์
4. หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.92-1.00

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

5.1 ก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มทดลองโดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ (บำเพ็ญ จีวทอง.2550) แล้วนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง

5.2 ระหว่างการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทั้งหมด 7 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที

5.3 หลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มทดลองโดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ (บำเพ็ญ จีวทอง.2550) แล้วนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง

ในการรวบรวมข้อมูลและดำเนินกิจกรรมทั้ง 7 ครั้ง ดังกล่าว สรุปเป็นภาพแสดง ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและดำเนินกิจกรรม ได้ดังนี้

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ค่าดัชนีความ สอดคล้อง(IOC) และค่าความเที่ยงแบบแอลฟา ครอนบาค (Alpha Cronbach) และสถิติที่ใช้ ตรวจสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test dependent samples) โดยใช้ สูตร ดังนี้

6.1 สถิติพื้นฐาน

6.1.1 ค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดของกลุ่ม
	n	แทน	จำนวนของคะแนนในกลุ่ม

6.1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (X - \bar{X})^2}{n - 1}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน	ค่าคะแนน
	n	แทน	จำนวนคะแนนในแต่ละกลุ่ม
	\sum	แทน	ผลรวม

6.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

6.2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

$$IOC = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ $\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ
 n แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

6.2.2 ค่าความเที่ยงแบบแอลฟา ครอนบาค (Alpha Cronbach) หรือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α คือ สัมประสิทธิ์แอลฟา
 K คือ จำนวนข้อคำถาม
 $\sum S_i^2$ คือ ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 S_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวม

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

6.3.1 ค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test dependent samples)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{(n-1)}}} \quad df = n - 1$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบกับค่าวิกฤติ เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
 D แทน ค่าผลต่างระหว่างคู่คะแนน
 $\sum D$ แทน ผลรวมค่าผลต่างระหว่างคู่คะแนน
 n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนคู่คะแนน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อกวนคลองด่านอนุสรณ์ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม ผู้ศึกษาขอเสนอสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้กำหนดอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติในการทดสอบแบบที

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนี้ผู้วิจัย นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 41 คน ทั้งก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที โดยขอเสนอแยกตามองค์ประกอบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดสร้างสรรค์โดยภาพรวม

การทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	41	19.2683	1.61283	
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	41	23.0000	2.90689	7.856**

** p < .01

การวิเคราะห์คะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยภาพรวมมี ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนเรียนเป็น 19.2683 และ 1.61283 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนหลังเรียนเป็น 23.0000 และ 2.90689 ค่าที่ 7.856 และคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดสร้างสรรค์โดยภาพรวม มีคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) สูงขึ้น ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สูงขึ้น ค่า t 7.856 แสดงว่าหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะนำนักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมแนะนำอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดคล่องแคล่ว

การทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	41	6.7805	.75869	
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	41	7.2927	1.00608	3.118**

** p < .01

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ด้านความคิดคล่องแคล่ว ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนเรียนเป็น 6.7805 และ .75869 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนหลังเรียนเป็น 7.2927 และ 1.00608 ค่าที่ 3.118 และคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดริเริ่ม

การทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	41	2.3171	.52179	
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	41	3.0732	.68521	5.450**

** p < .01

ด้านความคิดริเริ่มมีคะแนนรวมก่อนและหลังเรียนเป็น 95 และ 126 คะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนเรียนเป็น 2.3171 และ .52179 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนหลังเรียนเป็น 3.0732 และ .68521 ค่าที่ 5.450 และคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดยืดหยุ่น

การทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	41	3.9756	1.03653	
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	41	5.8293	1.28262	7.186**

** p < .01

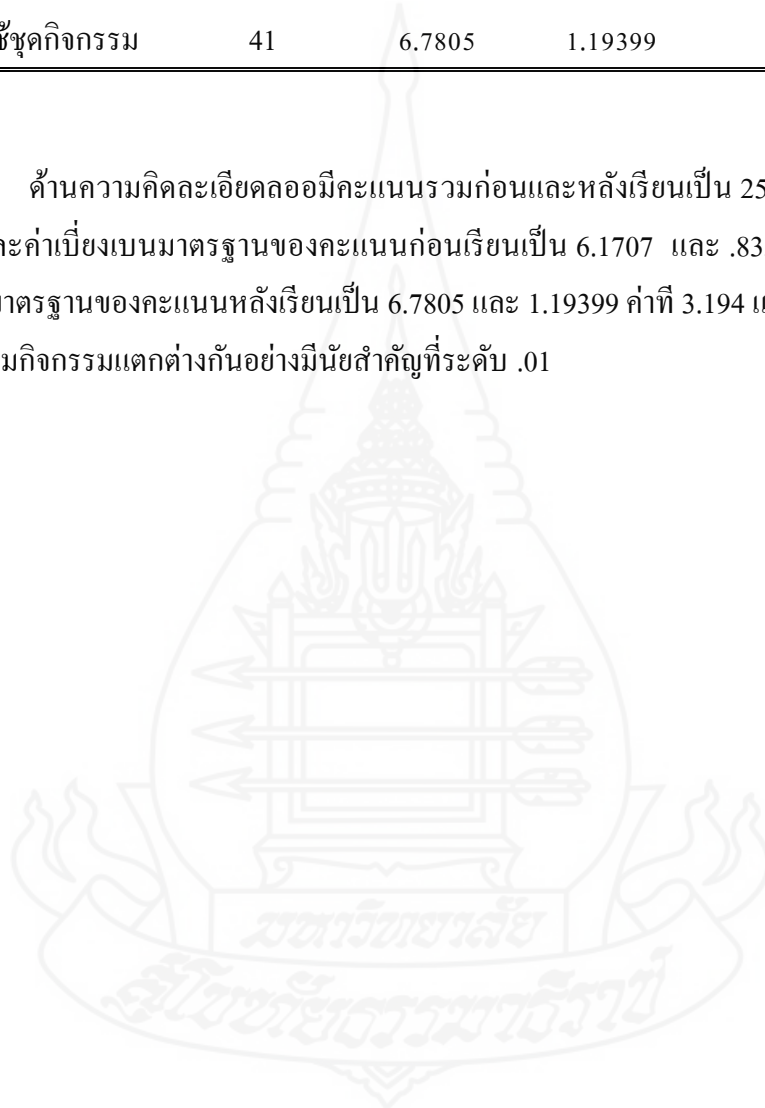
ด้านความคิดยืดหยุ่นมีคะแนนรวมก่อนและหลังเรียนเป็น 163 และ 239 คะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนเรียนเป็น 3.9756 และ 1.03653 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนหลังเรียนเป็น 5.8293 และ 1.28262 ค่าที่ 7.186 และคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดละเอียดลออ

การทดลอง	N	\bar{X}	S.D.	t
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	41	6.1707	.83374	
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	41	6.7805	1.19399	3.194**

** $p < .01$

ด้านความคิดละเอียดลออมีคะแนนรวมก่อนและหลังเรียนเป็น 253 และ 278 คะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนเรียนเป็น 6.1707 และ .83374 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนหลังเรียนเป็น 6.7805 และ 1.19399 ค่าที่ 3.194 และคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม โดยการศึกษาวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ จำนวน 9 ห้องเรียน จำนวน 362 คน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 ห้องเรียนที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) จำนวน 41 คน

1.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1.2.1 *ตัวแปรต้น* ได้แก่ ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์

1.2.2 *ตัวแปรตาม* ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยม

2.2 แบบวัดความคิดสร้างสรรค์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 ก่อนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ของ บำเพ็ญ จิวทอง (2550) แล้วนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง

3.2 ระหว่างการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทั้งหมด 7 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที

3.3 หลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มทดลองโดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ แล้วนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test dependent samples)

4.2 วิเคราะห์คุณภาพของชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม โดยหาค่าความตรงตามเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence (IOC)) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของชุดกิจกรรมและนิยามเชิงปฏิบัติการ

4.3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test dependent samples)

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์พบว่า

1.1 ภายหลังจากทดลองนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 ภายหลังจากทดลองนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่วสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 ภายหลังจากทดลองนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.4 ภายหลังจากทดลองนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่น สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.5 ภายหลังจากทดลองนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออ สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. อภิปรายผล

ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์พบว่าความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจาก ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยม เป็นการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยยึดแนวคิดของนักมนุษยนิยม มีลักษณะการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมยึดตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4 ขั้นตอน ตามผลการศึกษารวบรวมของลักเนอร์ และแนดเลอร์ (สมร ทองดี และปราณี รามสูต 2545: 50) ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการคิดสร้างสรรค์ในลักษณะเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของ Torrance (1962: 17) ที่เรียกว่ากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) และมีสาระที่เน้นการช่วยเหลือ สร้างเสริม สนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีศักยภาพแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพ รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข ภายใต้สภาวะและบรรยากาศที่เอื้ออำนวย คือ ความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่ โดยเน้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม (Rogers (1959: 78-80)) ที่กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ว่าควรจัดให้มี ภาวะความปลอดภัยทางจิต ภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออก การให้อิสระ การส่งเสริมความเป็นอิสระด้านความคิดและการกระทำ การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การตอบคำถามความอยากรู้อยากเห็น และการรู้จักช่วยตนเอง และผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

งานวิจัยของ ฟอร์ด (Ford ,1971 อ้างถึงใน สาวิตรี รัตนบุรี. 2547) ได้วิจัยเรื่องการประเมินผลของชุดกิจกรรมฝึกความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อเด็กสติปัญญาต่ำกว่าปกติ เรียนช้า โดยทำการวิจัยกับนักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนสำหรับการศึกษาพิเศษในรัฐคอนเนคติกัต (Connecticut) ในระดับเกรด 6 ถึงระดับเกรด 10 จำนวน 30 ห้องเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่ผ่านประสบการณ์จากชุดกิจกรรมดังกล่าวได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงและมีลักษณะในทางสร้างสรรค์ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยของ เซอร์รีฟ (Sherief. 1979: 172-173-A) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการฝึกความคิดสร้างสรรค์ บรรยากาศในห้องเรียนและรูปแบบของความสามารถในการคิดอย่าง

สร้างสรรค์ของนักเรียนชาวอียิปต์ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีบรรยากาศเป็นกันเองมีความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่เป็นกันเอง

งานวิจัยของ ศิริพร เถาว์โท (2545: 44) ที่ได้ศึกษาผลการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบรหารแจ่มใสวิทยา 1 อำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษารายบุคคล พบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นมากกว่า นักเรียนที่ไม่ได้รับการเรียนรู้แบบบูรณาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้

งานวิจัยของ อัญญารัตน์ ชาสูวรรณ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการใช้กิจกรรมกลุ่มตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าหลังการทำกิจกรรมกลุ่มตามแนวคิดมนุษยนิยมนักเรียนมีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้

3.1.1 ผู้นำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ควรศึกษาและทำความเข้าใจองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ให้ถ่องแท้ก่อนเพื่อให้การใช้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.1.2 ผู้นำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ควรศึกษาและทำความเข้าใจองค์ประกอบและกระบวนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมให้ถ่องแท้ก่อนเพื่อให้ผลการใช้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.1.3 ในการนำชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ผู้ดำเนินกิจกรรมควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดีและอาจเพิ่มจำนวนครั้งในการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลแก่กลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

3.1.4 ผู้ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ควรดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการให้ครบตามขั้นตอนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เนื่องจากมีความสำคัญที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ผู้วิจัยควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆของความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มประชากรเพื่อเป็นข้อมูลก่อนการดำเนินศึกษาวิจัย และช่วยให้การดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นไปตามความมุ่งหมายมากขึ้น

3.2.2 ผู้วิจัยอาจเพิ่มกิจกรรมเพื่อฝึกความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพสูงสุดให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

3.2.3 ผู้วิจัยควรมีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระหว่างดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิติมา ศศะนาวิณ (2538) การสอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา พิษณุโลก ภาควิชาการ
แนะแนวและจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- กาญจนา สุพรรณคง (2550) “การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง” การค้นคว้าอิสระปริญญา
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เกษศิริ ชูวงศ์ศิริกุล (2536) “ผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านนา อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง”
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535) *ความคิดสร้างสรรค์* กรุงเทพมหานคร CURS ภา
_____. (2535) *ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ-ทฤษฎีการเรียนการสอน การวัดผล
ประเมินผล* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร CURS ภา
_____. (2537) *คู่มือการจัดกิจกรรมแนะแนว เล่มที่ 1 การจัดกิจกรรมคาบแนะแนวตาม
หลักสูตรมัธยมศึกษา* กรุงเทพมหานคร CURS ภา
_____. (2543) *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542* กรุงเทพมหานคร CURS ภา
_____. (2545) *คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว* กรุงเทพมหานคร CURS ภา
_____. (2546) *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544* กรุงเทพมหานคร CURS ภา
- แคลิยา โคนะนนท์ (2549) “การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์” *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนัก
ทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 28, 82*
(พฤษภาคม – สิงหาคม): 29
- จิตวิไล ประมัย (2548) “การสร้างชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสวนบัว เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- จรรยา สุวรรณทัต (2535) *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ* ในนามวงกลมเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ
กรุงเทพมหานคร วิถีพัฒนา หน้า 273-274

- ดิลก ดิลกานนท์ (2534) “การฝึกทักษะการคิดเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์” วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) “ระบบสื่อการสอน” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและ
ระบบสื่อการศึกษา หน่วยที่ 2 หน้า 109-129 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2541) *กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน* กรุงเทพมหานคร วิทย์พัฒนา
นภาพร ปรีชามารด (2542) “การจัดกิจกรรมแนะแนวในคาบเรียนระดับมัธยมศึกษา” ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา หน่วยที่ 12 หน้าที่ 193 -
205 นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- นฤดี ศรีวงศ์ (2552) “การพัฒนาชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียน
การสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- นิธิพัฒน์ เมฆขจร (2547) “การแสดงผลหลักฐานความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น และเกณฑ์ปกติของ
แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ ฉบับภาษาไทย และการรายงานผลการ
ใช้แบบทดสอบในการให้คำปรึกษา” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- นิลภา สุอังคะ (2550) “ผลของกระบวนการกลุ่มทางจิตวิทยาแบบผสมผสานแนวคิดมนุษยนิยม
และปัญญานิยมต่อความคิดเชิงบวก และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของ
เยาวชน” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการปรึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เนตรนภา ก่องพุดชา (2539) “ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวด้าน
สัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านสะเดา
หนองไผ่ อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นवलนง มังตรีสรณ์ (2539) “ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเรื่องสังคหวัตถุ 4 ที่มีต่อคุณธรรม
ด้านสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพศิรินทร์
กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- บุญเกื้อ คอรวาเวช (2545) *นวัตกรรมการศึกษา* พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร หจก. SR Printing
- _____. (2529) *นวัตกรรมทางการศึกษา* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
- บุญชม ศรีสะอาด (2545) *การวิจัยเบื้องต้น* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร สุวีริยะสาส์น
- เบญจมาศ กาญจนวิโรจน์ (2539) “Humanistic Education” *เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาความคิดสร้างสรรค์สำหรับครู*
- บำเพ็ญ จันทอง (2550) “การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ในวิชาศิลปะพื้นฐานตามแนวความคิดสร้างสรรค์ความรู้กับวิธีสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ*
- ประนอม มณีวงษ์ (2537) “การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร โดยการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ โฟร์มเอ” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*
- ประภัสสรา โลहनันทชัย (2548) “การสร้างชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้คิดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร*
- ปรีประภา สาริบุตร (2543) “การพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 3 (ยมราชสามัคคี) จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มตามแนวมนุษยนิยม” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*
- ปราณี รามสูตร (2533) “ทักษะการจัดกิจกรรมแนะแนวในคาบเรียน” ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการแนะแนว* หน้าที่ 1-8 หน้า 249-250 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- “แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559)” ประกาศ ณ วันที่ 26 ตุลาคม 2554 ในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2554) หน้า 11 กรุงเทพมหานคร
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536) *การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

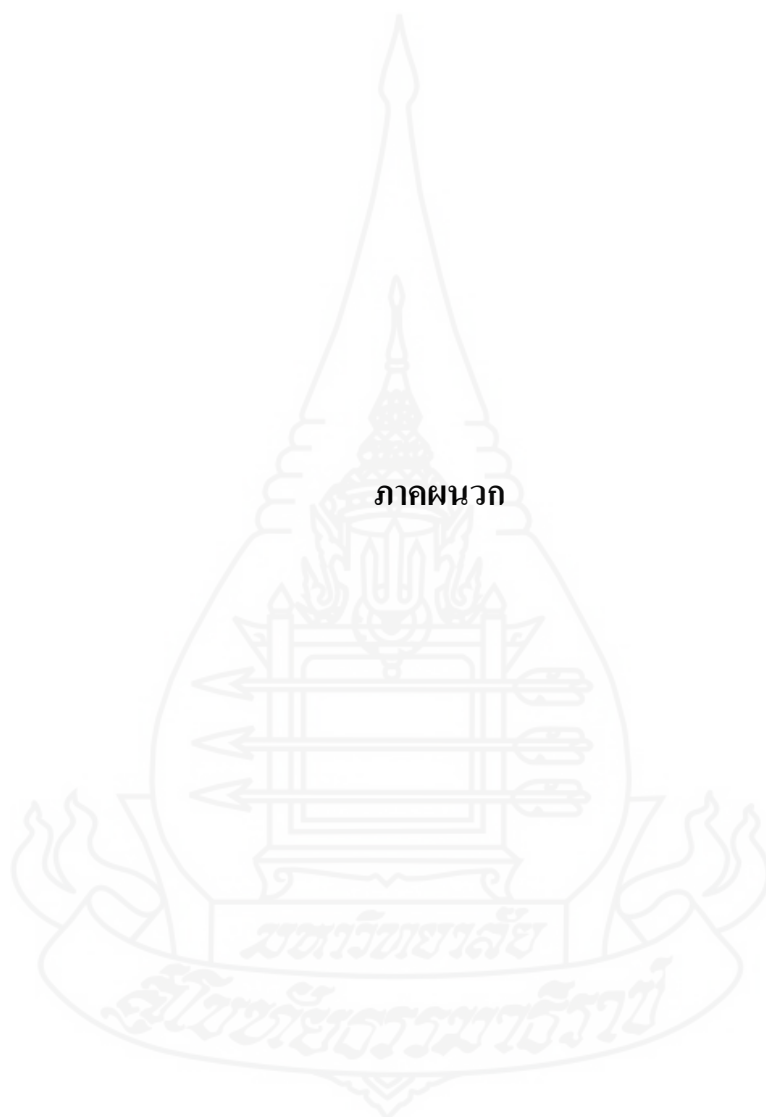
- พิรุณ เตจ๊ะแก้ว (2543) “ผลการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พงศ์พันธุ์ ไชยบุญเรือง (2547) “ผลของกิจกรรมแนะแนวต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน
ชายเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พรรณี ช.เจนจิต (2538) *จิตวิทยาการเรียนการสอน* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร ต้นอ้อ
แกรมมี่
- มานัส มีโย (2539) “เอกสารประกอบการสอนวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู”
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ภาวินี บุญธิมา (2553) “การจัดกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิด
ของทอแรนซ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ (2554) *รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน
(O-net) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-6* งานวัดและประเมินผล
- โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์ (2554) *รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1-6* งานวัดและประเมินผล
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) *พัฒนาหลักสูตรและการสอน (มิติใหม่)* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
โอเดียนสโตร์
- วินัย คุ่มฝิวคำ (2542) “การพัฒนาชุดการสอนวิชาศิลปศึกษาเรื่องการพิมพ์ภาพสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ออนไลน์)” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ศิริพร เถาว์โท (2545) “ผลการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 1 อำเภอคอนเจดีย์ จังหวัด
สุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (มปป.) *หลักสูตรเทคนิคการแนะแนว และการให้คำปรึกษา
สำหรับครูอาจารย์ที่ปรึกษา* กรุงเทพมหานคร

- สมร ทองดี และปราณี รามสูตร (2545) “แนวคิดในการพัฒนากิจกรรมแนะแนว” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือและกิจกรรมแนะแนว* หน่วยที่ 9 หน้า 1-66 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- สรานุกิตย์ อนุมติ (2545) “ผลของกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองเกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหอพระ อำเภอเมือง เชียงใหม่” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- สาวิตรี รัตนบุรี (2547) “ผลการใช้ชุดกิจกรรมฝึกความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนก้างปลาวิทยาคม จังหวัดนครศรีธรรมราช” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551) “หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551” สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- อภิสิทธิ์ กัมพลาวลี (2547) “ผลของการฝึกกิจกรรมต่อเติมผลงานจากสิ่งเร้าที่ไม่สมบูรณ์ตามแนวคิดของทอเรนซ์ ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดเกษี เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร” *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*
- อัญญารัตน์ ชาสวรรณ (2550) “การใช้กิจกรรมกลุ่มตามแนวคิดมนุษยนิยมเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัด เชียงใหม่” *การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- อัมพร สารวัตร (2541) “เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการฝึกคิดเป็นกลุ่มกับนักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการฝึกคิดเป็นรายบุคคล” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร*
- อารี พันธุ์ณี (2540) *คิดอย่างสร้างสรรค์* กรุงเทพมหานคร ดันอ้อแกรมมี
- _____ (2540) *ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้* กรุงเทพมหานคร ดันอ้อแกรมมี
- _____ (2545) *ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร ดันอ้อแกรมมี
- อารี รังสินันท์ (2532) *ความคิดสร้างสรรค์* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ข้าวฟ่าง

- อุษณีย์ โพธิ์สุข (2537) *ทักษะความคิดสร้างสรรค์* กรุงเทพมหานคร ประสานมิตร
- อุษณีย์ โพธิ์สุข และคณะ (2548) *รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้าน
ทักษะความคิดระดับสูง กรุงเทพมหานครสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื*
- Anderson, R.D. and Others. (1970). *Developing Children Thinking Through Science*. New York:
Prentice Hall Englewood Cliffs.
- Braden, N. (1981). *The Psychology of Self-Esteem*. 15th ed. New York: Bantams Book.
- Coopersmith, S.(1984). *SEI: Self- Esteem Inventories. (2d ed.)*. Palo Alto, California:
Consulting Psychologists Press.
- Daniels, D.H. (1998). *Age Differences in Concepts of Self-Esteem*. Merririll-Palmer Quarterly.
- Davis, G.A. (1983). *Creative Is Forever*. Iowa: Kendall / Hunt Pulishing.
- _____. (1983). *Education Psychology: Theories and Practice*. New York: Addison-Wesley
Publishing.
- Evans, Ellis D. and Boye R. McCandless. (1978). *Children and Youth Psychosocial
Development*. New York: Holt, Rinchart and Winstor.
- Gehlbach, Roger D. (1987). “*Creativity Instruction the Problem of Task Design*”. Journal of
Creative Behavior. 21, 1 (First Quarter): 31-35.
- Getzels, J.W. and Jacson P.W. (1962). *Creativity and Intelligence*. New York: John, Wiley
and sons.
- Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: Abingdon Press.
- _____. (1969). *Traits of Creativity and It's Cultivation*. Ed by Anderson, Haroldtt.
New York: Harper and Row Publishers.
- Gurney, P.W. (1988). *Self- Esteem in Children with Special Educational Needs*. London: Billing
& Sons Ltd.
- Hutchinson, E.D. (1949). *How to Think Creativity*. New York: Abingdon Press.
- Jellen, H.G. and Urban, K.K. (1986). *The Creative Child and Adult Oruarterly*. 11,3: 137-152.
- Maria, C.J. (1981). *An Evaluation of the Effectiveness of the Use of Inquiry Instruction to
Foster Creativity in Intermediate Crade Students*. Dissertation Abstracts
International. 42 (August 1981): 642-A.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation and Personality 2ed*. New York: Haper & Row Publishers.

- McColeman, James Westley. (1975). "Relationship between The use of Learning Activity And the Preferences of Student toward the Social Study Course" Dissertation Abstracts. International.36 (1): 109A.
- Nunnally, T.C. (1970). *Introduction to Psychological Measurement*. New York: McGraw-Hill Book.
- Reunion, Elija Bruce. (1975). Learning Packages Versus Conventional Methods of Instruction Abstracts International. 33: 492-A.
- Roger, C. R. (1959). *Toward a Theory of Creativity in Creativity and Its Cultivation*. Edited By Anderson, Harold H.,Harper and Row Publishers.
- _____. (1969). *Freedom to learn*. Columbus: Charles E. Merrill Publishing.
- Ruggiero, V.R. (1984). *The Art of Thinking*. New York: Harper And Row.
- Publishers Sherief , Nadia Mahmoud Saleh. (1979). " *The Effects of Creative Training, Classroom Atmosphere and Cognitive Style on the Creative Thinking Abilities of Egyptian Elementary School Children* " *Dissertation Abstracts International –A*. 40(1) : 172.
- Stone, Terry J. (1975). *The Effect of Problem Solving Training in Science Upon Utilization of Problem-Solving Skills in Science and Social Studies*. Dissertation Abstracts International 38(9) : 5337-A.
- Sullivan, John J. and Calvin W. Taylor. (1967). *Learning and Creativity with Special Emphasis on Science*. Washington D.C.: National Science Teachers Association.
- Torrance, E.P. (1962). *Guiding Creative Talent*. New Jersey: Prentice-Hall.
- _____. (1965). *Rewarding Creative Behavior*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- _____. (1970). *Encoring Creativity in the Classroom*. Iowa: Wm. C. Brown.
- Wallas, Graham. (1962). *The Art Of Thought*. New York: Harcourt & Brace.
- Westcott, A.M. and J.A. Smith. (1967). *Creative Teaching of mathematics in the elementary School*. Boston: allyn and Dacon.
- Woolfork, A.E. (1964). *The Minnesota Studies of Creative Thinking 1959-1962*. In *Widening Horizons in Creativity*. By Taylor, Calving W. New York: John Wiley and Sons.
- Woolfork, A.E. and L.M. Nicolich. (1980). *Educational Psychology for Teachers*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

1. ชื่อ อาจารย์พรทิพย์ โรจน์นุกุลวณิช
 วุฒิการศึกษา กศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา)
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ (คศ.3)
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนนวมินทราชินูทิศเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

2. ชื่อ อาจารย์สาดี จบศรี
 วุฒิการศึกษา กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ วิทยาการให้คำปรึกษาและการอบรม
 สถานที่ทำงาน บริษัท สุพรีเดอรัม อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

3. ชื่อ คุณดาวใจ เทียนลี
 วุฒิการศึกษา วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา)
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
 สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลบางบ่อ

ภาคผนวก ข
แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

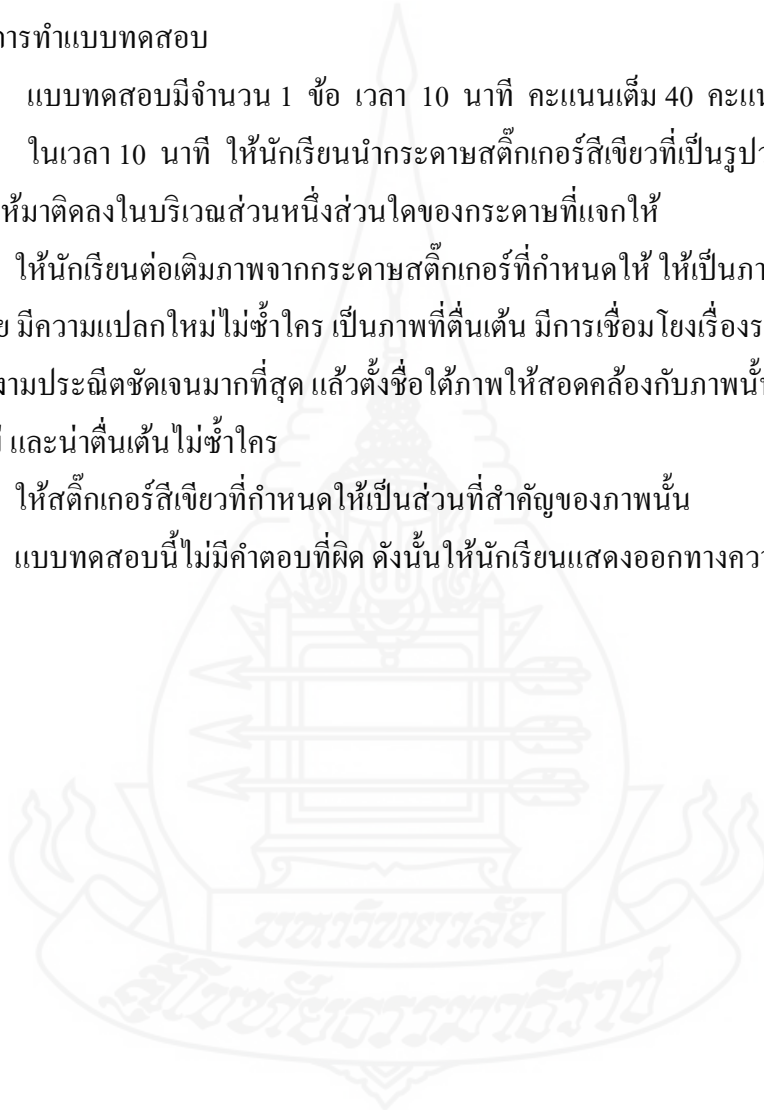

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน
กิจกรรมที่ 1 การวาดภาพต่อเติมจากรูปที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

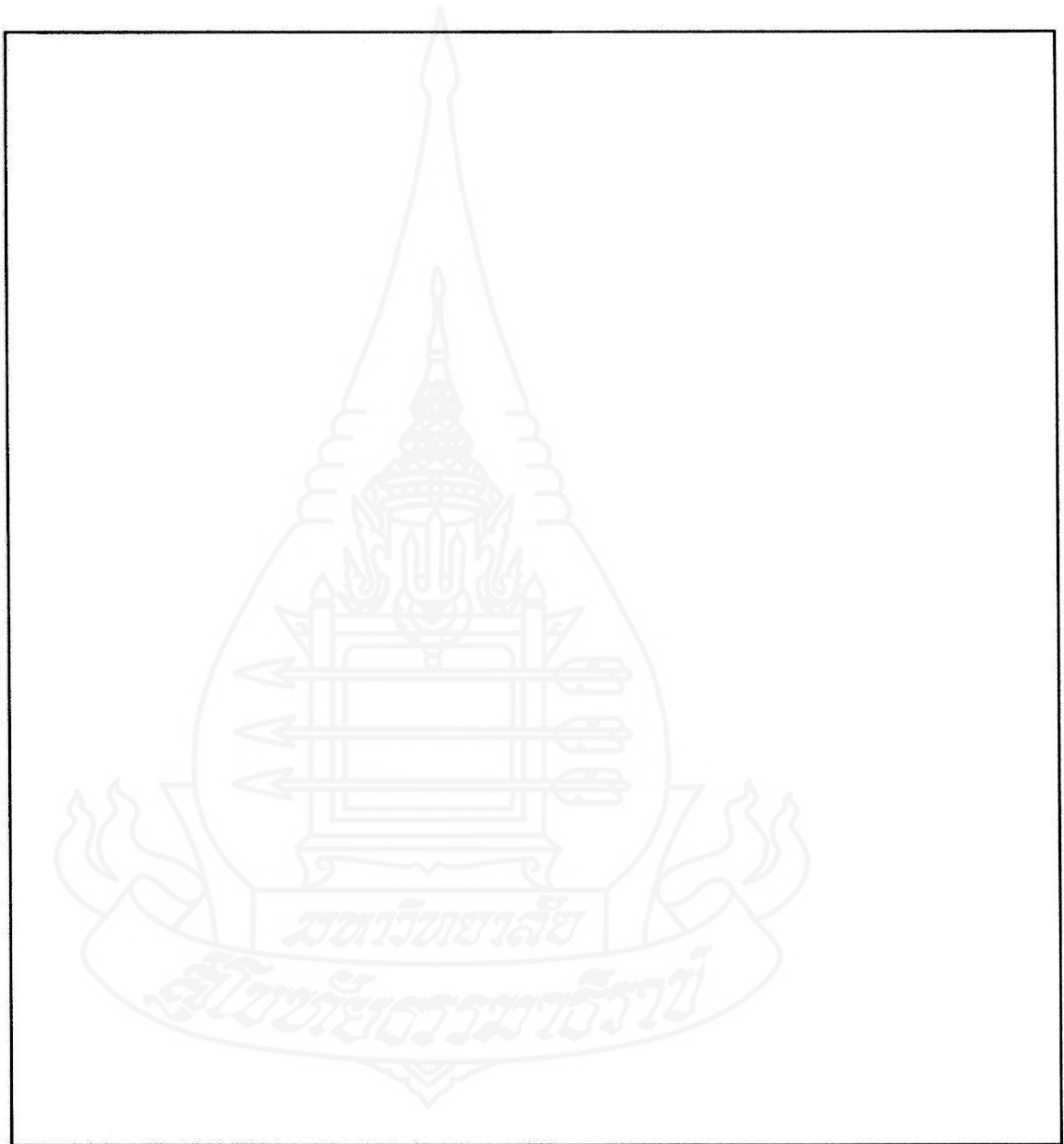
คำชี้แจง การทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีจำนวน 1 ข้อ เวลา 10 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน
2. ในเวลา 10 นาที ให้นักเรียนนำกระดาษสติ๊กเกอร์สีเขียวที่เป็นรูปวงแหวน ที่กำหนดให้มาติดลงในบริเวณส่วนหนึ่งส่วนใดของกระดาษที่แจกให้
3. ให้นักเรียนต่อเติมภาพจากกระดาษสติ๊กเกอร์ที่กำหนดให้ ให้เป็นภาพที่สมบูรณ์ มีความหมาย มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร เป็นภาพที่ตื่นเต้น มีการเชื่อมโยงเรื่องราว มีเนื้อหาสาระ มีความสวยงามประณีตชัดเจนมากที่สุด แล้วตั้งชื่อได้ภาพให้สอดคล้องกับภาพนั้น โดยชื่อภาพต้องแปลกใหม่ และน่าตื่นเต้นไม่ซ้ำใคร
4. ให้สติ๊กเกอร์สีเขียวที่กำหนดให้เป็นส่วนที่สำคัญของภาพนั้น
5. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบที่ผิด ดังนั้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ตามอิสระ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (ก่อนเรียน)
กิจกรรมที่ 1 การวาดภาพต่อเติมจากรูปที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

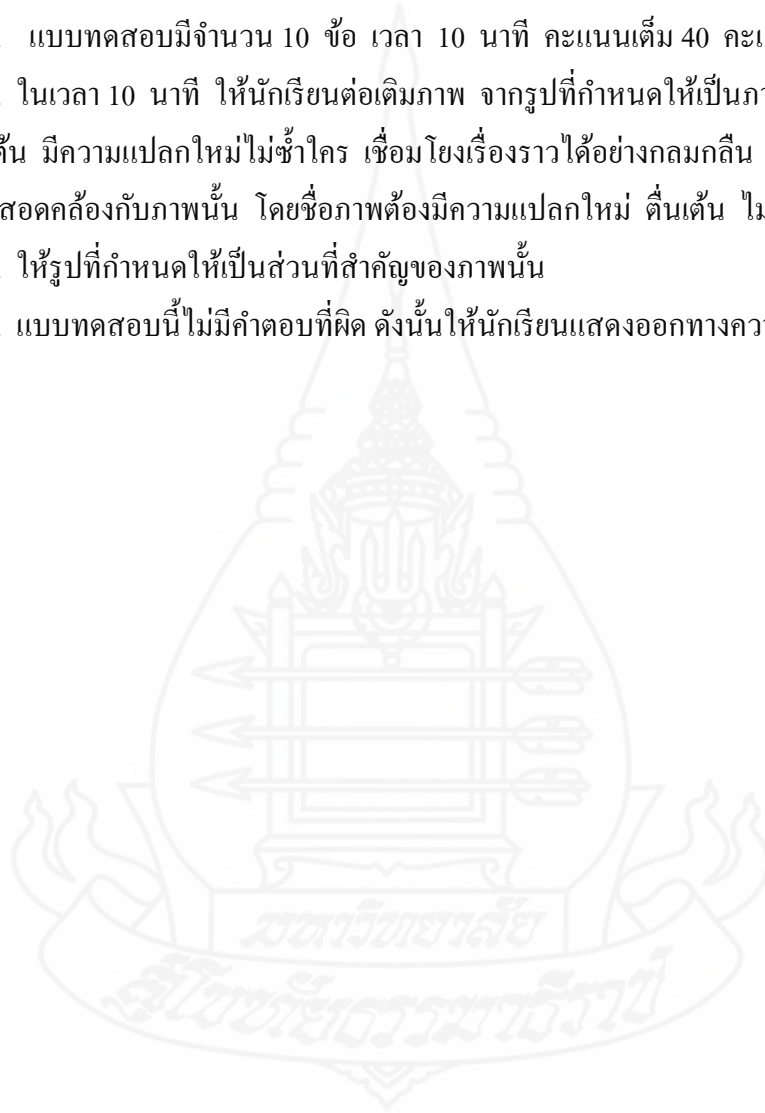
ชื่อภาพ.....

กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง การทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีจำนวน 10 ข้อ เวลา 10 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน
2. ในเวลา 10 นาที ให้นักเรียนต่อเติมภาพ จากรูปที่กำหนดให้เป็นภาพที่มีความหมาย มีความตื่นเต้น มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร เชื่อมโยงเรื่องราวได้อย่างกลมกลืน แล้วตั้งชื่อได้ภาพ ให้มีความสอดคล้องกับภาพนั้น โดยชื่อภาพต้องมีความแปลกใหม่ ตื่นเต้น ไม่ซ้ำใคร
3. ให้รูปที่กำหนดให้เป็นส่วนที่สำคัญของภาพนั้น
4. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบที่ผิด ดังนั้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ตามอิสระ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (ก่อนเรียน)

กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

1.

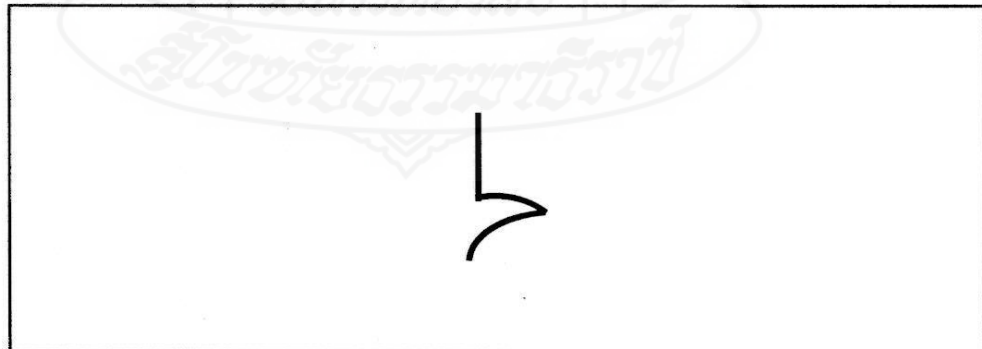
ชื่อภาพ.....

2.

ชื่อภาพ.....

3.

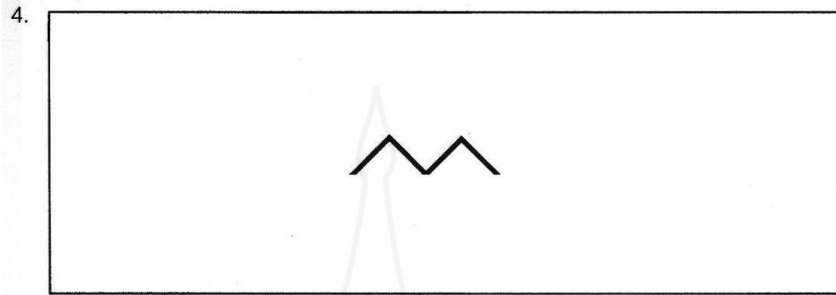

ชื่อภาพ.....

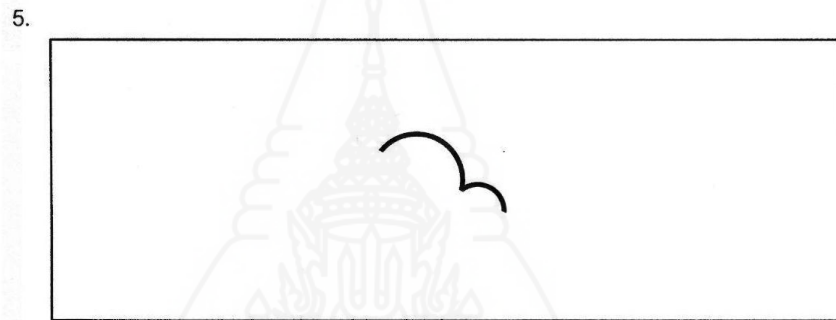
แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (ก่อนเรียน)

กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

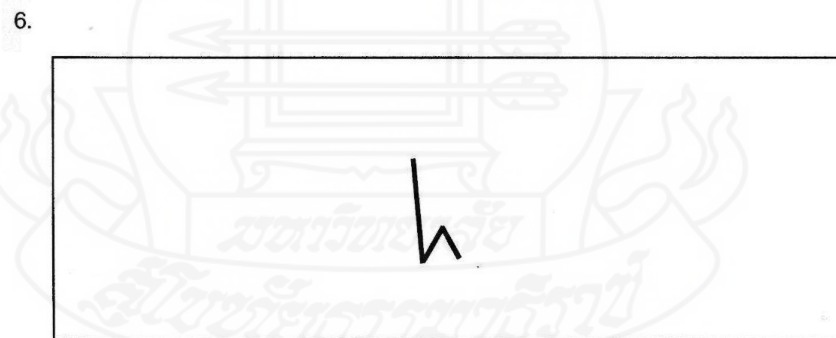
ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

ชื่อภาพ.....

ชื่อภาพ.....

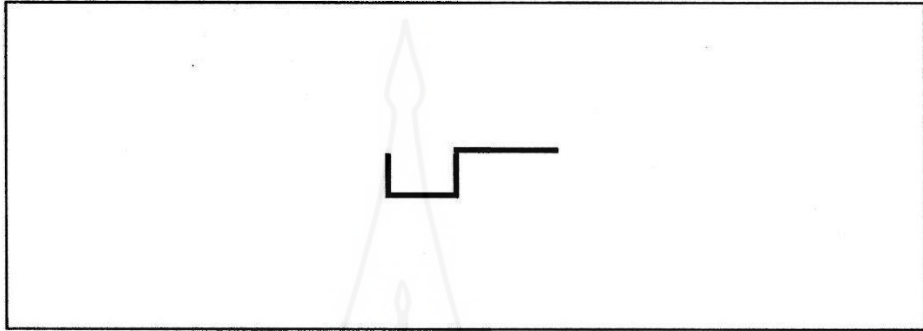

ชื่อภาพ.....

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (ก่อนเรียน)
กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

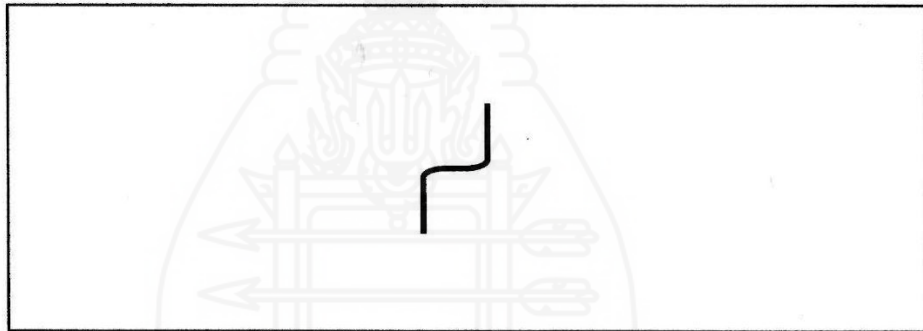
ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

7.

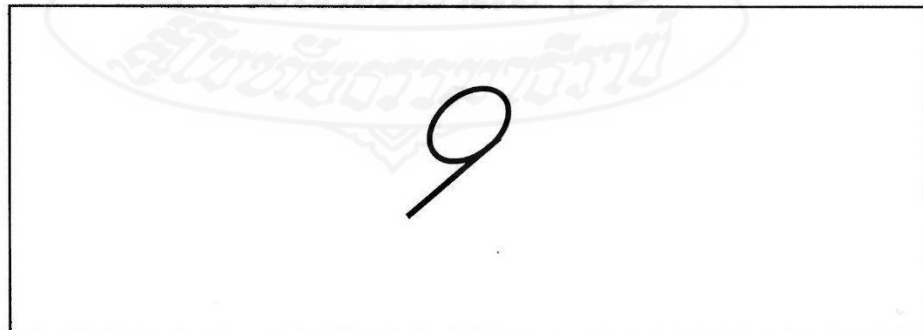
ชื่อภาพ.....

8.

ชื่อภาพ.....

9.

ชื่อภาพ.....

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (ก่อนเรียน)

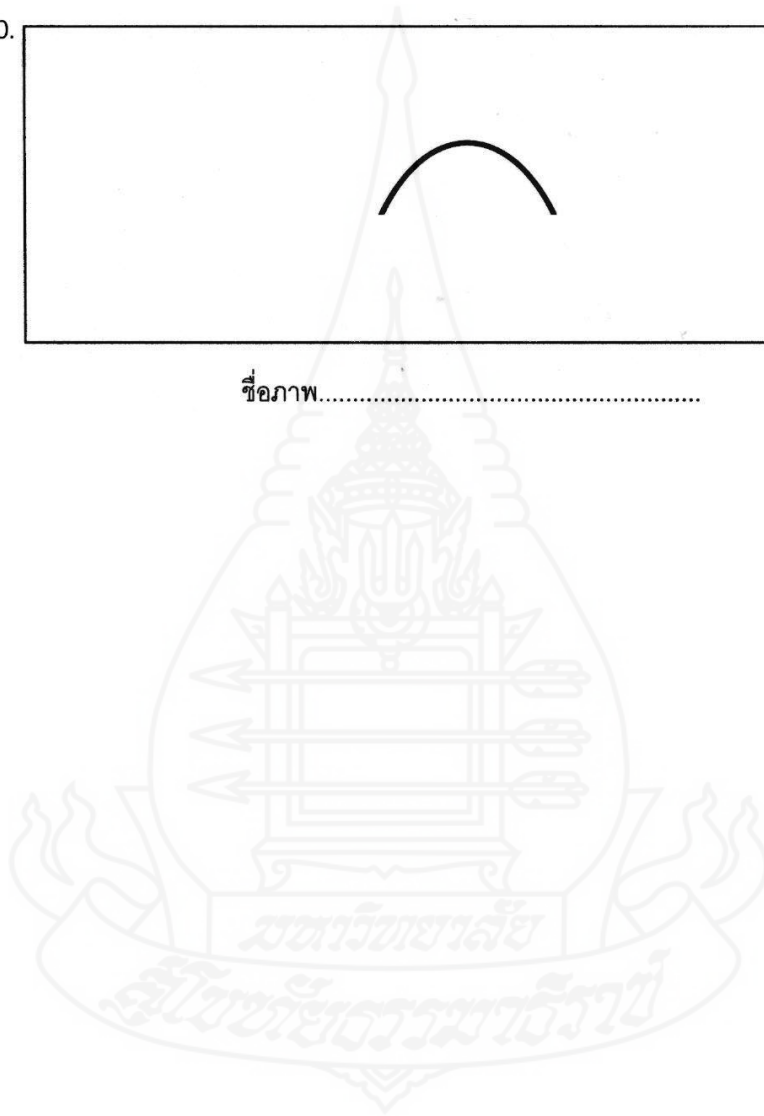
กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

10.

ชื่อภาพ.....

กิจกรรมที่ 3 การต่อเติมภาพจากเส้นคู่ขนานที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

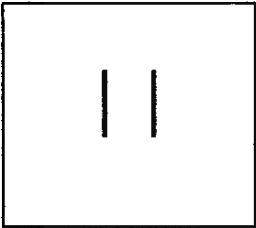
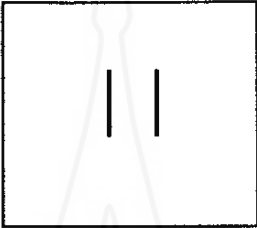

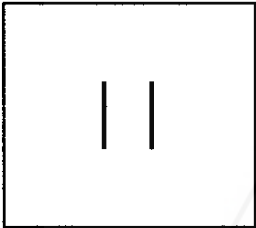
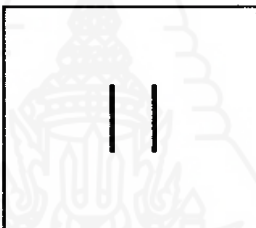
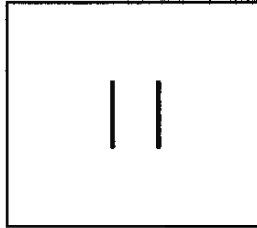

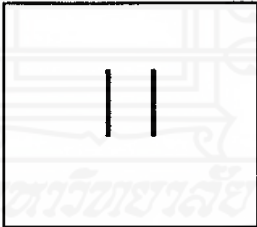

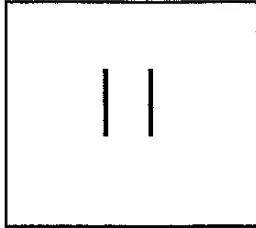

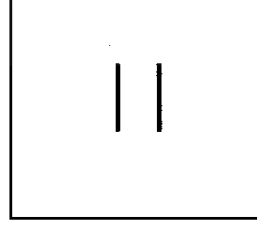
คำชี้แจง การทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีจำนวน 30 ข้อ เวลา 30 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน
2. ในเวลา 30 นาที ให้นักเรียนต่อเติมภาพจากเส้นคู่ขนานแนวตั้งที่กำหนดให้เป็นภาพที่มีความหมาย มีความตื้นตัน มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร มีรายละเอียดชัดเจนสามารถมองเห็นทันทีว่าเป็นภาพอะไร และเป็นภาพที่ต้องแสดงถึงการเชื่อมโยงเรื่องราวที่มีความหมายชัดเจน แล้วตั้งชื่อได้ภาพให้มีความสอดคล้องกับภาพนั้น โดยชื่อภาพต้องมีความแปลกใหม่ ตื้นตัน ไม่ซ้ำใคร
3. ให้เส้นคู่ขนานแนวตั้งที่กำหนดให้เป็นส่วนที่สำคัญของภาพนั้น
4. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบที่ผิด ดังนั้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ตามอิสระ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (ก่อนเรียน)
กิจกรรมที่ 3 การต่อเติมภาพจากเส้นคู่ขนานที่กำหนดให้

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

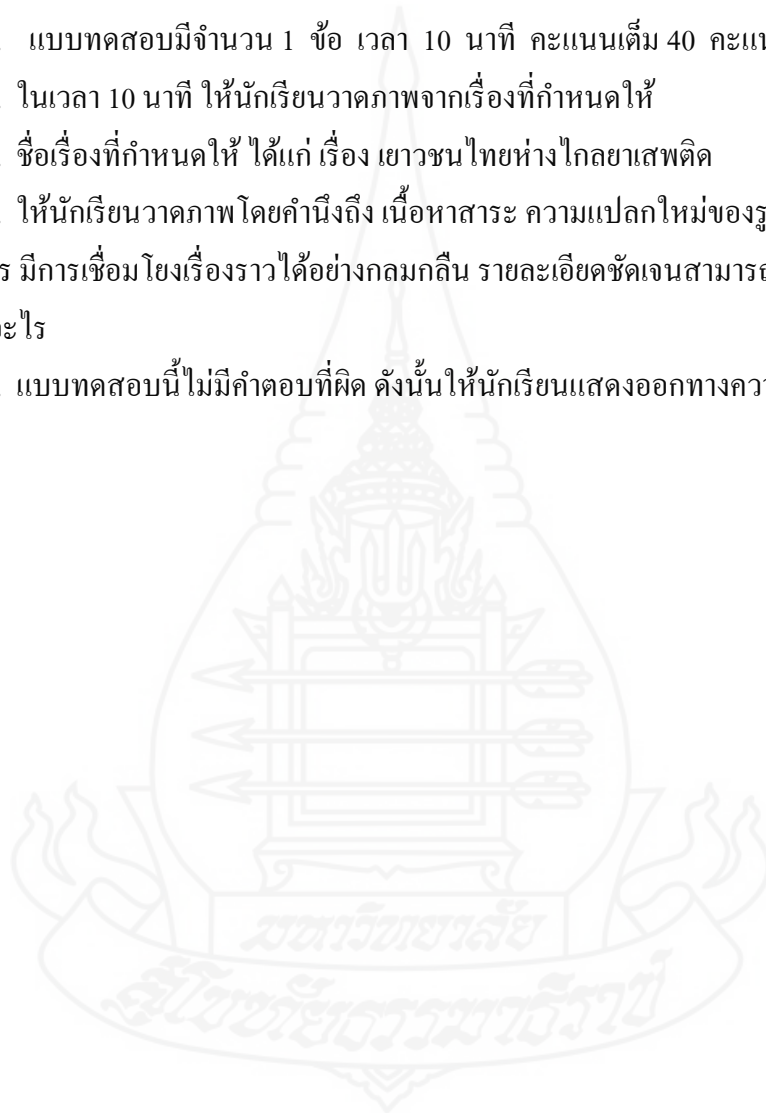
1.		2.		3.	
	ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....
4.		5.		6.	
	ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....
7.		8.		9.	
	ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....
10.		11.		12.	
	ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....

กิจกรรมที่ 4 การวาดภาพจากเรื่องที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง การทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีจำนวน 1 ข้อ เวลา 10 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน
2. ในเวลา 10 นาที ให้นักเรียนวาดภาพจากเรื่องที่กำหนดให้
3. ชื่อเรื่องที่กำหนดให้ ได้แก่ เรื่อง เยาวชนไทยห่างไกลยาเสพติด
4. ให้นักเรียนวาดภาพโดยคำนึงถึง เนื้อหาสาระ ความแปลกใหม่ของรูปแบบและเรื่องราวที่ไม่ซ้ำใคร มีการเชื่อมโยงเรื่องราวได้อย่างกลมกลืน รายละเอียดชัดเจนสามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นภาพเรื่องอะไร
5. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบที่ผิด ดังนั้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ตามอิสระ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (ก่อนเรียน)
กิจกรรมที่ 4 การวาดภาพจากเรื่องที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

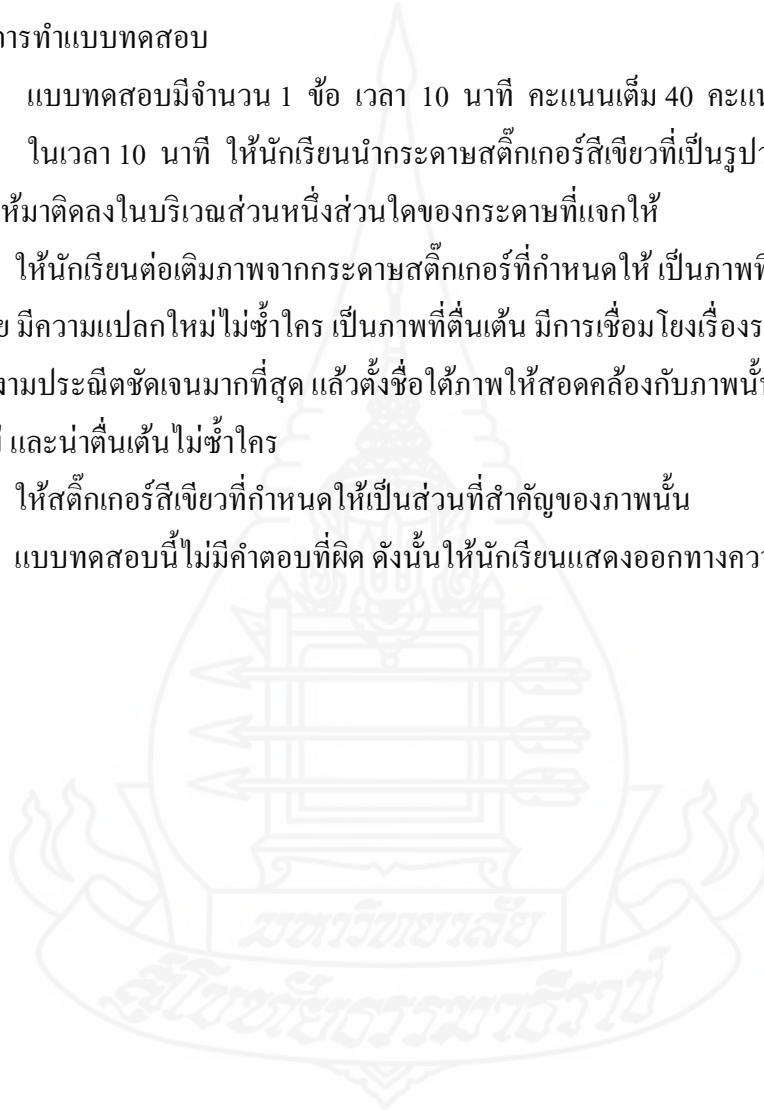
ชื่อภาพ.....

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน
กิจกรรมที่ 1 การวาดภาพต่อเติมจากรูปที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง การทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีจำนวน 1 ข้อ เวลา 10 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน
2. ในเวลา 10 นาที ให้นักเรียนนำกระดาษสติ๊กเกอร์สีเขียวที่เป็นรูปวงแหวนรี ที่กำหนดให้มาติดลงในบริเวณส่วนหนึ่งส่วนใดของกระดาษที่แจกให้
3. ให้นักเรียนต่อเติมภาพจากกระดาษสติ๊กเกอร์ที่กำหนดให้ เป็นภาพที่สมบูรณ์ มีความหมาย มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร เป็นภาพที่ตื่นเต้น มีการเชื่อมโยงเรื่องราว มีเนื้อหาสาระ มีความสวยงามประณีตชัดเจนมากที่สุด แล้วตั้งชื่อได้ภาพให้สอดคล้องกับภาพนั้น โดยชื่อภาพต้องแปลกใหม่ และน่าตื่นเต้นไม่ซ้ำใคร
4. ให้สติ๊กเกอร์สีเขียวที่กำหนดให้เป็นส่วนที่สำคัญของภาพนั้น
5. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบที่ผิด ดังนั้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ตามอิสระ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (หลังเรียน)

กิจกรรมที่ 1 การวาดภาพต่อเติมจากรูปที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

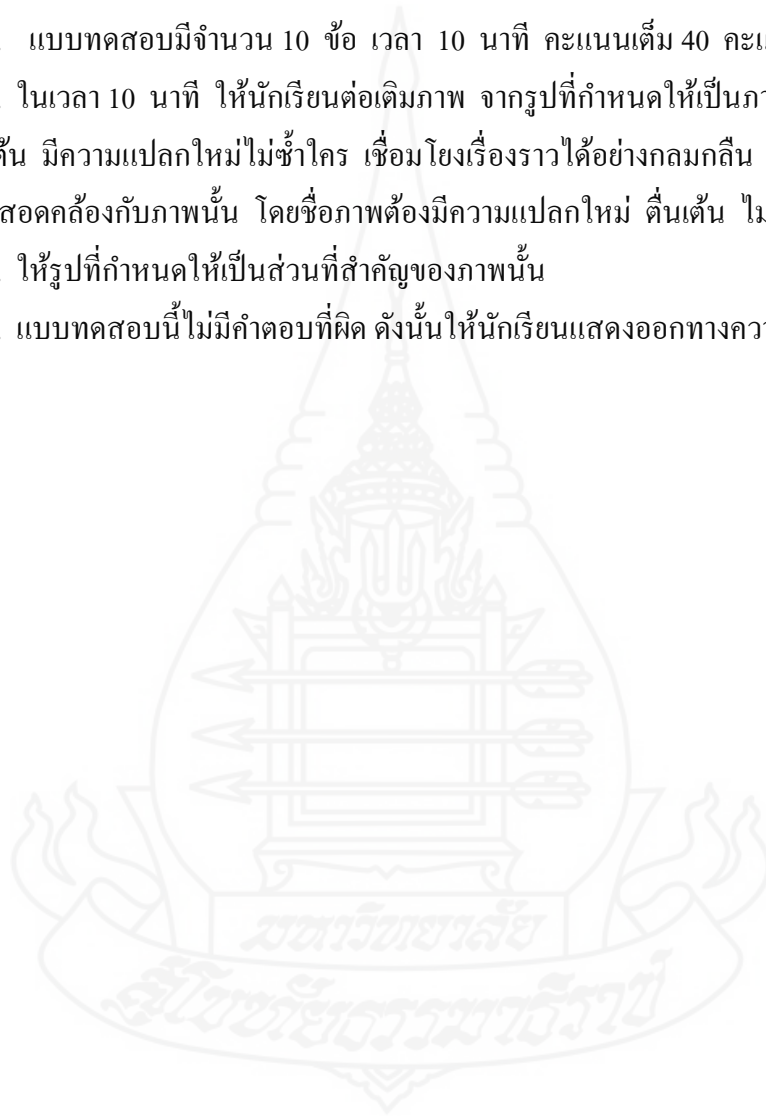
ชื่อภาพ.....

กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง การทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีจำนวน 10 ข้อ เวลา 10 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน
2. ในเวลา 10 นาที ให้นักเรียนต่อเติมภาพ จากรูปที่กำหนดให้เป็นภาพที่มีความหมาย มีความตื่นเต้น มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร เชื่อมโยงเรื่องราวได้อย่างกลมกลืน แล้วตั้งชื่อได้ภาพ ให้มีความสอดคล้องกับภาพนั้น โดยชื่อภาพต้องมีความแปลกใหม่ ตื่นเต้น ไม่ซ้ำใคร
3. ให้รูปที่กำหนดให้เป็นส่วนที่สำคัญของภาพนั้น
4. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบที่ผิด ดังนั้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ตามอิสระ

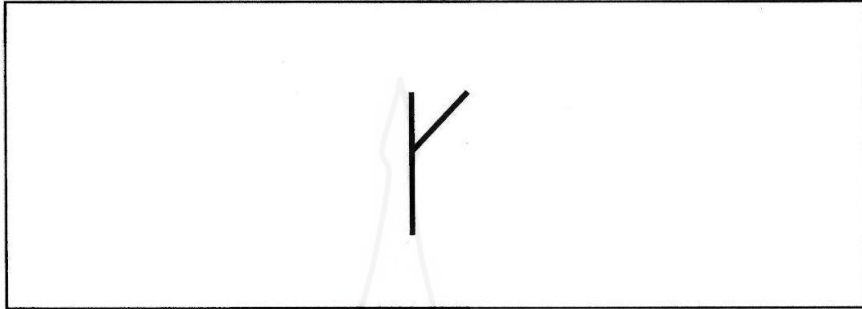

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (หลังเรียน)

กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

1.

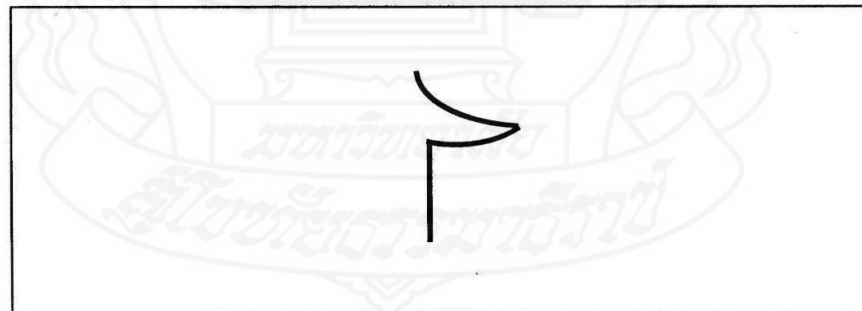
ชื่อภาพ.....

2.

ชื่อภาพ.....

3.

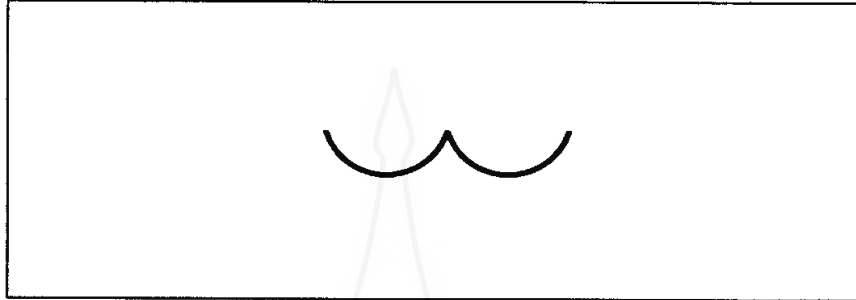

ชื่อภาพ.....

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (หลังเรียน)
กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

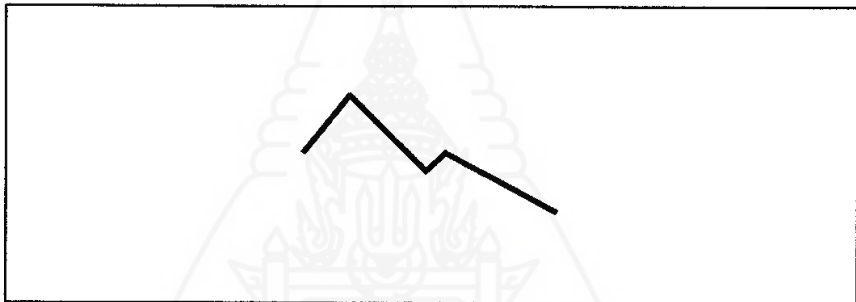
ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

4.

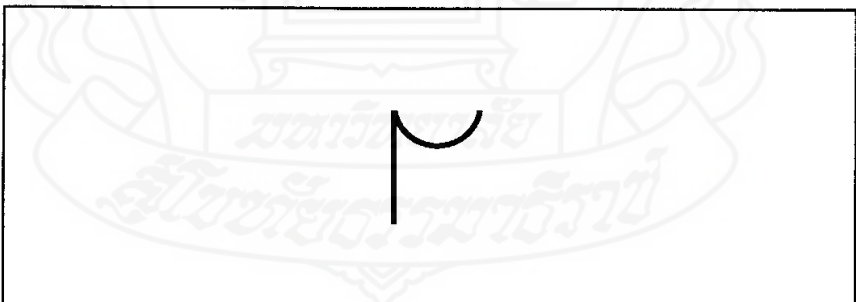
ชื่อภาพ.....

5.

ชื่อภาพ.....

6.

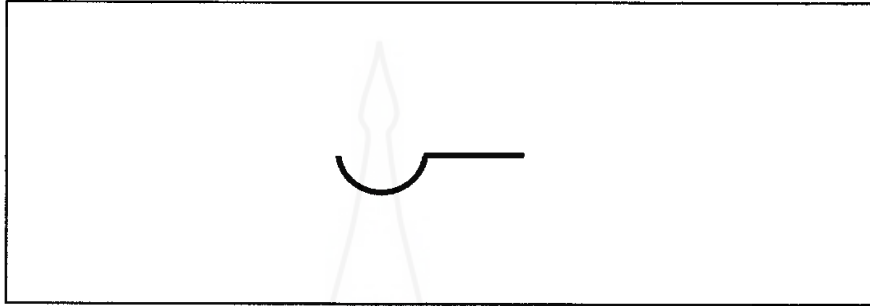

ชื่อภาพ.....

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (หลังเรียน)
กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

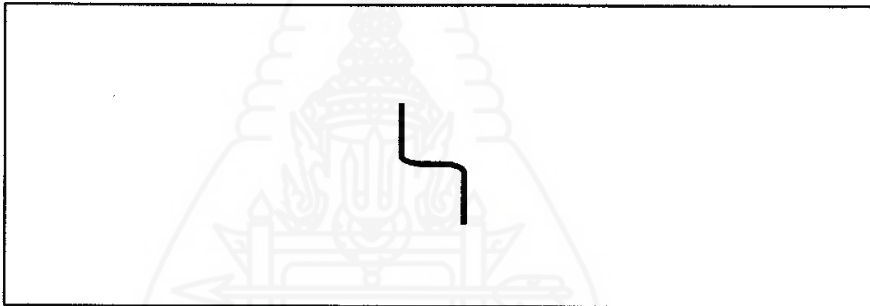
ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

7.

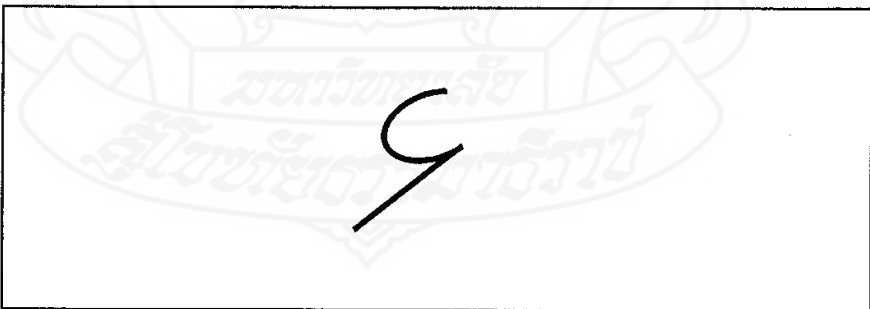
ชื่อภาพ.....

8.

ชื่อภาพ.....

9.

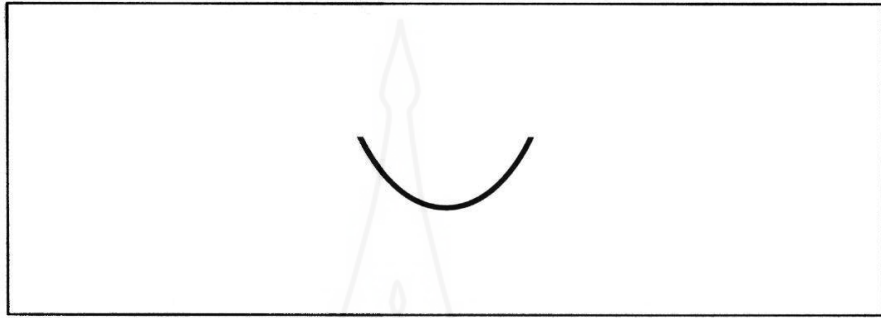
ชื่อภาพ.....

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (หลังเรียน)

กิจกรรมที่ 2 การต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

10.

ชื่อภาพ.....

กิจกรรมที่ 3 การต่อเติมภาพจากเส้นคู่ขนานที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

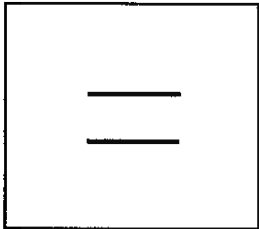

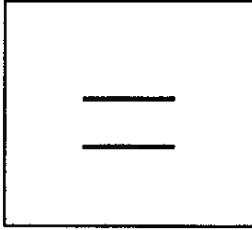
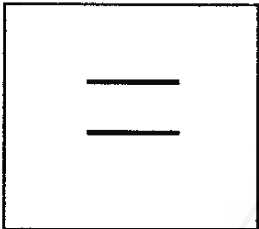

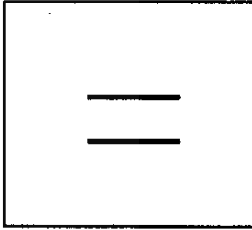
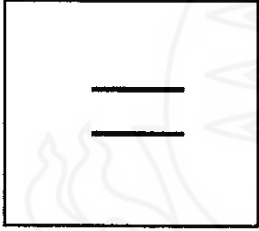
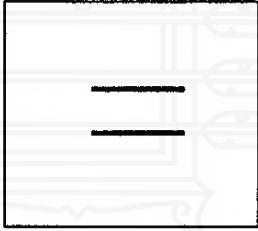
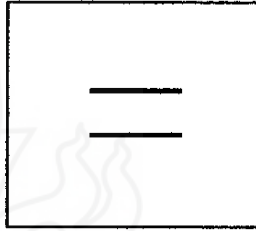
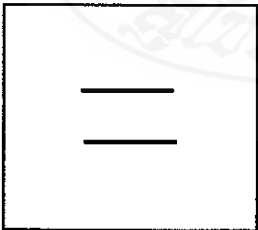
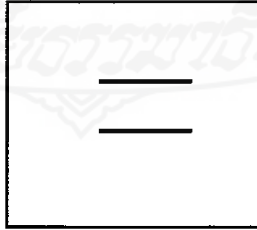
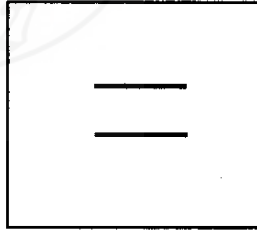
คำชี้แจง การทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีจำนวน 30 ข้อ เวลา 30 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน
2. ในเวลา 30 นาที ให้นักเรียนต่อเติมภาพจากเส้นคู่ขนานแนวนอนที่กำหนดให้เป็นภาพที่มีความหมาย มีความตื่นเต้น มีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร มีรายละเอียดชัดเจนสามารถมองเห็นทันทีว่าเป็นภาพอะไร และเป็นภาพที่ต้องแสดงถึงการเชื่อมโยงเรื่องราวที่มีความหมายชัดเจน แล้วตั้งชื่อได้ภาพให้มีความสอดคล้องกับภาพนั้น โดยชื่อภาพต้องมีความแปลกใหม่ ตื่นเต้น ไม่ซ้ำใคร
3. ให้เส้นคู่ขนานแนวนอนที่กำหนดให้เป็นส่วนที่สำคัญของภาพนั้น
4. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบที่ผิด ดังนั้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ตามอิสระ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (หลังเรียน)
กิจกรรมที่ 3 การต่อเติมภาพจากเส้นคู่ขนานที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

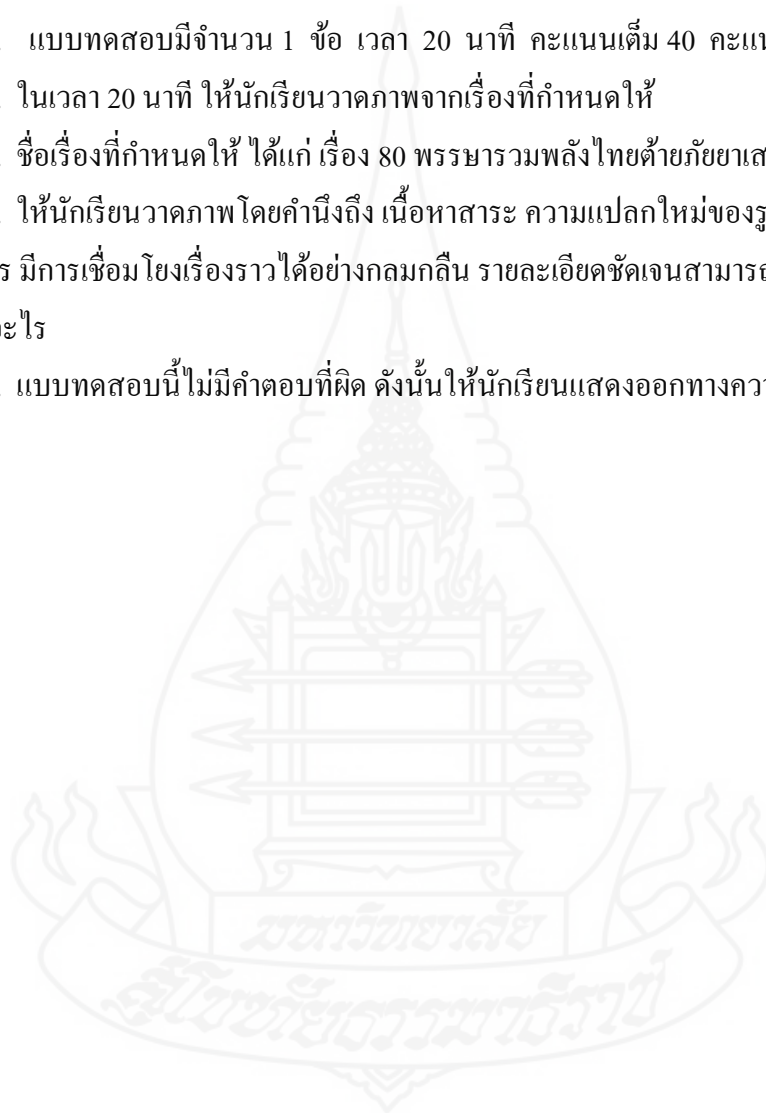
1.		2.		3.	
	ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....
4.		5.		6.	
	ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....
7.		8.		9.	
	ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....
10.		11.		12.	
	ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....		ชื่อภาพ.....

กิจกรรมที่ 4 การวาดภาพจากเรื่องที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง การทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีจำนวน 1 ข้อ เวลา 20 นาที คะแนนเต็ม 40 คะแนน
2. ในเวลา 20 นาที ให้นักเรียนวาดภาพจากเรื่องที่กำหนดให้
3. ชื่อเรื่องที่กำหนดให้ ได้แก่ เรื่อง 80 พรรษา รามพลึงไทย ตายภัยยาเสพติด
4. ให้นักเรียนวาดภาพโดยคำนึงถึง เนื้อหาสาระ ความแปลกใหม่ของรูปแบบและเรื่องราวที่ไม่ซ้ำใคร มีการเชื่อมโยงเรื่องราวได้อย่างกลมกลืน รายละเอียดชัดเจนสามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นภาพเรื่องอะไร
5. แบบทดสอบนี้ไม่มีคำตอบที่ผิด ดังนั้นให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ตามอิสระ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ (หลังเรียน)
กิจกรรมที่ 4 การวาดภาพจากเรื่องที่กำหนดให้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

ชื่อภาพ.....

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์
ของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ของกิจกรรมที่ 1 ถึงกิจกรรมที่ 4

ลักษณะความคิด	รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์การประเมิน
1. ความคิดคล่องแคล่ว (10 คะแนน)	1. ปริมาณของภาพที่วาด	4	4 = วาดภาพได้ปริมาณมาก ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อ 3 = วาดภาพได้ปริมาณน้อย ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อ 2 = วาดภาพได้ปริมาณน้อย ไม่ค่อยครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อ 1 = วาดภาพได้ปริมาณน้อยมาก ไม่ค่อยครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อ 0 = วาดภาพได้ปริมาณน้อยมากและไม่ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อเลย
	2. การสื่อความหมายของภาพ	3	3 = เนื้อเรื่องมีจุดเด่น เนื้อหาสาระมีความหมายชัดเจน 2 = เนื้อเรื่องธรรมดา เนื้อหาสาระธรรมดา ความหมายค่อนข้างชัดเจน 1 = เนื้อเรื่องธรรมดา เนื้อหาสาระน้อย ความหมายไม่ชัดเจน 0 = เนื้อเรื่องธรรมดา ความหมายและเนื้อหาสาระไม่มี
	3. เวลา	3	3 = เสร็จทันเวลาตามที่กำหนด 2 = - 1 = - 0 = เสร็จแต่ไม่ทันเวลาตามที่กำหนด

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ (ต่อ)

ลักษณะความคิด	รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์การประเมิน
2. ความคิดริเริ่ม (10 คะแนน)	1. การจินตนาการจากภาพ	4	4 = จินตนาการเรื่องราวตามความคิดได้แปลกใหม่ น่าตื่นเต้น โดยไม่ซ้ำแบบใคร 3 = จินตนาการเรื่องราวตามความคิดได้แปลกใหม่ ไม่ตื่นเต้น มีซ้ำบ้างเล็กน้อย 2 = จินตนาการเรื่องราวตามความคิดได้ธรรมดา ไม่ตื่นเต้น มีซ้ำบ้าง 1 = จินตนาการเรื่องราวตามความคิดได้ธรรมดา ไม่ตื่นเต้น และมีซ้ำมาก 0 = ไม่มีการจินตนาการเรื่องราว
	2. การจินตนาการเรื่องราวอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด	3	3 = จินตนาการเรื่องราวได้ต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด 2 = จินตนาการเรื่องราวได้ค่อนข้างต่อเนื่อง 1 = จินตนาการเรื่องราวไม่ค่อยต่อเนื่อง 0 = ไม่มีการจินตนาการเรื่องราว
	3. การจัดภาพ	3	3 = จัดภาพได้ถูกต้องตามหลักการ ในส่วนของจุดเด่น น้ำหนัก ตามหลักองค์ประกอบศิลป์ มีชื่อภาพที่มีความแปลก ตื่นเต้นไม่ซ้ำใคร 2 = จัดภาพได้ถูกต้องตามหลักการทางศิลปะ ไม่มีจุดเด่นของภาพ ชื่อภาพมีความแปลกใหม่ ไม่ตื่นเต้น มีซ้ำบ้างเล็กน้อย 1 = จัดภาพไม่ถูกต้อง ไม่มีจุดเด่นของภาพ มีชื่อภาพแต่ไม่มีความแปลกใหม่ ไม่ตื่นเต้น 0 = ไม่มีชื่อภาพ

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ (ต่อ)

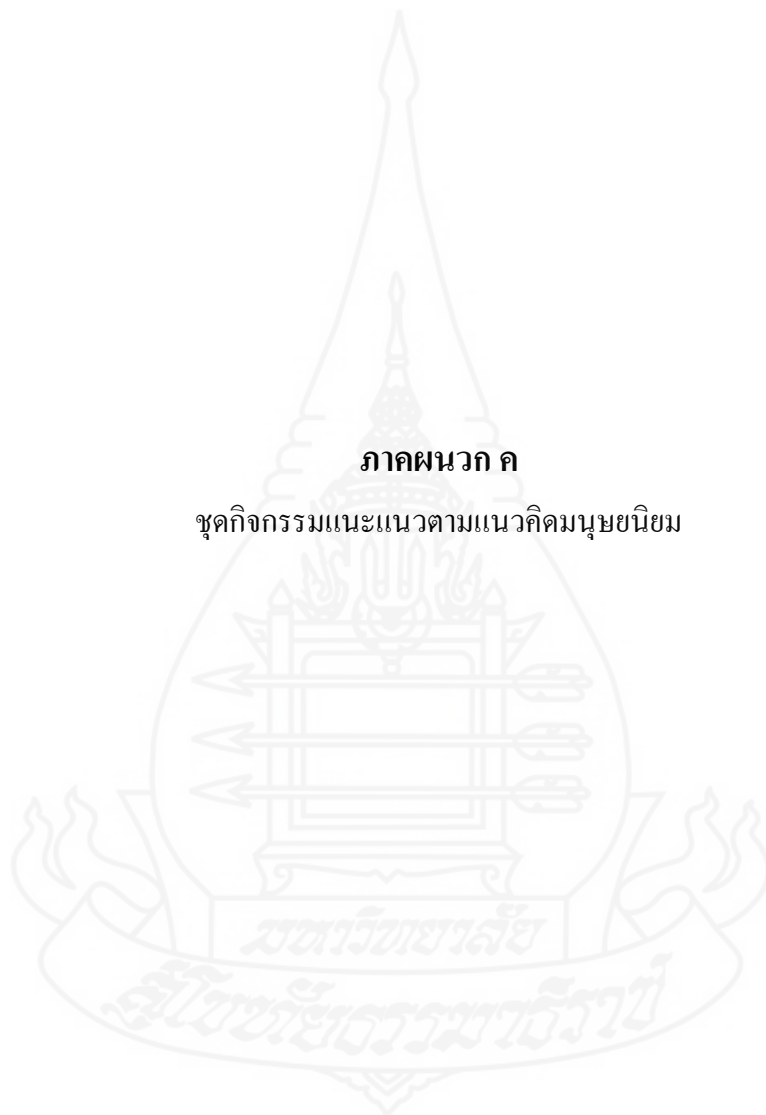
ลักษณะความคิด	รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์การประเมิน
3. ความคิดยืดหยุ่น (10 คะแนน)	1. การสื่อภาพให้เห็นการตัดแปลงเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อ	4	4 = สื่อภาพให้เห็นการตัดแปลงของสาระที่ต้องการสื่อได้มากที่สุด 3 = สื่อภาพให้เห็นการตัดแปลงของสาระที่ต้องการสื่อได้ค่อนข้างมาก 2 = สื่อภาพให้เห็นการตัดแปลงของสาระที่ต้องการสื่อได้น้อย 1 = สื่อภาพให้เห็นการตัดแปลงของสาระที่ต้องการสื่อได้น้อยมาก 0 = ไม่มีการสื่อภาพให้เห็นและไม่มีการตัดแปลงของสาระที่ต้องการสื่อ
	2. การสื่อและการจัดกลุ่มภาพ	4	4 = สื่อและจัดกลุ่มภาพได้เป็นกลุ่มเป็นพวกได้หลายพวก หลายประเภท 3 = สื่อและการจัดกลุ่มภาพได้เป็นกลุ่มเป็นพวกได้บางพวก บางประเภท 2 = สื่อและการจัดกลุ่มภาพได้เป็นกลุ่มเป็นพวกได้ประเภทเดียว 1 = สื่อและการจัดกลุ่มภาพได้ไม่เป็นกลุ่มเป็นพวก 0 = ไม่มีการสื่อและการจัดกลุ่มภาพ
	3. สื่อภาพเดี่ยวแต่ประโยชน์หลากหลาย	2	2 = สื่อภาพเดี่ยวแต่มีประโยชน์มาก 1 = สื่อภาพเดี่ยวแต่มีประโยชน์เดียว 0 = ไม่มีการสื่อภาพใดเลย

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ (ต่อ)

ลักษณะความคิด	รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์การประเมิน
4. ความคิดละเอียดลออ (10 คะแนน)	1. การใส่ส่วนละเอียดของภาพ	2	2 = เส้น รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก สี แสงเงา ปรากฏชัดเจนทุกภาพรู้ทันทีว่าเป็นอะไร 1 = เส้น รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก สี แสงเงา ปรากฏไม่ค่อยชัดเจน ก่อนข้างจะ 모르ทันทีว่าเป็นอะไร 0 = ไม่มีการตกแต่งรายละเอียดของภาพ
	2. ความสมดุล	2	2 = ความหมายและความสมดุลถูกต้องตามหลักการ 1 = ความหมายและความสมดุลถูกต้องตามหลักการเพียงบางส่วน 0 = ความหมายและความสมดุลไม่ถูกต้อง
	3. จุดเด่นของภาพ	2	2 = ภาพมีจุดเด่นชัดเจนและถูกต้อง 1 = ภาพมีจุดเด่นไม่ถูกต้องตามเนื้อหา และค่อนข้างไม่ชัดเจน 0 = ภาพไม่มีจุดเด่นเลย
	4. การสื่อความและการเชื่อมโยงภาพ	2	2 = มีการเชื่อมโยงภาพได้มาก กลมกลืน และมีเนื้อหาสาระชัดเจน 1 = มีการเชื่อมโยงภาพบางส่วนขาดความกลมกลืน เนื้อหาสาระไม่ค่อยชัดเจน 0 = ไม่มีการเชื่อมโยงภาพและภาพไม่มีความหมายเลย
	5. การขยายส่วนละเอียดของภาพ	2	2 = มีการขยายรายละเอียดของภาพได้มาก และชัดเจน 1 = มีการขยายรายละเอียดของภาพได้น้อย และภาพไม่ค่อยชัดเจน 0 = ไม่มีการขยายรายละเอียดของภาพ

ภาคผนวก ค

ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดมนุษยนิยม

ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยม

กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยมแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนและมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆต่อไป

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สื่อ/อุปกรณ์ -

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมและแนะนำตัวเอง พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายว่า หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยเหลือ สร้างเสริม สนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพ รู้จักคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข พร้อมจะเปิดกว้างเพื่อรับประสบการณ์ใหม่ โดยเน้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและเต็มศักยภาพ

หลังจากนั้นอธิบายบทบาทของผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบว่าผู้ดำเนินกิจกรรมมีหน้าที่เพียงส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นและสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและเต็มศักยภาพโดยไม่มีการตำหนิ หรือประเมินว่าถูกหรือผิดใดๆทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถสร้างสรรค์และแสดงออกอย่างเต็มที่

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)

ผู้ดำเนินกิจกรรมลองให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนที่จะเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมนี้ให้มีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)

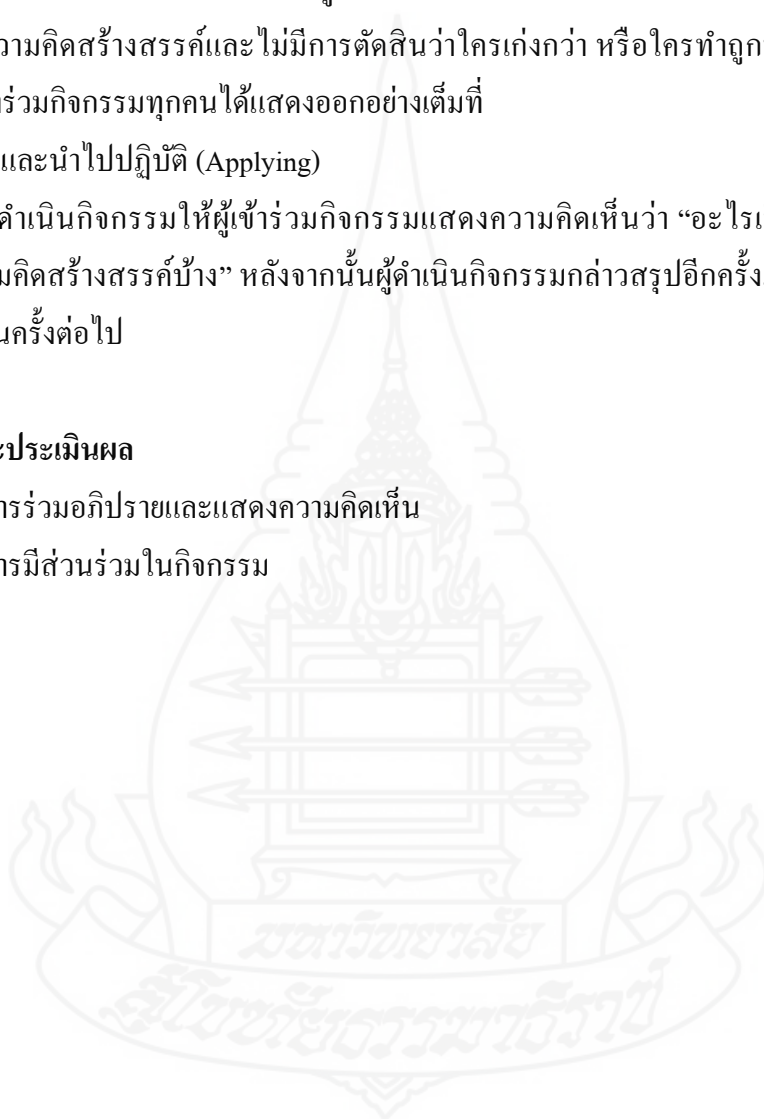
ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนร่วมกันสรุปความคิดที่ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น โดยผู้ดำเนินกิจกรรมอาจเพิ่มเติมให้สมบูรณ์มากขึ้น ว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมควรให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างเต็มตามความสามารถของตนโดยไม่ต้องกลัวว่าจะผิด หรือทำไม่ถูกต้อง เพราะการร่วมกิจกรรมครั้งนี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และไม่มีการตัดสินว่าใครเก่งกว่า หรือใครทำถูกทำผิดใดๆทั้งสิ้น จึงขอให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนได้แสดงออกอย่างเต็มที่

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นว่า “อะไรเป็นอุปสรรคต่อการแสดงความคิดสร้างสรรค์บ้าง” หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวสรุปอีกครั้งแล้วนัดหมายการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

1. การร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

กิจกรรมที่ 2 “ใจประสานใจ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเจตคติและสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน
2. เพื่อสร้างความรู้สึกลดอคถ์ เชื่อมมั่น และคุ้นเคยกันมากขึ้น
3. เพื่อสร้างบรรยากาศเตรียมความพร้อมที่จะรับประสบการณ์ใหม่ๆ ในกิจกรรมต่อไป

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. ปากกาเคมี/สีเมจิก
2. ก่อ่ง
3. นกหวีด
4. กระดาษเทาขาว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมแนะนำตนเองกล่าวต้อนรับในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความยินดี แล้วให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนนั่งเป็นวงกลมและแนะนำตนเองทีละคนโดยพูดชื่อตนเองพร้อมสิ่งที่ดีว่าเป็นจุดเด่นของตนเองเป็นคำคล้องจอง อาจเป็นลักษณะทางร่างกาย นิสัย หรือความสามารถของตนก็ได้ เช่น ผมชื่อกฤษดา...ตาว่านหวาน, ฉันชื่อนิลุบล...ชอบคนจริงใจ, หนูชื่อสมศรี...เก่งกรีฑา ผู้ดำเนินกิจกรรมนำปรบมือให้กำลังใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น

หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรม นำเล่นเกม “ค้นหาเพื่อน” โดยให้แต่ละคนเขียนลักษณะเด่นที่เพื่อนจะสามารถหาเราเจอลงในกระดาษแล้วม้วนใส่ก่อก่อ่ง ให้แต่ละคนจับขึ้นมาแล้วหาเจ้าของชื่อนั้นให้เจอภายใน 3 นาที โดยใช้สัญญาณนกหวีด เมื่อเจอแล้วให้สัมภาษณ์ประวัติคร่าวๆ ประมาณ 5 นาที เพื่อทำความคุ้นเคยกันให้มากขึ้น

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)

เมื่อเริ่มคุ้นเคยกันแล้วผู้ดำเนินกิจกรรมนำเข้าสู่การสนทนาอภิปรายว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อะไรจากเกมที่เล่นไปแล้ว โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพูดคุยด้วยบรรยากาศแบบสบายๆ เป็นกันเอง

และไม่มีการตัดสินว่าความคิดใครถูกหรือผิดอย่างไร เพื่อสร้างความรู้สึกลดอคฤกษ์และส่งเสริมให้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)

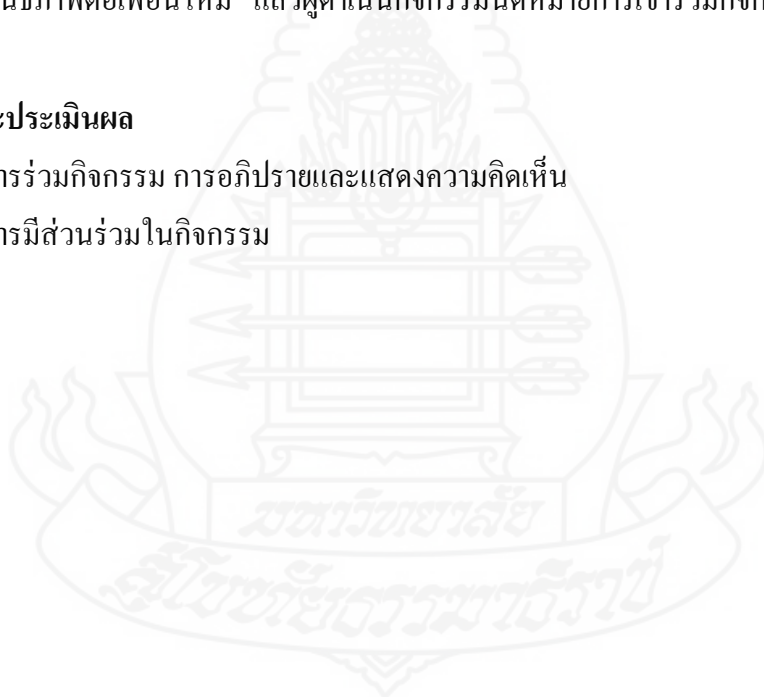
ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ช่วยกันสรุปความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับการเจตคติและสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่าจะทำให้คุ้นเคยกันมากขึ้น ส่งผลทางจิตใจให้รู้สึกปลอดภัย และเชื่อมั่นต่อกันมากขึ้นและเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีพร้อมจะรับประสบการณ์ใหม่ๆเข้ามาในชีวิต

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)

ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดแก้ปัญหาว่า “ถ้านักเรียนไปเรียนต่อในสถานศึกษาอื่นและต้องพบเพื่อนใหม่จะมีวิธีอย่างไรในการทำให้รู้สึกคุ้นเคยและมีเจตคติที่ดีต่อกัน” โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเขียนความคิดของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนลงในกระดาษเทาขาว แล้วร่วมกันสรุปเป็น “วิธีการสร้างสัมพันธภาพต่อเพื่อนใหม่” แล้วผู้ดำเนินกิจกรรมนัดหมายการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

1. การร่วมกิจกรรม การอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

กิจกรรมที่ 3 “ใจเขา...ใจเรา”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจตนเองตามสภาพที่เป็นจริง และสร้างเอกลักษณ์และเพิ่มความมั่นคงทางจิตใจให้กับตนเอง
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. ปากกาเคมี/สีเมจิก
2. กระดาษเทาขาว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมทบทวนความเห็นที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนร่วมอภิปรายสรุปเมื่อครั้งที่แล้ว หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มโดยการจับฉลากแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5-6 คน ให้แต่ละคนพูดถึงความถนัดและความสามารถของตนเองให้เพื่อนในกลุ่มฟัง แล้วให้เพื่อนๆ ช่วยกันตั้งฉายาประจำกลุ่มให้เพื่อนผู้นั้น เมื่อแต่ละคนมีฉายาประจำตัวแล้วให้ช่วยกันคิดชื่อกลุ่มและทำทางประจำกลุ่มที่คิดว่าเหมาะสมและนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันอภิปรายสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพูดคุยด้วยบรรยากาศแบบสบายๆ เป็นกันเองและไม่มีการตัดสินว่าความคิดใครถูกหรือผิดอย่างไร เพื่อสร้างความรู้สึกปลอดภัยและเพิ่มความมั่นคงทางจิตใจ

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ช่วยกันสรุปความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกันว่าจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจตนเองตามสภาพที่เป็นจริง และสร้างเอกลักษณ์และเพิ่มความมั่นคงทางจิตใจให้กับตนเองรวมทั้งรักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนช่วยกันหาความสำคัญการรักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น เขียนเป็นแผนที่ความคิดบนกระดาษเทาขาว หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวสรุป แล้วนัดหมายการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

1. การร่วมกิจกรรม การอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

กิจกรรมที่ 4 “ใจสู้...รู้หน้าที่”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้บทบาทหน้าที่ของตนต่อสังคมปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเตรียมพร้อมที่จะเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. ปากกาเคมี/สีเมจิก
2. กระดาษเทาขาว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมทบทวนความเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์ ของแต่ละคน การรักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนร่วมอภิปรายเมื่อครั้งที่แล้ว หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมให้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ ค.ณ.สมพรและเพื่อนๆกลุ่มเดียวกันมักไปไหนมาไหนและทำอะไรด้วยกันเสมอ วันหนึ่งในชั่วโมงเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ คุณครูให้แบ่งกลุ่มและแยกย้ายกันไปทำโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมาส่งตามกำหนดเวลา ค.ณ.สมพรและทุกคนในกลุ่มรู้สึกไม่ดีที่ไม่ได้อยู่กลุ่มเดียวกับเพื่อนๆที่

ตนเองสนิทด้วย เมื่อถึงเวลาส่งโครงการกลุ่มของค.ณ.สมพรก็ทำไม่สำเร็จตามกำหนดเวลา คุณครูจึงตัดคะแนน

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพูดคุยด้วยบรรยากาศแบบสบายๆ เป็นกันเองและไม่มีการตัดสินว่าความคิดใครถูกหรือผิดอย่างไร เพื่อสร้างความรู้สึกลดอคัญและเพิ่มความมั่นใจทางจิตใจ เป็นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเอื้ออำนวยต่อการปรับตัวให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ช่วยกันสรุปความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ว่า บทบาทเป็น แบบแผนพฤติกรรม หรือการได้กระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่สังคมหรือกลุ่มคาดหวัง หรือกำหนดให้กระทำ โดยมีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ซึ่งขึ้นอยู่กับฐานะ หรือตำแหน่งทางสังคม หรือกลุ่มของบุคคลนั้นซึ่งจะเป็นตัวกำหนดแนวทาง ปฏิบัติ หากไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ก็จะ ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมและกลุ่ม หลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนเป็นแผนที่ความคิด ร่วมกัน

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มโดยการจับฉลากกลุ่มละ 5-6 คน แล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยทุกคนต้องมีบทบาทหน้าที่ของตนและช่วยกันจนประสบผลสำเร็จ แล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

สถานการณ์ ถ้านักเรียนและเพื่อนๆกำลังนั่งรถประจำทางกลับจากโรงเรียน แล้วพบเหตุการณ์วัยรุ่นตีกัน โดยทั้งสองฝ่ายต่างมีอาวุธทั้งมีด ปืน และไม้ ในขณะที่คนอื่นๆต่างวิ่งหนีกัน ชุลมุนวุ่นวาย บังเอิญนักเรียนและเพื่อนๆเหลือบไปเห็นเด็กอนุบาลคนหนึ่งยืนร้องไห้อยู่ท่ามกลาง เหตุการณ์นั้น ถ้าเวลานั้นไม่มีตำรวจ อีกทั้งนักเรียนและเพื่อนๆไม่สามารถติดต่อตำรวจได้ นักเรียนจะมีวิธีช่วยเด็กคนนั้นอย่างไร โดยให้ทั้งตนเองและเด็กปลอดภัยได้ก่อนจะเป็นอันตราย

ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีกครั้งแล้วนัดหมายการเข้าร่วม กิจกรรมในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

1. การร่วมกิจกรรม การอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

กิจกรรมที่ 5 “ใจกล้า...ทำคิด”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกล้าคิด กล้าตัดสินใจ และมีความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้จักการปรับตัวต่อสถานการณ์เฉพาะหน้าและมีความกล้าแสดงออก

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. ปากกาเคมี/สีเมจิก
2. กระดาษเทาขาว
3. ก่อ่ง
4. นกหวีด
5. ซีดีเพลงและเครื่องเล่น
6. ใบงาน แผนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมทบทวนความเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนร่วมอภิปรายเมื่อครั้งที่แล้ว หลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั่งเป็นวงกลมเล่นเกม “ก่อกองวิเศษ” โดยให้นั่งเป็นวงกลม เมื่อเปิดเพลงให้ส่งก่อกองวิเศษไปรอบๆ เมื่อได้ยินสัญญาณนกหวีดและเพลงหยุดลงให้ผู้ถือก่อกองจับฉลากขึ้นมาใบ ใดชื่ออะไรให้แสดงบทบาทสมมติไปรอบวงกลมให้เพื่อนๆทายให้ถูกจึงจะกลับไปนั่งที่ได้

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพูดคุยด้วยบรรยากาศแบบสบายๆ เป็นกันเองและไม่มีการตัดสินว่าความคิดใครถูกหรือผิดอย่างไร เพื่อสร้างความรู้สึกลดอคติและเพิ่มความมั่นใจทางจิตใจ เป็นการสร้าง

บรรยากาศที่ผ่อนคลายและเอื้ออำนวยต่อการปรับตัวให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมและส่งเสริมความกล้าแสดงออก

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)

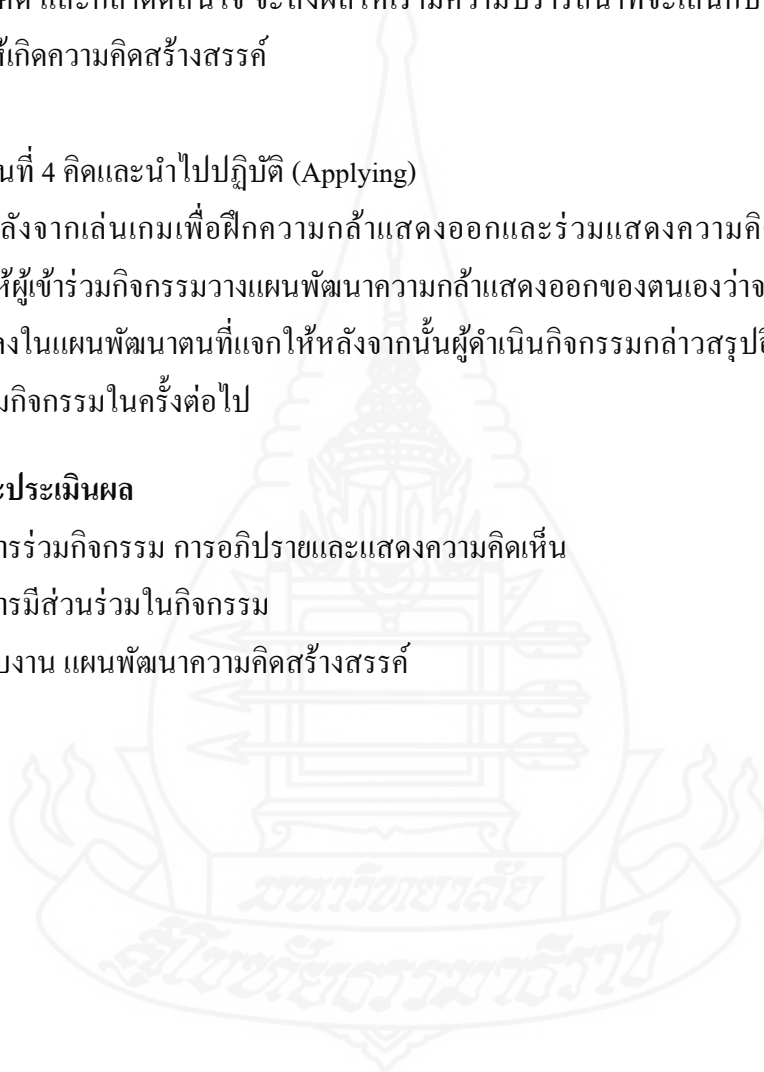
ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันเขียนแผนที่ความคิดเกี่ยวกับความกล้าการแสดงออกประเด็นใดก็ได้โดยไม่จำกัดความคิดหลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันอภิปรายว่าความกล้าคิด และกล้าตัดสินใจ จะส่งผลให้เรามีความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิดซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)

หลังจากเล่นเกมเพื่อฝึกความกล้าแสดงออกและร่วมแสดงความคิดเห็นแล้ว ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวางแผนพัฒนาความกล้าแสดงออกของตนเองว่าจะดำเนินการอย่างไรแล้วเขียนลงในแผนพัฒนาตนเองที่แจกให้หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวสรุปอีกครั้งแล้วนัดหมายการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

1. การร่วมกิจกรรม การอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. ใบงาน แผนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ใบงาน

แผนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

นักเรียนมีแผนที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับตนเอง โดยจะปฏิบัติ ดังนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

กิจกรรมที่ 6 “ใจสร้างสรรค์”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้านต่างๆให้กับนักเรียน
2. เพื่อฝึกกระบวนการคิดให้นักเรียนมีความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. ปากกาเคมี/สีเมจิก
2. กระดาษเทาขาว
3. กระดาษA4
4. ใบงาน เรื่อง ความคิดริเริ่ม
5. ใบงาน เรื่อง ความคิดยืดหยุ่น
6. ใบงาน เรื่อง ความคิดคล่องแคล่ว
7. ใบงาน เรื่อง ความคิดละเอียดลออ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมทบทวนความเห็นเกี่ยวกับความกล้าแสดงออก ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนร่วมอภิปรายเมื่อครั้งที่แล้วหลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเล่นเกม “แข่งคิด 4 x 100” โดยให้นั่งเป็นวงกลมแล้วผลัดกันพูดชื่อสิ่งต่างๆตามที่กำหนดให้เร็วที่สุด 4 รอบ

รอบแรก พูดชื่อสัตว์ เช่น ชื่อสัตว์บก

รอบที่สอง แข่งกันพูดชื่อสิ่งประดิษฐ์ในจินตนาการ เช่น เครื่องอ่านความคิด

รอบที่สาม แข่งกันพูดชื่อ สิ่งที่มีพลาสติกเป็นส่วนประกอบ

รอบที่สี่ แข่งกันบอกส่วนประกอบของตึกอาคาร/บ้านเรือน ว่ามีประกอบด้วยอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)

ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมชักชวนอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ว่าหมายความว่าอะไร และน่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมอภิปรายสรุปและเขียนเป็นแผนที่ความคิด เรื่องความคิดสร้างสรรค์ โดยเขียนอะไรก็ได้ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคิดว่าเกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมอธิบายเพิ่มเติมว่า หมายถึง ความสามารถในการคิดคล่องแคล่ว คิดยืดหยุ่น คิดละเอียดลออ คิดริเริ่ม ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสิ่งใหม่ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ดังนี้

1. ด้านความคิดริเริ่ม ผู้ดำเนินกิจกรรมให้จับฉลากแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 5 คน 8 กลุ่ม วาดรูปที่ชอบมากที่สุด 5 รูป ลงบนใบงาน โดยใช้เวลา 1 นาที หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมแจ้งให้ทราบว่าทุกกลุ่มจะต้องนำสิ่งที่วาดทุกรูป มาแต่งเป็นนิทานแล้วตั้งชื่อเรื่อง แล้วออกมาเล่าให้เพื่อนๆ ฟังหน้าชั้นเรียน
2. ด้านความคิดคล่องแคล่ว ผู้ดำเนินกิจกรรมนำตัวอย่างภาพสี่เหลี่ยมผืนผ้ามาให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดู แล้วให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนวาดภาพที่มีสี่เหลี่ยมผืนผ้าเป็นส่วนประกอบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ภายในเวลา 5 นาที
3. ด้านความคิดยืดหยุ่น ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มใหม่กลุ่มละ 5-6 คน แล้วให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาจับฉลากเลือกวัสดุ ได้แก่ คลิปหนีบ กระดาษ ตะปูเข็ม ไม้แขวนเสื้อ กิ๊บ หลอด ดินสอ และลูกแม็กซ์ หลังจากนั้นจับเวลา 10 นาที ให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนคิดสิ่งประดิษฐ์ชนิดใหม่ที่สามารถใช้วัสดุที่จับฉลากมาประดิษฐ์ได้ให้มากที่สุดแล้วเขียนชื่อสิ่งประดิษฐ์นั้นๆลงในกระดาษ แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน
4. ด้านความคิดละเอียดลออ ผู้ดำเนินกิจกรรมนำภาพที่วาดโดยยังไม่ได้ใส่รายละเอียดต่างๆในภาพแจกให้แต่ละคน แล้วให้แต่ละคนคิดต่อเติมให้ภาพมีรายละเอียดของภาพให้เยอะที่สุด โดยในภาพต้องมีจุดสนใจหรือจุดเด่นอยู่ด้วย จับเวลา 10 นาที แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากกิจกรรมทั้งหมด แสดงการเข้าใจยอมรับในตัวคนและความคิดของแต่ละคน ให้กำลังใจว่าทุกคนมี

ความสามารถเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครและสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายได้ แล้วกล่าวปิดการดำเนินกิจกรรม

การวัดและประเมินผล

1. การร่วมกิจกรรม การอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. ใบงาน เรื่อง ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดละเอียดลออ

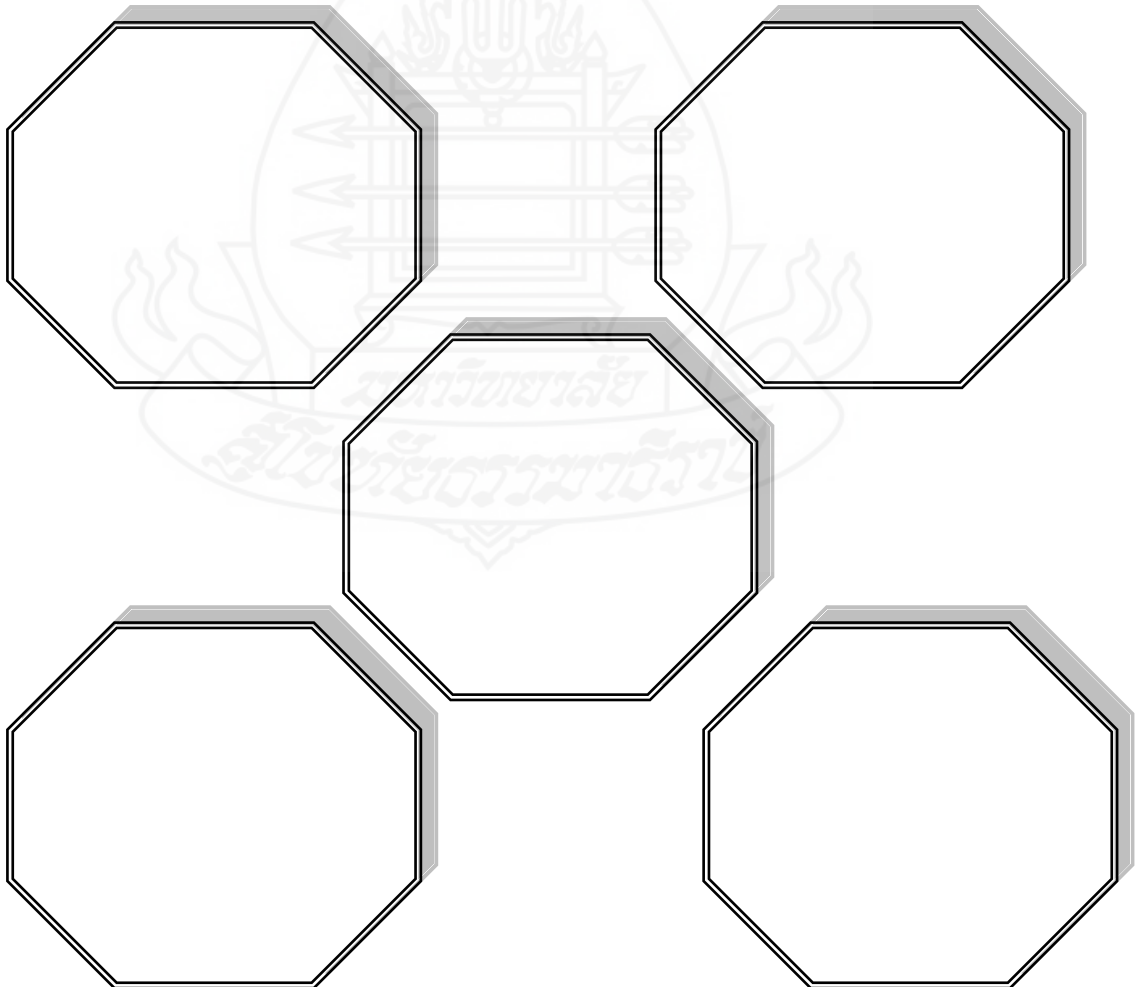
ใบงาน

เรื่อง ความคิดริเริ่ม

รายชื่อสมาชิกภายในกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.
6.

ให้นักเรียนวาดรูปที่ชอบมากที่สุดลงในพื้นที่ที่กำหนดให้ 5 รูป ให้เวลา 1 นาที

ใบงาน

เรื่อง ความคิดคล้องแคล้ว

ให้นักเรียนต่อเติมภาพสีเหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (5 นาที)

ใบงาน

เรื่อง ความคิดยืดหยุ่น

รายชื่อสมาชิกภายในกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.
6.

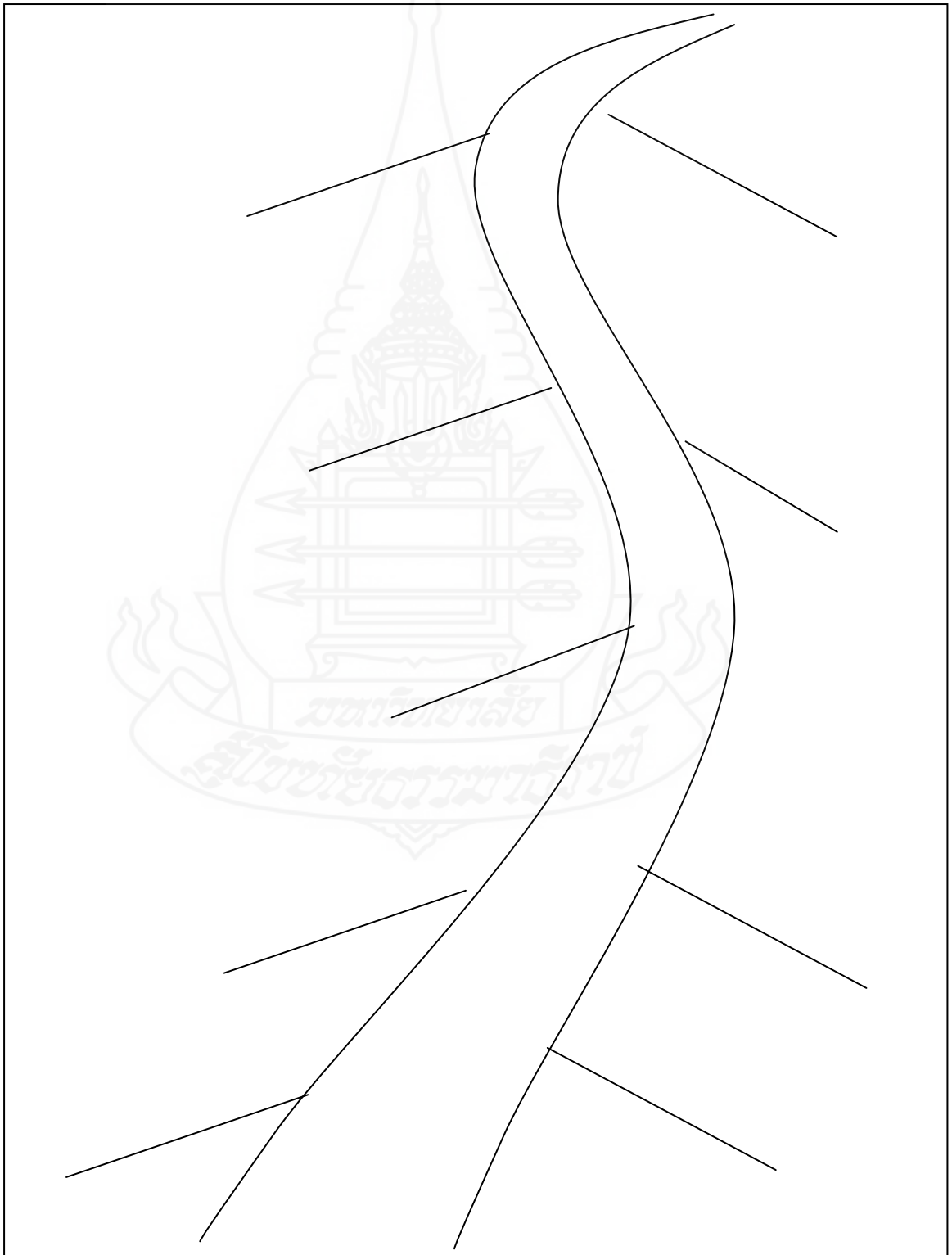
ให้นักเรียนเขียนชื่อสิ่งประดิษฐ์ชนิดใหม่ที่ประดิษฐ์จากวัสดุ คือ.....มาให้มากที่สุด

1. 21.....
2. 22.....
3. 23.....
4. 24.....
5. 25.....
6. 26.....
7. 27.....
8. 28.....
9. 29.....
10. 30.....
11. 31.....
12. 32.....
13. 33.....
14. 34.....
15. 35.....
16. 36.....
17. 37.....
18. 38.....
19. 39.....

ใบงาน

เรื่อง ความคิดละเอียดลออ

ให้นักเรียนวาดภาพต่อเติมภาพที่กำหนดให้มีความละเอียดมากที่สุด ภายในเวลา 10 นาที

กิจกรรมที่ 7 “ปัจฉิมนิเทศ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยม
2. ประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม

เวลาที่ใช้ 60 นาที

สื่อ/อุปกรณ์ -

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ผ่านมาทั้ง 6 ครั้งหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์โดยให้แสดงออกอย่างเต็มที่ไม่มี การประเมินว่าความคิดนั้นถูกหรือผิด

ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนอภิปรายแสดงความคิดเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ประสบผลสำเร็จกับตนเองมากน้อยเพียงใด และได้รับความรู้อะไรบ้าง

ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)

ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนสรุปสิ่งที่ตนเองได้จากกิจกรรมครั้งนี้โดยผู้ดำเนินกิจกรรมอาจเพิ่มเติมให้สมบูรณ์มากขึ้นว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือ สร้างเสริม สนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีสัจการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพ รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข ภายใต้อารมณ์และบรรยากาศที่เอื้ออำนวย คือ ความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่ โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและเต็มศักยภาพ

ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)

ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นว่า “อะไรสามารถส่งเสริมการแสดงความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้บ้าง” หลังจากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมกล่าวสรุปพร้อมแสดง ความชื่นชมในความกล้าแสดงออกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนแล้วกล่าวปิดการดำเนินกิจกรรม

แนะแนวตามแนวคิดนักมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวัดและประเมินผล

1. การร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ภาคผนวก ก

การแสดงผลการหาค่าความตรงของชุดกิจกรรมแนะแนว
ตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม

**การแสดงผลการหาค่าความตรงของชุดกิจกรรมแนะแนว
ตามแนวคิดของนักมนุษยนิยมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์**

กิจกรรม	การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ					
ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
สรุป กิจกรรมที่ 1	1	1	1	1	ใช้ได้
กิจกรรมที่ 2 ใจประสานใจ					
ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
สรุป กิจกรรมที่ 2	1	1	1	1	ใช้ได้
กิจกรรมที่ 3 ใจเขา...ใจเรา					
ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
สรุป กิจกรรมที่ 3	1	1	0.75	0.92	ใช้ได้
กิจกรรมที่ 4 ใจผู้...รู้หน้าที่					
ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
สรุป กิจกรรมที่ 4	1	0.75	1	0.92	ใช้ได้

กิจกรรม	การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
กิจกรรมที่ 5 ใจกล้า...ทำคิด					
ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการเรียนรู้ (Reflecting)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
สรุป กิจกรรมที่ 5	1	1	1	1	ใช้ได้
กิจกรรมที่ 6 ใจสร้างสรรค์					
ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการเรียนรู้ (Reflecting)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
สรุป กิจกรรมที่ 6	1	1	1	1	ใช้ได้
กิจกรรมที่ 7 ปัจฉิมนิเทศ					
ขั้นที่ 1 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 2 สะท้อนกลับการเรียนรู้ (Reflecting)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 3 สรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ขั้นที่ 4 คิดและนำไปปฏิบัติ (Applying)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
สรุป กิจกรรมที่ 7	1	1	1	1	ใช้ได้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence (IOC)) ระหว่าง **0.92-1.00**

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวจิรัฐดา แก้วประเสริฐ
วัน เดือน ปีเกิด	12 กันยายน 2517
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (สป.บ.) ออกแบบเพื่อการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ป.ว.ค.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) แขนงวิชามัธยมศึกษา-สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนหลวงพ่อบานคลองด่านอนุสรณ์
ตำแหน่ง	ครู คศ.1

